

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<u>інститут економіки та бізнес-освіти</u>
Кафедра	<u>фінансів і бухгалтерського обліку</u>
Спеціальність	<u>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</u>
Форма навчання	<u>заочна</u>

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

Аммосової Олесі Григорівни

(прізвище, ім'я, по батькові здобувача)

на тему **«Функціонування страхового ринку в умовах
ВОЄННОГО СТАНУ»**
(повна назва теми)

за матеріалами **Приватне акціонерне товариство СК «Універсальна»**
(повна назва бази дослідження)

науковий керівник к. е. н. _____ Супрун Н.В.
(наук. ступінь, вчене звання) (підпис) (прізвище, ініціали)

Робота допущена до захисту в ЕК

Протокол засідання кафедри

від 16 червня 2025р. № 13

Завідувач кафедри _____

(підпис)

к.е.н., доцент
Наук. ступінь, вчене звання

О.В. Нсізвєстна
Ініціали, прізвище

ЗАЯВА

Я, Аммосова Олеся Григорівна, засвідчую, що кваліфікаційна бакалаврська робота на тему: «Функціонування страхового ринку в умовах воєнного стану» написана мною самостійно. Робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

02.06.2025 р.
дата

підпис

О.Г. Аммосова
ініціали, прізвище

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ННІ/факультет	<i>інститут економіки та бізнес-освіти</i>
Кафедра	<i>фінансів і бухгалтерського обліку</i>
Спеціальність	<i>072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»</i>
Форма навчання	<i>заочна</i>

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри _____ *О.В. Неізнана*
(підпис) (Прізвище, ініціали)
« 04 » квітня 2025 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

1. Тема роботи **«Функціонування страхового ринку в умовах воєнного стану»**

Керівник роботи к.е.н., доцент кафедри фінансів і бухгалтерського обліку Супрун Наталія Вікторівна

затверджені наказом закладу вищої освіти від « 04 » квітня 2025 р. № 229-ст

2. Строк подання здобувачем роботи до «07» червня 2025 р.

3. Зміст кваліфікаційної роботи, об'єкт, предмет та мета дослідження:

Розділ 1. Теоретичні і методичні засади функціонування страхового ринку України: економічна сутність та складові страхового ринку; страхові посередники та їх роль на ринку; методологія дослідження страхового ринку України.

Розділ 2. Оцінка функціонування страхового ринку України: характеристика процесів, які відбувалися на страховому ринку України у 2020-2024 роках; оцінка концентрації та ролі іноземного капіталу у сегменті ризикового страхування України; аналіз діяльності ПрАТ СК «Універсальна» на страховому ринку України.

Розділ 3. Удосконалення роботи страхового ринку в умовах війни та трансформаційних змін: трансформаційні процеси та необхідні інституційні зміни на страховому ринку України; поглиблення процесів цифровізації: можливості і ризики для учасників страхового ринку; розробка фінансової і маркетингової стратегії для ПрАТ СК «Універсальна» з врахуванням ситуації на ринку

Об'єкт дослідження: процес функціонування і розвитку страхового ринку України в умовах війни.

Предмет дослідження: страховий ринок України.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження і обґрунтування теоретико-методологічних засад функціонування і розвитку страхового ринку в екстремальних умовах, викликаних війною, та рекомендацій з удосконалення роботи окремих напрямків, сегментів, бізнес-процесів.

5. Дата видачі завдання «4» квітня 2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів МДР	Строк виконання етапів роботи	Відмітка керівника про виконання етапів (дата, підпис)
1	Підготовка розділу 1	до 11.04.2025	10.04.2025
2	Підготовка розділу 2	до 02.05.2025	02.04.2025
3.	Підготовка розділу 3	до 23.05.2025	23.05.2025
4	Отримання відгуку від наукового керівника	до 07.06.2025	05.06.2025
5	Подання кваліфікаційної роботи на перегляд завідувачу кафедри	до 10.06.2025	08.06.2025
6	Реєстрація завершеної кваліфікаційної роботи	до 13.06.2025	Реєстраційний № _____ « 13 » червня 2025 р.
7	Попередній захист кваліфікаційної роботи на кафедрі	14.06.2025	14.06.2025
8	Підготовка до захисту в ЕК	до 20.06.2025	19.06.2025

Завдання підготував науковий керівник

_____ (підпис)

Супрун Н. В.
(прізвище та ініціали)

Завдання одержав

_____ (підпис)

Аммосова О.Г.
(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Аммосова О.Г. Функціонування страхового ринку в умовах воєнного стану (за матеріалами страхового ринку України та ПрАТ СК «Універсальна»). – Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра за спеціальністю 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок». Державний університет економіки і технологій. Кривий Ріг. 2025.

Кваліфікаційна робота бакалавра присвячена питанням теорії та практики функціонування страхового ринку України в умовах воєнного стану. В роботі використано індуктивний і дедуктивний підходи щодо учасників ринку, їх поведінки та причинно-наслідкових зв'язків.

В роботі оцінено основні процеси, що відбуваються на страховому ринку після до і після початку широкомасштабної війни з росією. Розглянуто основні напрямки реформування ринку, що почалися у 2022 році і тривають зараз. Оцінено вплив на ринок процесу глобальної цифровізації. Проаналізовано роль іноземного капіталу на страховому ринку України. Проведено аналіз діяльності страхової компанії ПрАТ СК «Універсальна» під час її роботи на ринку в умовах воєнного стану. Оцінено стратегію компанії щодо подолання кризових явищ і результати її реалізації.

В роботі запропоновані заходи покращення роботи ринку у цілому та розроблено стратегію для роботи окремої компанії (на прикладі ПрАТ СК «Універсальна») в умовах воєнного стану.

Ключеві слова: страховий ринок, страхова послуга, страхова компанія, страхові премії, страхові виплати, перестраховування, страховий портфель, страхові агенти, страхові брокери, воєнний стан, воєнні ризики, криза, перестраховування, фінансовий стан, страхові резерви, цифровізація, телематика, іншуртех.

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 Теоретичні і методичні засади функціонування страхового ринку України	7
1.1 Економічна сутність та складові страхового ринку	7
1.2 Страхові посередники та їх роль на ринку	12
1.3 Методологія дослідження страхового ринку України	19
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2 Оцінка функціонування страхового ринку України	26
2.1 Характеристика процесів, які відбувалися на страховому ринку України у 2020-2024 роках	26
2.2 Оцінка концентрації та ролі іноземного капіталу у сегменті ризикового страхування України	33
2.3 Аналіз діяльності ПрАТ СК «Універсальна» на страховому ринку України	38
Висновки до розділу 2	52
РОЗДІЛ 3 Удосконалення роботи страхового ринку в умовах війни та трансформаційних змін	55
3.1 Трансформаційні процеси та необхідні інституційні зміни на страховому ринку України	55
3.2 Поглиблення процесів цифровізації: можливості і ризики для учасників страхового ринку	64
3.3 Розробка фінансової і маркетингової стратегії для ПрАТ СК «Універсальна» з врахуванням ситуації на ринку	72
Висновки до розділу 3	88
ВИСНОВКИ	91
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	95
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Страховий ринок України розвивається в складних умовах воєнного стану і викликаних війною потрясінь. Війна вплинула абсолютно на усі сфери суспільно-економічного життя, стала справжньою трагедією і випробуванням для українського народу, економіки України, її реального і фінансового секторів. Сьогоднішній страховий ринок формується під впливом трьох ключових факторів – війна, глобальна діджиталізація, реформування страхового законодавства. До війни на визначальний вплив щодо роботи страхового ринку мала пандемія коронавірусу COVID-19 і цей вплив не був однозначним.

Під дією визначених факторів страховий ринок України трансформується і зміни відбуваються надзвичайно швидко. Як і з багатьма іншими процесами, у сьогоднішньому суспільно-економічному житті ми спостерігаємо відставання теорії від практики. Постає потреба у теоретичному обґрунтуванні принаймні процесів, які відбуваються зараз на страховому ринку принаймні постфактум, або у поточному моменті. Звісно, глибоке вивчення того що відбувається на ринку дозволяє будувати певні прогнози або рекомендувати заходи щодо покращення.

При оцінці того, що відбувається на страховому ринку України треба враховувати і низький рівень страхової культури в Україні. Цей фактор є незмінним упродовж функціонування українського страхового ринку.

Знаковою зміною останніх років став перехід страхового ринку під нагляд Національного банку України (з 1 липня 2020 року). Нацкомфінпослуг в останні роки погано виконував свої функції через інституційну слабкість і низький рівень фінансового забезпечення. НБУ краще виконує наглядову і регулятивну функції, особливо коли йдеться про реформування ринку і його роботу у надскладних умовах воєнного стану.

У листопаді 2021 року був прийнятий новий базовий Закон України «Про страхування», який повністю впроваджено у 2024 році. Встановлення більш жорстких умов забезпечення платоспроможності призвело до виходу з ринку багатьох дрібних страховиків. Причини і наслідки зменшення кількості страховиків також розглянуто у роботі.

Кардинальні зміни відбулися у законодавстві про страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів і ці зміни є ключовим фактором зростання ринку у 2025 році.

Серйозні трансформаційні заходи відбуваються у сегменті страхових посередників, і у цьому важливому напрямку роботи страхового ринку Україна наближується до європейських стандартів.

Однією з важливих і невирішених проблем розвитку страхового ринку України є сегмент страхування життя. Його нерозвиненість не забезпечує належного соціального захисту громадян в умовах достатньо жорсткої економічної моделі функціонування країни під час війни. Держава при цьому втрачає важливий фінансовий ресурс – довгострокові інвестиції в економіку.

Наукова новітність теми обумовлена відсутністю достатньої кількості досліджень щодо функціонування страхового ринку в кризових умовах, викликаних війною.

Питання функціонування страхового ринку досліджувалося в працях вітчизняних вчених, серед яких треба виділити наступних: Артюх Т.М., Базилевич В.Д., Гаманкова О.О., Горбач Л.М., Мурашко О.В., Нечипорук Л.В., Осадець С.С., Пікус Р.В., Ротова Т.А., Руденко Л.С., Супрун А.А., Супрун Н.В., Філонюк О.Ф., Фурман В.М., Шумелда Я.П. та ін. Праці цих вчених використовувалися при написанні кваліфікаційної бакалаврської роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження і обґрунтування теоретико-методологічних засад функціонування і розвитку страхового ринку в екстремальних умовах, викликаних війною, та рекомендацій з удосконалення роботи окремих напрямків, сегментів, бізнес-процесів.

Для досягнення мети в роботі поетапно вирішено такі завдання:

- визначено економічну сутність та складові страхового ринку;
- оцінено типи страхових посередників та їх місце у інфраструктурі страхового ринку України;
- розроблено методику дослідження процесів, які відбуваються на страховому ринку;
- проаналізовано тенденції розвитку страхового ринку України;
- оцінено роль страхових посередників та іноземного капіталу на страховому ринку України;
- проведено аналіз діяльності на страховому ринку України ПрАТ СК «Універсальна»;
- пропоновано ряд заходів з удосконалення функціонування страхового ринку на державному рівні;
- розроблено стратегію роботи ПрАТ СК «Універсальна» на страховому ринку в умовах воєнного стану;
- оцінено можливості і ризики, які несе діджиталізація для розвитку страхового ринку України.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра виступає процес функціонування і розвитку страхового ринку України в умовах війни. Предмет дослідження – страховий ринок України.

Практичне значення отриманих результатів кваліфікаційної роботи бакалавра полягає у наведенні пропозицій щодо удосконалення діяльності страхової компанії ПрАТ СК «Універсальна» в умовах війни і надзвичайного загострення конкуренції.

Основу наукового дослідження кваліфікаційної роботи бакалавра покладена діалектика, оскільки динаміка усіх процесів є надзвичайно швидкою, і одні зміни безперервно породжують інші. Кількісні ознаки (наприклад, зростання технічних можливостей ІТ), породжують абсолютно нові якості (йдеться про нову парадигму персоналізованих страхових послуг).

У роботі використовувалися методи загальнонаукового і спеціального фінансового та маркетингового аналізу. Зокрема, використовувалися методи збору, групування, обробки інформації щодо страхового ринку, переведення інформації з неструктурованої у структуровану, історичний метод пізнання (при оцінці причин низького рівня страхової культури в Україні), методи спостереження і порівняння (процесів на рівні ринку та окремої страхової компанії), аналіз і синтез статистичних даних та інформація про окрему компанію, метод експертних оцінок щодо можливостей цифровізації нових страхових послуг.

Дослідження проводилося на основі використання законодавчих та нормативних актів Верховної Ради України, Кабінету міністрів України, Національного банку України, а також дані Національної асоціації страховиків України, Ліги страхових організацій України, МТСБУ, Федерації страхових посередників України, рейтингів страхових компаній Форіншурер. При проведенні дослідження використовувалася навчальна література, монографії і публікації вітчизняних та зарубіжних вчених, присвячені дослідженню функціонування страхового ринку в умовах кризи. Результати досліджень опрацьовані за допомогою комп'ютерних програм “Microsoft Excel” та “Microsoft Word”.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

1.1 Економічна сутність та складові страхового ринку

Страховий ринок є важливим елементом ринкової інфраструктури і часткою фінансового ринку. За важливістю страховий ринок України перебуває у фінансовій системі країни на третьому місці (перше місце традиційно за банками, а друге за фінансовими компаніями). До початку війни серед небанківських фінансових установ страховий ринок перебував на першому місці - зміна ієрархії, викликана війною. Страховий ринок серйозно втратив позиції у 2022 році, а фінансові компанії отримали стимул для розвитку – різке зростання сфери державних запозичень через військові облігації України.

Економічну сутність страхового ринку розглянемо через призму визначень, що надаються вченими та практиками страхової справи.

Гаманкова О.О. визначала страховий ринок як «елемент фінансового ринку (ринку грошей і ринку капіталів, так як на цих ринках страхові компанії розміщують свої капітали, використовуючи певні фінансові інструменти), так і ринку фінансових послуг, оскільки страхові компанії як фінансові посередники залучають кошти страхувальників, продаючи страхові послуги» [1]. Це визначення дуже повно розкриває зміст страхового ринку, зокрема у прояві двоїстості характеру його діяльності: надання страхової послуги – здійснення інвестиційної діяльності.

Матвеев В. В., Гайдаржийська О. М., Орошко В. П. визначають страховий ринок як «одну зі складових фінансової інфраструктури, яка взаємодіє з виробничою сферою, ринком капіталу, фондовим ринком та

іншими» [2]. У цьому визначенні, на наш погляд, не розкривається важлива складова власне страхування – захист від ризиків.

Фундатор вітчизняного страхування Осадець С.С. визначав страховий ринок як «систему економічних відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу страхового захисту, де функціонують страхові послуги як специфічний товар, а суб'єкти страхування — як продавці та покупці цих послуг» [3, с. 32]. Це визначення відображає комплексність і специфіку страхового ринку як частини фінансової системи, з урахуванням особливостей страхових продуктів, які не мають матеріального втілення, але забезпечують фінансову компенсацію ризиків.

Західні джерела більше акцентують увагу на практичному аспекті.

За економічним словником Кембриджського університету, - «Страховий ринок — це діяльність з купівлі та продажу страхових продуктів, а також компанії, які беруть участь у цій діяльності» [4]. За навчальними матеріалами платформи Key Term – Insurance market, - «Страховий ринок — це платформа, де фізичні та юридичні особи купують страхові поліси для захисту від фінансових втрат, пов'язаних із ризиками» [5]. І у цьому, і у попередньому визначеннях повністю упускається інвестиційний аспект страхування., і це недолік цих визначень. Їх перевагою є спрощення визначення.

Дуже схожим на них є визначення FCT EMIS - «Страховий ринок – це сукупність механізмів, через які покупці, продавці та посередники об'єднуються для здійснення страхових операцій» [6].

Як не дивно, але тільки на страховому аспекті ринку, без згадки про інвестиційний аспект, визначає страховий ринок і Investopedia - «Страховий сектор складається переважно з компаній, які надають послуги з управління ризиками шляхом укладання страхових контрактів. Страховик гарантує виплату у випадку настання непередбаченої події, тоді як застрахований сплачує премії за цей захист» [7].

Відомі практики страхової справи через свої навчальні ресурси також акцентують увагу саме на захисті від ризиків (Lloyd's of London) - «Страховання є основним способом для бізнесу та громадян зменшити фінансовий вплив ризиків. Страхова компанія бере на себе ці ризики в обмін на плату (страхову премію)» [8].

Прослідкуємо генезис розвитку страхового ринку України (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Генезис розвитку страхового ринку України

Період	Базова характеристика	Примітки
1	2	3
До 1917 року	Намагання побудувати страхування за зразком європейського	До 1913 року задача в принципі була розв'язана. З'явилися страхові компанії. Поширеним стало страхування від вогню та страхування життя. Специфікою ринку того часу була велика кількість товариств взаємного страхування.
1917-1991 роки	Страховання в умовах неринкової економіки	Монополія держави (ДержСтрах). Дуже обмежена кількість страхових послуг. Відсутність страхування юридичних осіб (державних підприємств).
1991-1996 роки	Незалежність України – демонополізація страхового ринку	Поява великої кількості дрібних неплатоспроможних страхових компаній. Створення компаній пірамідального типу. Практична відсутність державного регулювання. Крах ринку у 1994-1995 роках. Перший (1991-1992) і другий (1994-1995) – удари по іміджу страхування.
1996-2001	Формування правової бази і інституцій	Прийняття базового закону «Про страхування» у двох редакціях. Створення нагляду за страховою діяльністю. Поява нової хвилі приватних страхових компаній.
2001-2008	Активний розвиток - «Золотий час»	Зростання кількості СК: - Прихід іноземного капіталу; - Активне впровадження нових страхових продуктів.
2008-2013	Криза і відновлення	Зменшення обсягів страхування через падіння економіки пов'язане з глобальною фінансовою кризою. Банкрутство деяких відомих українських страхових компаній. Третій удар по іміджу страхування. Впровадження обов'язкового страхування цивільної відповідальності водіїв у кінці 2008 року. Поступове відновлення ринку після 2010 року. Зростання вимог до забезпечення платоспроможності. Початок зменшення кількості страховиків (на початок кризи їх було понад 450)

1	2	3
Перший етап війни з росією, 2014-2021 роки	Системна криза і вихід з неї	Події 2014 року викликали системну фінансову кризу. Страховики втратили клієнтів, кошти через банкрутства банків. Попри це з'явилися нові страхові послуги, почала проводитися реформа нагляду (з 2020 року нагляд став проводити Національний банк України). Прийнята нова редакція Закону України «Про страхування», яка фактично наблизила Україну до регулювання прийнятого у країнах ЄС (у тому числі оцінки платоспроможності за Solvency II). Зростання цифрових страхових сервісів (особливо під час пандемії COVID-19)
Другий етап війни з росією, 2022 рік - сьогодні	Адаптація ринку до роботи в умовах широкомасштабної війни	Втрати ринку у першій половині 2022 року (понад 25% надходження страхових премій). Реалізація компаніями антикризових стратегій. Поява страхових послуг з елементами страхування від військових ризиків. Продовження реформ нагляду і регулювання. Продовження зменшення кількості страховиків. Загострення конкуренції. Реформування страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Примітка. Складено автором за [3], [9], [10], [11], [12], [13], [14], [15], [16]

Історичний аналіз дозволяє зробити важливий висновок про важливий фактор, що заважає розвиватися страховому ринку України, який має одночасно об'єктивний і суб'єктивний характер – низький рівень страхової культури.

Упродовж незалежності України страхування двічі було знищене повністю у 1992 та 1994-1995 роках. Крах системи республіканського Держстраху у 1992 році і банкрутство пірамідальних страхових компаній у 1994-1995 роках викликали повну втрату іміджу страхування. Страхові компанії більшістю населення стали сприйматися як шахраї. Шляхом великих зусиль і виникненням сприятливих зовнішніх обставин певна довіра до страхування як інструменту захисту від ризиків і накопичення грошей була відновлена. Але криза 2008-2009 років знову відкинула ринок назад. Відбулося знецінення коштів вкладених до компаній зі страхування життя. Ринок ледь встиг відновитися, і то не у повній мірі, від потрясінь, як у 2014 році почався

перший етапі війни росії проти України. Масштабна фінансова криза 2014-2015 років знову зруйнувала сегмент страхування життя. Низка криз підірвали довіру до фінансових установ в цілому, і страховому ринку України зокрема.

У 2022 році, після початку широкомасштабної війни, страховий сектор поніс набагато більші відносні втрати, ніж банківський. У страховиків не було дієвих антикризових стратегій для компенсації різкого зменшення кількості страхувальників. Згодом усе ж таки вдалося стабілізувати ситуацію, але усе рівно вона залишається хиткою.

На страховому ринку вже тривалий час функціонують професійні об'єднання страховиків.

Ліга страхових організацій України (ЛСОУ) — це найбільше професійне об'єднання учасників страхового ринку України, засноване у 1992 році. Її мета — представництво інтересів страховиків, сприяння розвитку ринку страхування, участь у формуванні законодавства, підвищення якості страхових послуг та впровадження європейських стандартів. ЛСОУ активно взаємодіє з державними органами, громадськими інституціями, медіа та міжнародними організаціями.

Організація надає експертну аналітику, координує діяльність членів, проводить навчальні заходи, а також бере участь у підготовці законодавчих ініціатив у сфері страхування [17].

Національна асоціація страховиків України (НАСУ) — це всеукраїнське професійне об'єднання, яке об'єднує страхові компанії задля захисту їхніх інтересів і розвитку національного страхового ринку. Створена у 2005 році, НАСУ активно бере участь у законотворчих процесах, розробляє галузеві стандарти, а також взаємодіє з органами державної влади, фінансовими регуляторами та міжнародними партнерами.

Основні напрями діяльності НАСУ включають правовий захист страховиків, підвищення рівня страхової культури населення, аналітичну та консультаційну підтримку учасників ринку, а також розвиток електронного документообігу у страхуванні [18].

Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ) — це об'єднання страховиків, які здійснюють обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів (ОСЦПВ) в Україні. Засноване відповідно до Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності» та виконує функції гарантійного фонду.

МТСБУ координує роботу страховиків у сфері ОСЦПВ, адмініструє централізовану базу даних, здійснює контроль за виконанням зобов'язань членів бюро, а також виконує компенсаційні виплати у випадках банкрутства чи ліквідації страховика. Також бюро є офіційним представником України в міжнародній системі «Зелена картка» [19].

Роботу МТСБУ важко переоцінити. Страхування цивільної відповідальності водіїв з 2008 року стало рушійною силою розвитку ринку і двічі допомагало під час фінансових криз (перший раз власне у 2008 році під час глобальної кризи і другий раз у 2025 році під час масштабної війни). МТСБУ дуже якісно виконує функції регулятора цього сегменту страхового ринку.

В цілому досягненням усіх учасників можна вважати продовження функціонування страхового ринку під час війни (у 21 сторіччі такого досвіду не мала жодна країна) і навіть його помірне зростання (за результатами 2024 року у доларовому еквіваленті страховий ринок майже вийшов на довоєнний рівень).

1.2 Страхові посередники та їх роль на ринку

В усьому світі страховий ринок практично не розвивається без страхових посередників. На участі страхових посередників побудовано багато схем реалізації продажів страхових послуг, як у сегменті B2B, так і у сегменті B2C.

В Україні роль страхових посередників надзвичайно важлива ще і тому, що через низький рівень страхової культури страхова послуга є послугою пасивного попиту з надзвичайно еластичною вартістю.

Згідно із Законом України «Про страхування», страхові посередники — це особи, які здійснюють посередницьку діяльність у сфері страхування та/або перестраховування. До них належать:

1. Страхові агенти — фізичні або юридичні особи, які діють від імені та за дорученням страховика і виконують частину його страхової діяльності, зокрема:

- укладають договори страхування;
- одержують страхові платежі;
- виконують роботи, пов'язані із здійсненням страхових виплат та відшкодувань.

Вони є представниками страховика і діють в його інтересах за винагороду на підставі договору доручення.

2. Страхові брокери — фізичні або юридичні особи, зареєстровані як суб'єкти підприємницької діяльності, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у страхуванні від свого імені на підставі брокерської угоди з особою, яка має потребу у страхуванні як страхувальник. Вони не мають права отримувати та перераховувати страхові платежі, страхові виплати та виплати страхового відшкодування.

3. Перестрахові брокери — юридичні особи, які здійснюють за винагороду посередницьку діяльність у перестраховуванні від свого імені на підставі брокерської угоди із страховиком, який має потребу у перестраховуванні як перестраховальник [12].

На страховому ринку України переважають страхові агенти. У 2024 році в Україні відбулися значні зміни в регулюванні діяльності страхових посередників. Ці нововведення спрямовані на гармонізацію національного законодавства зі стандартами Європейського Союзу та підвищення прозорості й надійності страхового ринку.

Так, у грудні 2024 року була прийнята Постанова Національного банку України «Про затвердження Положення про розкриття споживачу інформації про страхового посередника та порядок реалізації страхового продукту як додаткового до інших товарів, робіт або послуг, що не є страховими, та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [21]. Нормативним актом передбачено забезпечити інструменти досягнення прозорості діяльності страхових посередників та захист прав споживачів, особливо у випадках, коли страхові продукти пропонуються як додаткові до інших товарів чи послуг. Зокрема, передбачені вимоги до розкриття інформації, порядок реалізації страхового продукту як додаткового (у тренді вбудованого страхування). Специфічні вимоги до різних типів посередників (новація):

- субагенти повинні надавати інформацію про страхового агента, за дорученням якого вони діють;
- страхові брокери зобов'язані інформувати споживача про порядок супроводження у разі настання страхового випадку;
- додаткові страхові агенти мають надавати інформацію про товар чи послугу, до яких додається страховий продукт.

Страхові посередники повинні були привести свою діяльність у відповідність до вимог Положення протягом чотирьох місяців з дня набрання ним чинності, тобто до 1 травня 2025 року.

Продовженням роботи щодо удосконалення діяльності страхових посередників стало прийняття Положення про авторизацію страхових посередників та умови здійснення діяльності з реалізації страхових та/або перестрахових продуктів [22]. Цей документ визначає:

- порядок авторизації та ведення Реєстру страхових посередників: встановлює процедури реєстрації та вимоги до посередників;
- вимоги до розкриття інформації: посередники зобов'язані надавати споживачам повну та достовірну інформацію про себе та страхові продукти;

- порядок нагляду та контролю: визначає механізми нагляду за діяльністю страхових посередників з боку Національного банку України.

Зараз Національний банк України веде з питань роботи на ринку страхових посередників. Впроваджені регуляторні зміни є важливим кроком у розвитку страхового ринку України та сприяють підвищенню довіри споживачів до страхових послуг.

Кількість страхових посередників та співвідношення між страховими агентами і страховими брокерами виглядає так (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Динаміка кількості страхових посередників в Україні (2020-2025 р.)

Рік	Страхові агенти	Страхові брокери
2020	~15 000	62
2021	~14 500	65
2022	~13 800	70
2023	~13 000	75
2024	~12 500	80
2025	~12 000	85+

Джерело: складено за [15]

Прослідковується тенденція до зменшення страхових агентів і збільшення страхових брокерів. Фактично на це і спрямована державна політика удосконалення діяльності страхових посередників. Серед страхових агентів, які працювали на страховому ринку України до 2025 року, достатньо багато фізичних осіб без належного рівня освіти, таких що не вміють комунікувати з клієнтами, доводити споживчі якості страхових послуг, інформувати споживачів про суттєві умови договору страхування. Нові вимоги сприятимуть поступовому очищенню ринку. Окрім цього кількість страхових агентів скорочується у зв'язку зі зростанням он-лайн страхування, яке не потребує страхових посередників. Особливо важливим є кваліфікація страхових агентів (фінансових консультантів) у сфері страхування життя. Страхування життя дуже важко автоматизувати (як наприклад страхування цивільної відповідальності водіїв).

Сегмент страхового посередництва в цілому тільки почав розвиватися (після початку війни кількість страхових брокерів зросла на 15 – станом на травень 2025 року). І за змістом це якісні зміни на страховому ринку.

В Україні з'явилася і діє професійна організація страхових посередників України - Федерація страхових посередників України (ФСПУ). ФСПУ — це об'єднання підприємств, створене з метою сприяння розвитку посередницької діяльності на страховому ринку України, захисту прав і інтересів учасників ринку, підвищення кваліфікації страхових посередників та представництва їхніх інтересів в органах державної влади. Федерація є членом Європейської федерації страхових посередників VIPAR, що свідчить про її активну участь у міжнародному страховому співтоваристві.

Основні завдання ФСПУ:

- сприяння розвитку та вдосконаленню страхового ринку України;
- захист прав і інтересів учасників ринку;
- підвищення кваліфікації страхових посередників; представництво інтересів членів Федерації в органах державної влади [23].

Використання праці агентів або брокерів напряду залежить від того, які саме послуги надаються страховиком – стандартизовані чи специфічні. Відповідно до Закону України «Про страхування» [12], стандартизовані страхові послуги визначаються як такі, що: надаються за типовими умовами, затвердженими уповноваженим органом, або за стандартними правилами страхування, які використовуються масово та не потребують індивідуального узгодження з кожним страхувальником.

Отже, основні ознаки стандартизованих страхових послуг:

1. Типовість, однаковість — умови договору є стандартними і однаковими для всіх страхувальників. Наприклад, обов'язкове страхування відповідальності перевізника перед пасажирями.

2. Масовість — послуги надаються широкому колу осіб без індивідуального підходу. Виходячи з цього, найбільше стандартизовані послуги можемо зустріти при страхуванні фізичних осіб.

3. Регламентация — правила затверджуються або погоджуються відповідними державними органами (зокрема, Нацбанком України як регулятором).

До 2025 року повністю стандартизованим було страхування цивільної відповідальності водіїв. Після змін у базовому законі в цьому виді страхування з'явилися ознаки персоналізації, оскільки кожна компанія може встановлювати свою вартість. Але за механізмом дії це все ж таки стандартизований вид страхування. Схожі механізми має туристичне страхування, медичне страхування за типовими програмами, ризикове страхування життя.

Ще однією ознакою стандартизованих страхових послуг є те, що вони мають спрощену процедуру укладення договорів і тому дуже добре автоматизуються. При настанні страхового випадку процедура здійснення страхових виплат також є спрощеною і це зменшує ризики правових непорозумінь. Стандартизовані страхові послуги реалізуються здебільшого через страхових агентів.

В законі не існує визначення нестандартизованих (специфічних) страхових послуг. Однак, на практиці та в юридичній інтерпретації, поняття нестандартизованих страхових послуг використовується як протилежне до стандартизованих. Відповідно, нестандартизовані страхові послуги — це індивідуально розроблені страхові продукти, що створюються під конкретного страхувальника, з урахуванням його унікальних потреб, ризиків або об'єктів страхування.

Основні характеристики нестандартизованих страхових послуг:

- індивідуальність — умови договору погоджуються окремо для кожного клієнта;
- гнучкість — можливість включення особливих умов, додаткових ризиків, специфічних термінів;
- застосування — частіше зустрічається в корпоративному страхуванні (великі підприємства, аграрії, морські перевезення, інженерні ризики тощо);

- регулювання — не потребують затвердження типових правил, але повинні відповідати загальним вимогам страхового законодавства.

Аналіз відкритих джерел, проведений за методологією OSINT, дозволив сформулювати ряд висновків щодо подальшої ситуації зі страховим посередництвом в Україні. З 2020 року і по сьогодні близько 65–70% страхових полісів реалізовувалися через агентську мережу. Решта припадали на прямий продаж і брокерський канал. У 2023 році частка агентів зменшилася до приблизно 50–55% через зростання цифрових каналів. Можна очікувати у найближчій перспективі зменшення частки страхових послуг, що реалізуються агентами фізичними особами до 40–45%, зважаючи на посилення цифровізації та зміну споживчих уподобань.

Цифровізація змінила і фронт, і бек-офіс страховиків, і їх відносини з посередниками. У 2020 році цифрові канали (онлайн-платформи, мобільні додатки, InsurTech склали лише 10–15% від загального обсягу продажів страхових послуг. У 2023 році питома вага цифрових каналів збільшилася до 25–30%, особливо в сегменті автостраховання та туристичного страхування. У стандартних страхових послугах роль цифрових каналів скоро наблизиться до 100%.

Деяка інша ситуація складається з банківським агентським каналом (Bancassurance). У 2020 році цей канал займав приблизно 15–20% ринку, значна частка його була у сегменті страхування життя, страхуванні цивільної відповідальності водіїв, страхуванні від нещасних випадків, страхуванні КАСКО нових автомобілів.

У 2023 році частка банківського каналу збільшилася до 25–30% завдяки активній співпраці банків та страхових компаній на фоні прослаблення інших каналів через війну. Банки під час війни працюють дуже ефективно – через надприбутки їм збільшили ставку оподаткування.

В подальшому ми очікуємо стабілізацію на рівні 30–35%, зважаючи на інтеграцію страхових продуктів у банківські сервіси (вбудоване страхування).

Кількість страхових брокерів в Україні зростає, як і урізноманітнення напрямів їх діяльності. До 2020 року більшість брокерів спеціалізувалися на страхування життя або страхуванні ризиків зовнішньоекономічної діяльності. Зараз вже реєструються брокери і у сфері страхуванні майна або корпоративного страхування. Очікується зростання активності брокерів у сфері перестраховування.

1.3. Методологія дослідження страхового ринку України

Методологія — це сукупність підходів, способів, методів, прийомів і процедур, які застосовують у процесі наукового пізнання та практичної діяльності для досягнення наперед визначеної мети. Вона також є галуззю теоретичних знань, що вивчає сутність, форми, закони, порядок та умови застосування цих підходів і методів [24].

У науковій літературі представлено чимало підходів до розуміння сутності методології, які, попри відмінності у деталях, здебільшого зводяться до двох основних значень цього поняття. По-перше, методологія розглядається як сукупність інструментів, методів і прийомів, що використовуються в межах певної наукової дисципліни. По-друге, це окрема галузь знань, що досліджує принципи й засоби організації пізнавальної та практично-перетворювальної діяльності людини.

У контексті нашого дослідження, яке стосується страхової сфери на макрорівні, методологію доцільно розглядати як систему наукових принципів, на основі яких формуються дослідження глобального та національного страхових ринків в складних умовах невизначеності зовнішнього економічного середовища. Це включає визначення мети, обґрунтування змісту, добір методів, прийомів і засобів пізнання, що у сукупності забезпечують отримання максимально об'єктивної, точної та впорядкованої

інформації щодо впливу глобальних кризових явищ на функціонування страхової галузі.

Методологія дослідження страхового ринку України охоплює сукупність теоретичних підходів, аналітичних інструментів та нормативно-правових засад, що дозволяють комплексно оцінити стан, тенденції та перспективи розвитку галузі. У 2024–2025 роках особлива увага приділяється адаптації до європейських стандартів, цифровій трансформації та впливу зовнішніх викликів, зокрема війни.

Серед українських вчених питання методології дослідження страхового ринку і ринку страхових послуг найбільш ґрунтовно досліджені у працях Гаманкової О.О. Зокрема, дуже добре визначено діалектичний підхід у дослідженні ринку страхових послуг, який буде застосовано нами і при проведенні дослідження страхового ринку (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

**Дія трьох основних законів діалектики в сфері функціонування
ринку страхових послуг**

Закон діалектики	Зміст в сфері функціонування ринку страхових послуг
Закон єдності і боротьби протилежностей	Однією з головних протилежностей є відносини між страховиком і страхувальником. Проявляючись на мікрорівні, ці протилежності виступають джерелом руху страхування
Перехід кількісних змін у якісні	Розкриває зміст процесу страхування в макроекономічному аспекті. Розвиток економіки вимагає капіталізації страхових компаній, у тому числі за рахунок злиттів і поглинань. Зменшення кількості страхових компаній за умови нарощування страхових капіталів розширить можливості страхового сектору і призведе до якісних змін
Заперечення заперечення	Перехід від попередньої натуральної розкладки збитків, яка була притаманна раннім формам страхових відносин, до більш прогресивної наступної розкладки збитків і виникненням страхових товариств.

Примітка. Складено автором за [1], [25]

Якщо розглядати не ринок страхових послуг, а в цілому страховий ринок, то дія закону єдності і боротьби протилежностей поширюється і на

відносини між страховими компаніями та регулятором (НБУ), між страховиками та страховими брокерами. Реалізація цього закону у дії у повній мірі позитивно відображається на покращенні страхових послуг і підвищенні рівня платоспроможності страхових компаній.

В останні роки ми бачимо зростання кількості страхових операцій і формування нової якості страхових компаній, які працюють у надскладних умовах війни. Їм вдалося стабілізувати ринок і навіть досягти відновлення його зростання.

Дія закону заперечення заперечень прослідковується через процеси цифровізації і фронт-офісу страховиків, і бек – офісу. Вже зараз страховики мають усі можливості для розробки персональних страхових послуг. У певній мірі ці технічні можливості перевищують правові (як це відбувається і в інших фінансових сферах – найбільш показовий приклад поява і поширення криптовалюти).

Виділяють: концептуальні, аспектні і системні підходи до проведення наукових досліджень [26, с. 61].

Концептуальний підхід передбачає попередню розробку концепції дослідження, тобто комплексу основних положень, які визначають загальну спрямованість, послідовність та архітектоніку дослідження.

В основу концепції дослідження страхового ринку покладається ряд факторів, а саме: страховий ринок трансформується, оскільки трансформація відбувається у глобальних масштабах; страховий ринок є динамічною системою, яка змінюється безупинно; страховий ринок не може досліджуватися у відриві від інших суспільно-економічних процесів.

Аспектний підхід спирається на вибір визначеної грані проблеми, що виходить із загального її змісту. В страхового ринку можна виділити такі аспекти: вплив на страховий ринок України війни з росією; глибина трансформаційних перетворень, що змінює парадигму класичного страхування; взаємодія страхових компаній з іншими економічними суб'єктами.

Найбільш високим рівнем методології є застосування в наукових дослідженнях, так званого системного підходу. Цей підхід спирається на максимально можливий облік усіх аспектів проблеми у їх взаємодії, виділення головного і суттєвого, визначення характеру зв'язку між аспектами та їх властивостей. Системний підхід спирається на такі поняття як «системність» і «система».

Сутність поняття «системність» полягає у тому, що усі процеси і явища в об'єктивному світі знаходяться у взаємодії і взаємозалежності як відносно ізольовані об'єкти, які мають якісні і кількісні сторони та змінюються у часі та просторі. Предмети і явища, які взаємодіють та змінюються у часі та просторі, представляють собою системи. В практичному сенсі поняття “система” має певну двоїстість. З одного боку, використовується для пояснення визначеного явища або предмету, який реально існує. З іншого боку, може розглядатися як комплекс методичних підходів до дослідження та оцінки визначеного явища, процесу [26, с .61].

Початковим постулатом дослідження страхового ринку України є те, що страховий ринок є складною економічною системою. Використовуючи узагальнення А.С. Гальчинського щодо складних економічних систем [27, с. 159], матимемо наступне:

- страховий ринок належить до складних систем, оскільки характеризується постійною динамікою та наявністю внутрішнього потенціалу розвитку. На відміну від простих систем, він постійно змінюється під впливом численних факторів. Фактори мають як суб'єктивний характер (наприклад, дія регулятора), або об'єктивний характер (наприклад, війна в Україні);

- складні системи є невпорядкованими — їх структура не має фіксованих меж і не закріплена нормативно. Не є складною система з чіткою структурою. Попри наявність сформованої структури і учасників страхового ринку причинно-наслідкові зв'язки між ними багато у чому є хаотичними;

- історичний характер - складні системи мають перехідний характер – вони змінюються впродовж тривалого часу. Страховий ринок слід досліджувати в історичному контексті, оскільки його розвиток є довготривалим процесом;

- дисипативність страхового ринку як складної економічної системи – усі процеси є незворотними, а отже, точне повторення минулих станів неможливе. Міняється навіть парадигма – паперовий документообіг замінюється цифровим, вводяться опції страхування воєнних ризиків. Порівно недавно це здавалося неможливим, але зворотного ходу цих процесів вже не буде. Його розвиток не підпорядковується строгій детермінованості – тут діє імовірнісний підхід.

Нарешті, складні системи характеризуються відсутністю сталих раціональних мотивацій. У страховому ринку існує конфліктний потенціал між учасниками — зокрема, між страховиками й клієнтами або менеджментом і власниками, що ще більше підсилює його складність.

Таблиця 1.4

Основні методологічні підходи до дослідження страхового ринку України

Підходи	Характеристика
Фінансово-економічний аналіз (діагностика)	Оцінка на макрорівні та на мікрорівні таких показників: обсяг страхових премій та виплат; рівень рентабельності та платоспроможності страховиків; структура активів та резервів; ступінь концентрації ринку.
Системний підхід	Аналіз ринку як складової фінансової системи держави, враховуючи взаємозв'язки з банківським сектором, фондовим ринком та економікою загалом. Цей підхід дозволяє виявити системні ризики та розробити стратегії їх мінімізації.
Емпіричний підхід	Включає спостереження, порівняння, анкетування та інтерв'ювання учасників ринку. Ці методи дозволяють отримати якісну інформацію про поведінку споживачів, рівень довіри до страхових послуг та ефективність каналів збуту.
Економіко-математичне моделювання	Застосовується для прогнозування розвитку ринку, оцінки впливу різних факторів та оптимізації діяльності страхових компаній. Потребує потужностей, спеціального програмного забезпечення і фахівців з обробки структурованої і неструктурованої інформації.

Примітка. Складено автором за [28], [29], [30]

Тепер ми можемо пропонувати шлях нашого дослідження страхового ринку, який складатиметься з наступних етапів:

- проведення ретроспективного аналізу розвитку страхового ринку, виявлення проблем, що сформувалися і довоєнний час і тих, які викликані безпосередньо війною;
- дослідження впливу глобальних факторів (цифровізація усіх економічних процесів) на страховий ринок;
- аналіз кількісних показників розвитку страхового ринку у динаміці;
- виявлення факторів, які впливають найбільше на страховий ринок зараз і прогнозування розвитку ринку на найближчий період часу;
- поєднанні індуктивного і дедуктивного підходів для оцінки процесів, які відбуваються на страховому ринку.

Щодо останнього – індуктивному підходу, який ґрунтується на узагальненні емпіричних даних для формулювання теоретичних положень. Натомість рух у зворотному напрямі — від аналізу страхового ринку як цілісної системи до оцінки діяльності окремих його суб'єктів — є проявом дедуктивного підходу, коли загальні закономірності використовуються для пояснення конкретних випадків. Поєднання обох підходів у межах дослідження забезпечує комплексне розуміння як макрорівневих процесів, що формують середовище функціонування страховиків, так і мікрорівневих особливостей їхньої діяльності, що, у свою чергу, впливають на стан і динаміку страхового ринку в цілому. У контексті нашого дослідження для поєднання індуктивного і дедуктивного підходів будуть використані дані про діяльність на страховому ринку України страхової компанії ПрАТ СК «Універсальна».

Висновки до розділу 1

Страховий ринок України є явищем багатограним, на якому пересікаються ознаки, по-перше, двоїстості страхової діяльності, по-друге, - складність і відкритість страхового ринку як системи.

У своєму короткому становленні страховий ринок України пройшов ряд серйозних криз, що зробило його стійким до потрясінь. Водночас, кризи 90-х років, 2008-2009 року та кризи, пов'язані з війною, не сприяли формуванню страхової культури населення і напевне це є визначальним фактором того, що страховий ринок не виконує у повній мірі своє інституційної ролі в суспільно-економічних процесах. Зараз ринок функціонує під час війни і глибинної трансформації, пов'язаної з підготовкою повноцінного входу ринку до європейського страхового простору. Найбільш активні учасники ринку адаптувалися до роботи у складних умовах воєнного часу.

Фактор війни зараз є визначальним для усіх суспільно-економічних процесів і інституцій і страховий ринок тут не є винятком. На другому місці за впливом процесів є цифровізація, яка практично змінює парадигму класичного страхування і реформування правового поля. Щодо останнього, то найбільший вплив на ринок матиме реформа оцінки платоспроможності і діяльності страхових посередників. У 2025-2026 роках поштовх розвитку ринку надасть реформа страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Зважаючи на велику кількість факторів впливу на страховий ринок, високий рівень невизначеності і триваюче реформування галузі методологію дослідження страхового ринку України визначено як багатогранну та динамічну. Вона поєднує теоретичні підходи, аналітичні інструменти та нормативно-правову базу. У сучасних умовах особлива увага приділяється адаптації до європейських стандартів, цифровій трансформації та стійкості до зовнішніх викликів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ФУНКЦІОНУВАННЯ СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

2.1 Характеристика процесів, які відбувалися на страховому ринку України у 2020-2024 роках

Період функціонування страхового ринку, що досліджуватиметься у роботі, є найбільш складним починаючи від його становлення. У 2020-2021 роках ринок працював під час кризи, викликаній пандемією коронавірусу COVID-19. З 2022 року по сьогоднішній день страховий ринок України працює в умовах широкомасштабної війни і викликаній нею системної кризи економіки. І ситуація продовжує залишатися максимально невизначеною.

Ключовим (первинним) показником, що характеризує тенденції розвитку страхового ринку є динаміка страхових премій (рис. 2.1).

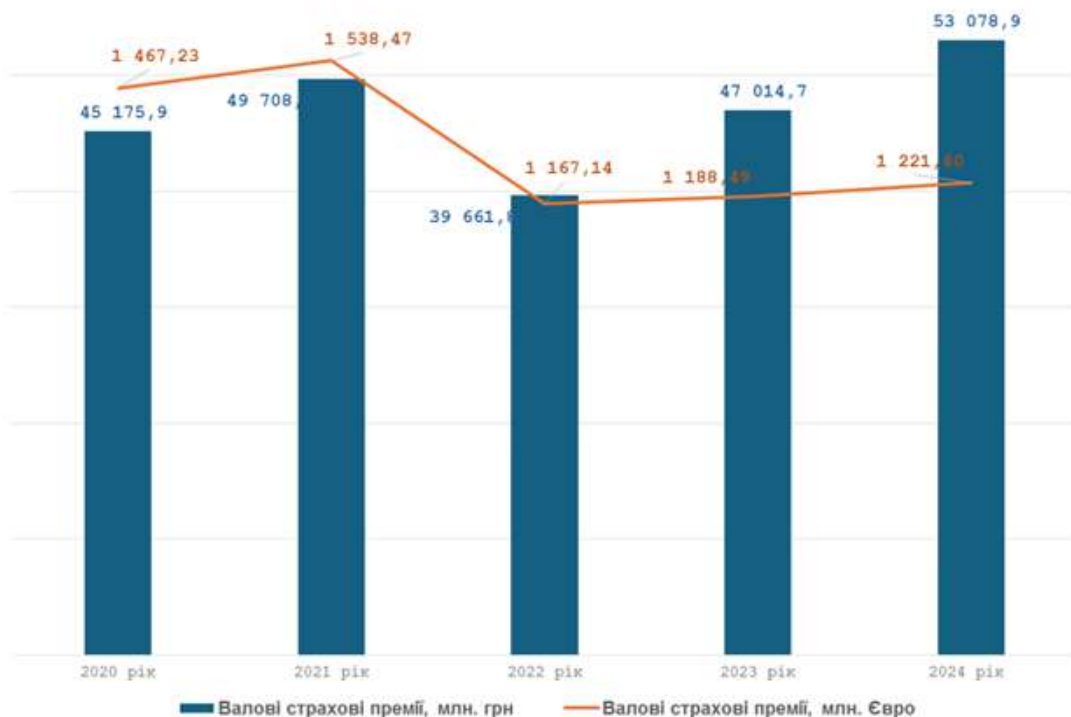

Рис. 2.1. Динаміка страхових премій на страховому ринку України у 2020-2024 роках, млрд. грн.

Джерело: [32]

У 2024 році валові страхові премії перевищили 53 млрд. грн., що на 3,37 млрд. грн. більше, ніж у 2021 році – останньому довоєнному. Це є найвищим показником за п'ятирічний період. Насправді йдеться про помірне відновлення падіння, адже інфляція у 2022 році складала 26,6% (і при такому надвисокому рівні інфляції ми спостерігаємо і номінальне зменшення надходження страхових премій). Для страхового ринку початок війни став справжнім шоком. Ключові учасники ринку втратили у першому півріччі 2022 року у середньому до 25% надходження страхових премій. Антикризові стратегії провідних страховиків у цьому періоді базувалися на різкому зменшенні вихідного перестраховування і це забезпечило стабілізацію і беззбиткову діяльність [33].

Одним з фундаментальних недоліків українського страхового ринку є нерозвиненість сегменту страхування життя. При чому пропорція змінюється не сильно під час криз (так є і зараз під час війни) до 90% надходження страхових премій на ринку забезпечує ризикове страхування і 10% страхування життя. У більшості розвинених країн світу надходження страхових премій зі страхування життя складає 30-50% страхового ринку.

У таких країнах як Гонконг (Китай), Японія, Сінгапур понад 75% страхових премій припадає на страхування життя, що відображає значну роль цього сегмента в економіці.

Розвитку страхування життя заважає системна фінансова нестабільність, адже це довгострокова фінансова послуга і передбачає накопичення коштів страхувальниками. Договори укладаються на 10, 20, а інколи і більше років. На момент введення гривні у 1996 році її курс до долара США складав 1,76 грн. за долар. На момент написання цієї роботи – 41,8 грн. за долар. Рівень інфляції у переважній більшості періодів існування незалежної української держави був дуже високим. Ці фактори не сприяли розвитку страхування життя. До цього можна ще додати відсутність державних гарантій для страхувальників на випадок банкрутства страховиків. До страхування життя необхідно застосувати комплексний підхід, що базуватиметься на захисті

внесків, державно-приватному партнерстві і застосуванні інструментарію захисту від знецінення активів. Держава потребує розвитку страхування життя, оскільки це довгостроковий фінансовий ресурс для розвитку економіки.

У 2024 році, за номінальним вираженням страховий ринок продемонстрував зростання на 12,9% у порівнянні з 2023 роком. Проте, це зростання практично відповідає рівню інфляції, оскільки річний індекс споживчих цін у грудні 2024 року сягнув 12%. Якщо перерахувати страхові премії в євро за середнім курсом НБУ, то виявиться, що у порівнянні з 2023 роком їхнє зростання було незначним, а щодо довоєнного періоду спостерігається зменшення на 317 млн. євро. Можна очікувати, що у 2025 році надходження страхових премій у перерахунку на євро або долар США досягне довоєнного рівня, або навіть дещо перевищить його. Основним фактором зростання страхового ринку у 2025 році стане вільне ціноутворення на страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів.

Важливим критерієм, що характеризує розвиток страхового ринку і його відповідність потребам економіки є показник рівня проникнення страхування в економіку, який у 2024 році знизився (з 0,72% у 2023 році до 0,69%) (рис. 2.2).

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за 2023 рік, рівень проникнення страхування в розвинених країнах суттєво варіюється. Для прикладу, у Ірландії, Люксембурзі, Швеції частка страхових премій у ВВП перевищує 10%, у Туреччині 2% [32]. В цілому, у країнах з високим рівнем доходу на душу населення спостерігається вищий рівень проникнення страхування, особливо в сегменті страхування життя. Це пов'язано з більшими можливостями населення інвестувати в страхові продукти для забезпечення фінансової стабільності та накопичення капіталу. Значний рівень проникнення страхування в економіку вказує і на культуру

управління ризиками у суспільстві, високий рівень фінансової превенції і це не є характерним для слаборозвинених країн.

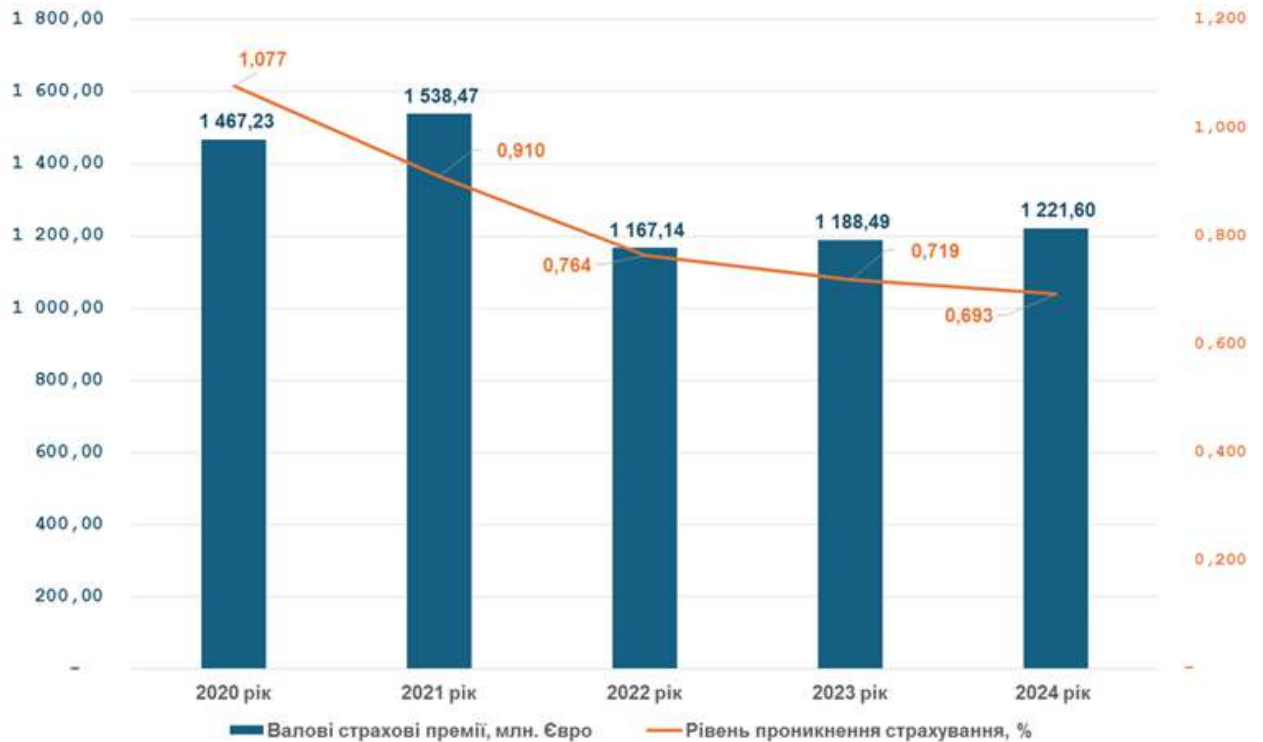

Рис. 2.2. Показник проникнення страхування та обсягу страхових премій на страховому ринку України у 2020-2024 роках, млн. євро

Джерело: [32]

Проблемою розвитку українського страхового ринку є і незбалансованість сукупного страхового портфелю (рис. 2.3).

У 2024 році частка провідних видів страхування — таких як ОСЦПВ, «Зелена картка», КАСКО та добровільне медичне страхування (ДМС) — зросла до понад 72%, що на 7 відсоткових пунктів більше, ніж торік. При цьому частка медичного страхування у загальній сумі надходження страхових премій коливається в межах 10%. Спостерігаємо значний перекид у бік автострахування. Частка автострахування напевне продовжуватиме зростання і у 2025 році. Страхові компанії, зважаючи на війну мало інвестують у розвиток інших видів страхування. Рівень страхових виплат у 2024 році склав 39,3%, що вже відповідає параметрам розвинених країн світу.

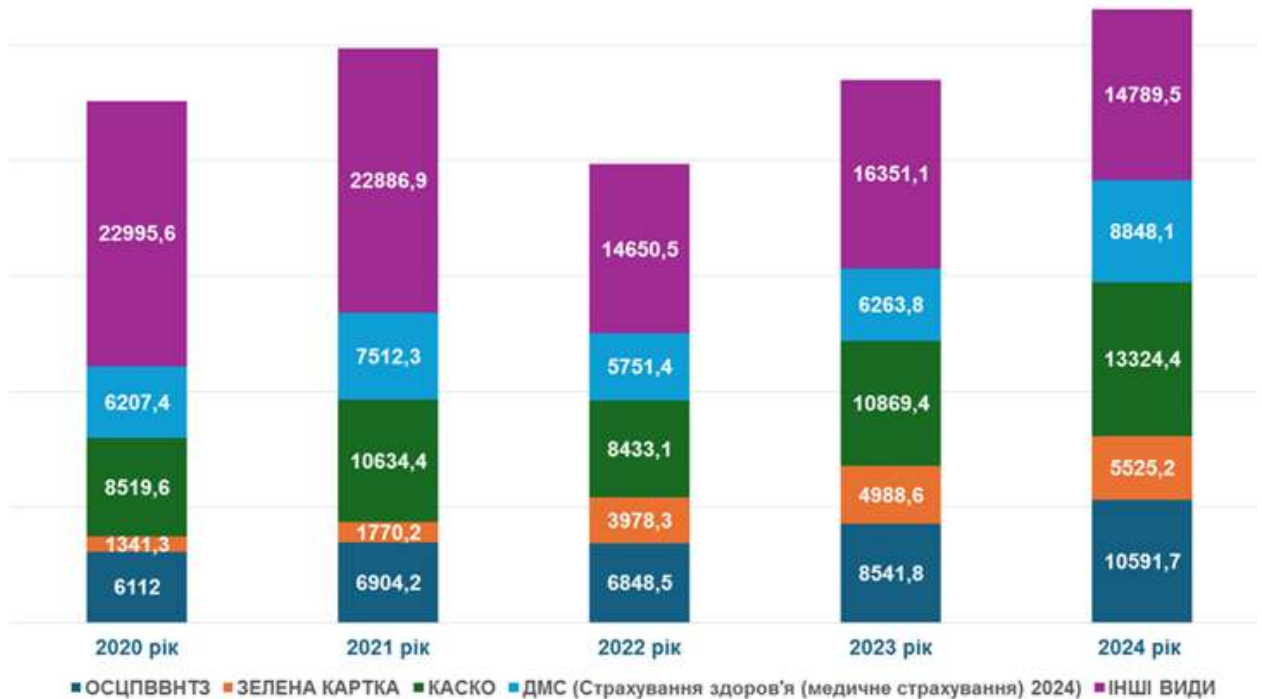

Рис. 2.3. Динаміка валових страхових премій за основними класами страхування у 2020-2024 роках, млн. грн.

Джерело: [32]

До загальної характеристики ринку належить і процес тривалого зменшення кількості страховиків (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка кількості страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя, в Україні у 2020-2025 роках

Рік	Кількість страховиків	Коментар
2020	215	Кількість страховиків до кризи пов'язаної з пандемією коронавірусу.
2021	155	Зменшення кількості страхових компаній через кризу пов'язану з пандемією і зростанням регуляторних вимог до платоспроможності
2022	120	Ухід з ринку слабких, неплатоспроможних компаній під час початку кризи викликаній війною
2023	100	Продовження регуляторної реформи і кризи пов'язаної з війною
2024	55	Впровадження жорстких вимог забезпечення платоспроможності Solvency 2
2025	54	Продовження війни і реформи оцінки платоспроможності

Примітка. Складено автором за [35]

Протягом 2024 року з Державного реєстру було виключено 36 страхових компаній, з них 10 – у IV кварталі. Станом на кінець 2024 року на ринку залишилося 65 страховиків: 55 компаній, що займаються ризиковим страхуванням (non-life), та 10 – страхуванням життя. До березня 2025 року ліквідовано ще одну страхову компанію. Зменшення кількості страховиків насправді приносить більше користі, ніж шкоди. З ринку пішли явно неплатоспроможні страховики.

У 2024 році страховий ринок України продемонстрував помірне, але стабільне зростання, незважаючи на триваючу війну та економічну нестабільність, хоча довоєнні показники за більшістю фінансових параметрів ще не досягнуті. Зі значним відривом ризикове страхування продовжує домінувати над страхуванням життя:

- страхування інше, ніж страхування життя — 47,35 млрд. грн. (89,2% загального обсягу надходження страхових премій);

- страхування життя — 5,72 млрд. грн. (10,8%).

Характерним для страхового ринку України була саме така пропорція між ризиковим страхуванням і страхуванням життя, які під час зростання ринку, так і під час кризових проявів на ньому. У розвинених країнах світу страхування життя часто переважає за своїми обсягами ризикове страхування.

На достатньо стабільному рівні перебуває і рівень страхових виплат. У 2024 році цей показник склав 39,3%. У довоєнному періоді він коливався у границях 33%. Ще однією характерною рисою страхового ринку України, що має місце від самого початку його становлення і до сьогодні, є переважання автострахування над іншими видами страхування. У 2024 році на автострахування за напрямками приходилося: КАСКО – 25,1%; страхування цивільної відповідальності водіїв – 19,95%; страхування «Зелена картка» – 10,41%. Усього автострахування – 55,06% страхових премій. Достатньо стабільною упродовж останнього десятиріччя була частка добровільного медичного страхування – на рівні 10%. У 2024 році вона збільшилася до 13,16%, що є хорошою тенденцією для ринку.

Серед каналів реалізації страхових послуг продовжують домінувати страхові агенти (майже 60% укладених договорів страхування), а серед агентів – фізичні особи. У 2025 році можна очікувати поступових змін через встановлення більш жорстких вимог до діяльності страхових агентів. Зростає кількість страхових брокерів і розширюється коло їх діяльності. До 13% договорів реалізуються за каналом прямого продажу. Серед агентів окремо слід виділити юридичних осіб: банки (майже 14%); автосалони (трохи більше за 2,5% реалізованих договорів страхування). У 2024 році з'явився новий комунікаційний канал – онлайн-агрегатори (4,3%).

Більш як 98% осіб, що придбали у 2024 році страхові послуги на території України є резидентами. Через війну в Україні перебуває не так вже і багато іноземних громадян, а бізнес-інтереси нерезидентів здебільшого обслуговуються іноземними страховими компаніями. Щодо кількості укладених у 2024 році угод, то традиційно переважають фізичні особи (62,18%) над юридичними (37,25%) [35].

Ще однією рисою сьогоденного страхового ринку є незначні обсяги перестрахових операцій. На перестраховання приходить усього 0,57% надходження страхових премій. У 2022 році більшість українських страховиків у якості антикризової стратегії прийняли зменшення вихідного перестраховання. З 2024 року для створення перестрахової компанії необхідно зареєструвати статутний капітал 96 млн. грн. і отримати ліцензію на перестрахову діяльність. Наразі характеристика перестрахового сегменту є такою:

- питома вага премій, переданих до перестраховання, - 8,5% (4,5 млрд. грн.);
- основні класи: майнове страхування — 25,5%; Зелена картка — 21%; страхування відповідальності – 20,4%;
- 88% перестрахових премій передано у перестраховання до нерезидентів.

Отже, перестраховування може стати новою перспективною нішею для учасників ринку.

Усі фінансові параметри номінально збільшилися у 2024 році порівняно з 2023 роком і досягли таких позначок: чистий прибуток 3,9 млрд. грн. (що дуже мало для такої великої країни як Україна); технічні резерви – 36,7 млрд. грн.; активи прийнятні для розміщення страхових резервів – 65,6 млрд. грн. Фактично, якщо обчислення проводити за обмінним курсом, страховий ринок не досяг ще параметрів 2021 року.

Тут слід відмітити два аспекти. Насправді страховий ринок працює, що в умовах широкомасштабної війни вже є непогано. Відновлення триває швидко – приблизно такими темпами як після кризи 2008-2009 років. При цьому війна триває і дуже важко визначити скільки часу залишилося принаймні до укладення перемир'я. Другий аспект – страховий ринок трансформується, адаптується до роботи в умовах війни і змін парадигми функціонування в умовах цифрової економіки. Другим аспектом є замкнене інвестиційне коло – усі без винятку страховики потребують додаткової капіталізації. Фінансування виключно за рахунок реінвестування прибутку (базова фінансова модель на сьогодні) не забезпечує необхідних темпів зростання, розробки нових послуг, переходу до цифрової інфраструктури, а зовнішнє фінансування через війну продовжує залишатися недоступним.

2.2 Оцінка концентрації та ролі іноземного капіталу у сегменті ризикового страхування України

Війна і трансформаційні процеси, пов'язані зі зміною страхового законодавства, обумовили зменшення кількості страхових компаній і зростання концентрації на страховому ринку. Зміни у страховому законодавстві, спрямовані на підвищення прозорості, платоспроможності та

надійності компаній, стали каталізатором для реструктуризації ринку. Одним із наслідків цих змін стало скорочення кількості учасників страхового ринку. Багато дрібних і середніх компаній або припинили діяльність, або були змушені об'єднуватися чи виходити з ринку через неспроможність відповідати новим вимогам, зокрема щодо капіталізації, фінансової звітності, ризик-менеджменту.

Зі зростанням концентрації відбулося номінальне зменшення конкуренції. У сегменті ризикового страхування (усе страхування, крім страхування життя), домінуючу позицію починають займати невелика кількість компаній. Конкретно, частка трьох найбільших компаній становить 27% ринку, п'яти — вже 42%, а десяти — 71%. Це свідчить про високий рівень концентрації, що може мати як позитивні, так і негативні наслідки.

З одного боку, зростання частки великих гравців може сприяти стабільності ринку, забезпеченню виплат, підвищенню довіри з боку споживачів. З іншого боку, концентрація супроводжується зменшенням реальної конкуренції — новим чи меншим гравцям дедалі складніше конкурувати з великими компаніями, які мають масштабну інфраструктуру, кращий доступ до фінансування та розвинуті канали збуту.

Найбільша концентрація спостерігається у сегменті страхування життя, де домінує одна компанія — ПрАТ СК «Метлайф», яка у 2024 році зібрала 48,8% усіх валових страхових премій у цій категорії. Такий рівень монополізації викликає питання щодо ринкової рівноваги та можливого впливу на ціноутворення, інноваційність продуктів і вибір споживача. Напевне тут йдеться і про порушення антимонопольного законодавства. Номінально схожа ситуація була у 2026 році з Приватбанком, який на момент націоналізації мав частку депозитів населення 35% від усіх депозитів країни. Напевне роль страховиків для фінансової системи не є такою ж як великих банків. Скоріше є загроза поступового витіснення інших гравців і встановлення завищених цін.

Якщо поглянути на страховий ринок з позиції концентрації капіталу і власників страхових компаній, то матимемо наступне (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Капіталізація та акціонерна належність TOP-10 страховиків
з ризикового страхування України у 2024 році**

Назва компанії	Страхові премії, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Корпоративна власність
ТАС	4 683 959 (+37,69%)	998 630	Український капітал, частка фінансово-промислової групи «ТАС»
ARX	4 165 807 (+15,94%)	2 633 335	Fairfax Financial Holdings (Канада)
УНІКА	3 547 393 (+16,81%)	2 161 121	UNIQA Insurance Group (Австрія)
ВУСО	3 105 111 (+25,55%)	755 839	Український капітал, група фізичних осіб
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	3 016 800 (+38,09%)	835 297	Український капітал, група фізичних осіб
ІНГО	2 864 327 (+30,42%)	1 244 728	Український капітал, DCH, група фізичних та юридичних осіб
УНІВЕРСАЛЬНА	2 438 791 (+28,97%)	974 238	Fairfax Financial Holdings (Канада)
ОРАНТА	2 309 939 (+54,13%)	768 536	Український капітал, DCH, група фізичних та юридичних осіб
УСГ	2 231 437 (+9,6%)	622670	Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe (VIG) - Австрія
ПЗУ	2 203 280 (+28,97%)	967 212	PZU SA (Польща)

Джерело: складено за [36]

Рівень концентрації у сегменті ризикового страхування є високим (хоча і не таким високим як у страхуванні життя):

- TOP-3 компанії – 27% ринку;
- TOP-5 компаній – 42%;
- TOP-10 компаній – 71%.

Таблиця ілюструє нам роль іноземного капіталу на страховому ринку України. З Top-10 страховиків 5 належать відомим міжнародним страховим групам.

Якщо вийти за межі TOP–10, то рівень проникнення у страховий ринок України міжнародних страховиків є ще більшим – додамо ще:

- Allianz Україна;
- Colonnade Україна - Fairfax Financial Holdings (Канада);
- «Княжа VIG», Княжа Лайф VIG - Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe (VIG) – Австрія;
- СК «Глобус» - Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe (VIG) – Австрія;
- Colonnade Україна - Fairfax Financial Holdings (Канада).

Вплив міжнародного капіталу на страховий ринок України можна визначити, провівши обчислення розміру страхових премій і капіталу, які концентрують основні групи та їх частку у загальному підсумку (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Концентрація капіталу страховиків з ризикового страхування
України у 2024 році***

Назва компанії	Страхові премії, тис. грн.	Власний капітал, тис. грн.	Корпоративна власність
1	2	3	4
ТАС	4683959	998630	Український капітал, частка фінансово- промислової групи «ТАС» Частка страхових премій – 8,83% Частка капіталу – 5,55%
ARX	4165807	2633335	Fairfax Financial Holdings (Канада) Частка страхових премій – 13,85% Частка капіталу – 23,52%
УНІВЕРСАЛЬНА	2438791	974238	
Colonnade Україна	736809	627314	
Σ	7341407	4 234 887	
УНІКА	3547393	2161121	UNIQA Insurance Group (Австрія) Частка страхових премій – 6,69% Частка капіталу – 12,00%

1	2	3	4
ВУСО	3105111	755839	Український капітал, група фізичних осіб Частка страхових премій – 5,86% Частка капіталу – 4,2%
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	3016800	835297	Український капітал, група фізичних осіб Частка страхових премій – 5,69% Частка капіталу – 4,64%
ІНГО	2864327	1244728	Український капітал, ДСН, група фізичних та юридичних осіб Частка страхових премій – 9,1% Частка капіталу – 11,31%
ОРАНТА	2309939	768536	
Σ	5174266	2013264	
УСГ	2231437	622670	Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe (VIG) - Австрія
КНЯЖА	2517020	449832	
ПрАТ СК Глобус	н/д	н/д	
Σ	4748457	1072502	
ПЗУ	2203280	967212	PZU SA (Польща)
Allianz Україна	79 161	105 558	Allianz Holding Eins GmbH (Австрія), кінцевий бенефіціар — Allianz SE (Німеччина)

*Caps Lock – виділені компанії з переліку TOP-10

Примітка. Обчислено автором за [36]

За проведеними обчисленнями можна визначити, що роль міжнародного страхового капіталу на страховому ринку України достатньо суттєва, але не вирішальна і не критична. Монополії якоїсь однієї групи, навіть за окремим видом страхування не існує.

Великі міжнародні страхові групи, які представлені в Україні, зайняли вичікувальну позицію через війну і незрозумілі на сьогодні перспективи відновлення України у повоєнний час. Усі вони володіють наскільки великими з погляду українського ринку ресурсами, що у випадку потреби можуть збільшити свою капіталізацію у разі і упродовж короткого часу змінити позиції на ринку.

Концентрація у сегменті ризикового страхування є високою. У 2024 році частка чотирьох найбільших страхових компаній (груп) на ринку України перевищує 60%, а це ознака високої концентрації ринку. Втім на сьогодні це не несе загрози. Тарифи на страхування в цілому не є завищеними і конкуренція між групами не дасть можливості підвищувати їх безпідставно. Зараз проходить адаптація страховиків до нових умов страхування цивільної відповідальності водіїв і ми можемо спостерігати конкурентну боротьбу. Вже є різниці між цінами у границях 30-40%, але процес триває, і, на наш погляд, у 2026 році достатньо важко буде знайти різницю у 10-15% між компаніями лідерами, а компанії, що будуть демпінгувати, будуть вимушені покинути ринок через регуляторний вплив.

2.3 Аналіз діяльності ПрАТ СК «Універсальна» на страховому ринку України

Страхова компанія «УНІВЕРСАЛЬНА» (ПрАТ СК «Універсальна») – одна з провідних страхових компаній України з 33-річним досвідом роботи на ринку страхування. Заснована у 1991 році, компанія надає широкий спектр страхових послуг, включаючи страхування від нещасних випадків, авіаційне страхування, медичне страхування, страхування на випадок хвороби, страхування фінансових ризиків, майнове страхування, агрострахування, КАСКО та туристичне страхування. Стисла інформація про компанію (табл. 2.4).

Страхова компанія активно займається маркетинговою діяльністю, що підтверджується її лідерством із PR-активності серед страхових компаній України. Компанія неодноразово займала перші місця у рейтингах медіа-активності страховиків. У 2009 році страхова компанія ПрАТ СК "Універсальна» була визнана «Найпрозорішою страховою компанією» у

рамках Всеукраїнського конкурсу «Лідер страхового ринку». Компанія також відзначена нагородою «Лідер товарів та послуг України» за значний внесок у економічне зростання держави.

Таблиця 2.4

Основна інформація про компанію ПрАТ СК «Універсальна»

Повне найменування	Приватне акціонерне товариство Страхова компанія «Універсальна»
Скорочена названа компанії на українській мові	ПрАТ СК «Універсальна»
Скорочена названа компанії на англійській мові	PRIVATE JOINT STOCK COMPANY “IN-SUR-ANCE-COM-PA-NY ‘UNIVERSALNA’”
Місцезнаходження	01133, Україна, місто Київ, бульвар Лесі Українки, буд. 9
Ідентифікаційний код юридичної особи	20113829
Організаційно-правова форма	Акціонерне товариство
Статутний капітал	192700000 ₪
Вид економічної діяльності	65.12 - Інші види страхування, крім страхування життя 65.20 - Перестраховання 66.22 - Діяльність страхових агентів і брокерів

Джерело: сформовано автором на основі [37], [38]

Компанія прагне постійного вдосконалення та зміцнення своїх позицій на страховому ринку України, слідуючи місії забезпечувати надійний захист здоров'я, майна, бізнесу та активів своїх клієнтів.

Компанія також активно використовує соціальні мережі та цифрові платформи для просування своїх послуг, що дозволяє їй ефективно взаємодіяти з клієнтами та оперативно реагувати на їхні потреби. Такий підхід сприяє зміцненню довіри клієнтів та підвищенню лояльності до бренду «УНІВЕРСАЛЬНА».

Головними конкурентами ПрАТ СК «Універсальна» є такі страхові компанії як "Арсенал Страхування", "ВУСО", "ІНГО", "СГ ТАС" та "Метлайф". Ринок страхових послуг в Україні характеризується високим рівнем конкуренції, що стимулює компанію постійно вдосконалювати свої продукти та сервіс.

Компанія співпрацює з провідними банками України, пропонуючи послуги банківського страхування. Це дозволяє клієнтам отримувати комплексні фінансові рішення, які включають як страхові, так і банківські продукти. Також ПрАТ СК «Універсальна» активно співпрацює з страховими брокерами, лізинговими компаніями, автодилерами та медичними установами. Таке партнерство розширює спектр наданих послуг та забезпечує комплексний підхід до обслуговування клієнтів.

Страхова установа обслуговує як індивідуальних, так і корпоративних клієнтів, пропонуючи вигідні умови страхування та програми лояльності. Для просування страхових продуктів використовуються мотиваційні програми, що сприяють залученню нових клієнтів та утриманню існуючих.

ПрАТ СК «Універсальна» залишається конкурентоспроможною завдяки широкому спектру страхових послуг, високій якості обслуговування та ефективному співробітництву з партнерами. Постійний розвиток та впровадження нових технологій дозволяє компанії утримувати лідерські позиції на ринку страхових послуг України [37].

Організаційна структура страхової компанії побудована відповідно до принципів корпоративного управління та забезпечує ефективне функціонування компанії (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Організаційна структура ПрАТ СК «Універсальна»

Загальні збори акціонерів	Вищий орган управління компанії, який приймає стратегічні рішення щодо її діяльності
Наглядова рада	Здійснює контроль за діяльністю виконавчого органу та представляє інтереси акціонерів між загальними зборами.
Правління	Виконавчий орган, який керує поточною діяльністю компанії та забезпечує реалізацію стратегічних рішень. Правління очолює Голова правління.
Внутрішній аудитор	Здійснює контроль за фінансово-господарською діяльністю компанії та забезпечує дотримання внутрішніх процедур і політик.

Примітка. Сформовано автором на основі [37], [38]

Організаційна структура компанії складається з департаментів, відділів, служб та секторів, що забезпечують виконання функціональних обов'язків у різних напрямках діяльності. У грудні 2009 року відбулася реорганізація структури: замість відокремлених структурних підрозділів (філій) були створені невідокремлені структурні підрозділи — дирекції [5]

Ця структура дозволяє компанії ефективно реагувати на зміни ринку, забезпечувати якісне обслуговування клієнтів та підтримувати високий рівень корпоративного управління.

Згідно з чинним законодавством, діяльність страхових компаній підлягає обов'язковому щорічному аудиту фінансової звітності, який є необхідним для низки видів господарської діяльності. Результати такого аудиту відіграють важливу роль при прийнятті управлінських рішень. Зовнішній аудит дозволяє перевірити відповідність фінансово-господарської діяльності підприємства (страхової компанії) вимогам законодавства, а також забезпечити достовірність інформації, що відображена в бухгалтерському обліку та звітності.

Сьогодні страховим компаніям необхідно пройти дві окремі аудиторські перевірки: одну — відповідно до вимог законодавства для підтвердження фінансових показників компанії, та іншу — на вимогу акціонерів для підтвердження відповідності фінансової звітності міжнародним стандартам. Під час цих перевірок оцінюються підсумкові облікові документи компанії.

В додатках А.1-В.2 представлено звітність ПрАТ СК «Універсальна» за 2021-2023 рр. Існуюча система звітності у страхуванні цілком відповідає сучасним вимогам, зумовленим переходом бухгалтерського обліку на міжнародні стандарти інтеграції національного страхового ринку у світовий.

Аналітичний баланс за майном (активи) компанії (горизонтальний та вертикальний) та основні зміни фінансового стану (у розрізі окремих статей), який складено за даними звітності ПрАТ СК «Універсальна», представлений у табл. 2.5, що дозволяє дати оцінку основних тенденцій зміни її активів та джерел фінансування.

**Аналіз звітності в частині майна ПрАТ СК «Універсальна»
за 2021-2023 рр., тис. грн**

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-)		Відхилення, %	
				2023/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021	2023/ 2022
I. Необоротні активи							
Нематеріальні активи	23732	38608	42558	18826	3950	179,33	110,23
Основні засоби	58003	54412	58751	748	4339	101,29	107,97
Інвестиційна нерухомість	10368	9277	9289	-1079	12	89,59	100,13
Відстрочені аквізиційні витрати	162701	1941	7209	-155492	5268	4,43	371,41
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондів	37499	47541	62348	24849	14807	166,27	131,15
Усього за розділом I	292785	333854	180155	-112630	-153699	61,53	53,96
II. Оборотні активи							
Виробничі запаси	345	417	392	47	-25	113,62	94,00
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	169143	0	0	-169143	0	0	0
Дебіторська заборгованість за бюджетом	15	35	161	146	126	1073,33	460,00
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1173	1264	2868	1695	1604	244,50	226,90
Інша поточна дебіторська заборгованість	6791	13218	14502	7711	1284	213,55	109,71
Поточні фінансові інвестиції	600346	708276	996237	395891	287961	165,94	140,65
Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті	94526	235914	172546	7020	-63368	182,54	73,14
Частка перестраховика у страхових резервах	125056	229253	103148	-21 908	-126105	82,48	44,99
Усього за розділом II	1031483	1527386	1291162	259679	-236224	125,17	84,53
III. Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття							
Баланс	1324268	1861240	1471317	147049	-389923	111,10	79,05

Примітка. Обчислено і сформовано автором на основі [38]

Згідно табл. 2.3, можна побачити поступове зменшення частки необоротних активів у структурі майна компанії. У 2021 році вони становили 22,11% загальної вартості активів, у 2022 році – 17,94%, а у 2023 році – 12,24%.

Основне зниження відбулося за рахунок скорочення відстрочених аквізиційних витрат, які зменшилися з 162701 тис. грн. у 2021 році до 7209 тис. грн. у 2023 році. Також відзначається зменшення вартості інвестиційної нерухомості, тоді як основні засоби залишаються відносно стабільними.

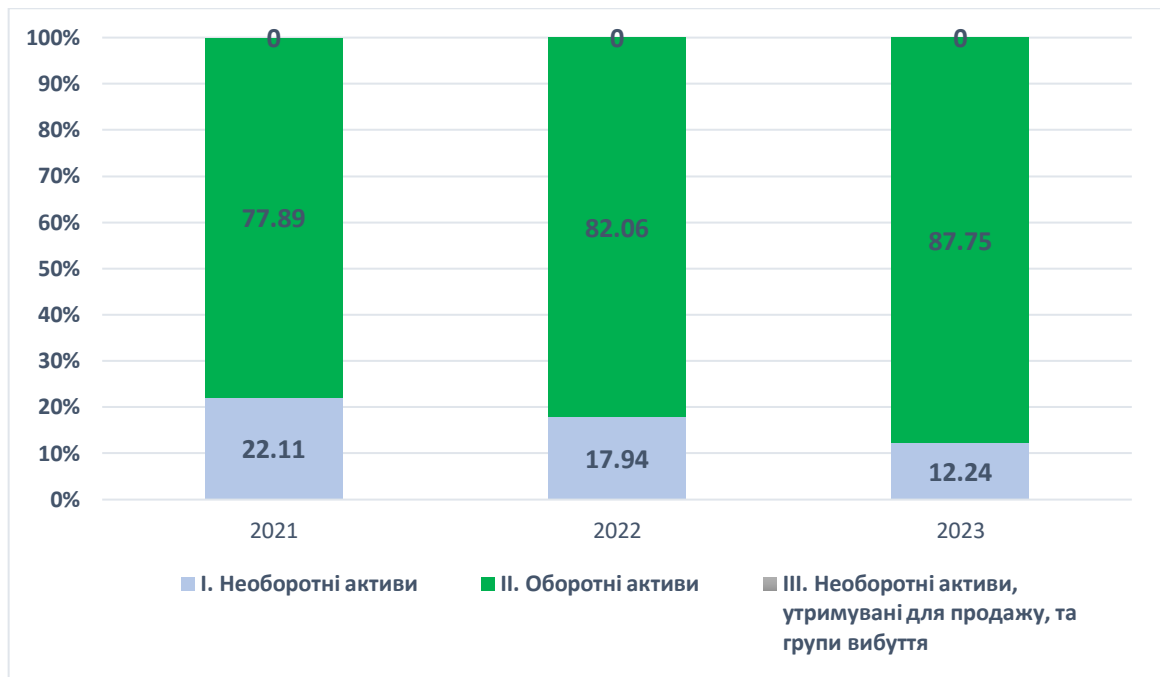
Оборотні активи, навпаки, демонструють тенденцію до зростання. Їхня частка у структурі активів збільшилася з 77,89% у 2021 році до 87,75% у 2023 році. Це зростання відбулося в основному за рахунок збільшення обсягу поточних фінансових інвестицій, які зросли з 600346 тис. грн у 2021 році до 996237 тис. грн у 2023 році. Також значно зросли залишки коштів у централізованих страхових резервних фондах, що свідчить про зростання резервів компанії для забезпечення страхової діяльності.

Разом з тим, частка перестраховика у страхових резервах значно зменшилася – з 125056 тис. грн. у 2021 році до 103148 тис. грн. у 2023 році, що може свідчити про зміну стратегії перестраховування. Дебіторська заборгованість за товари, роботи та послуги була повністю погашена у 2022 році, що позитивно впливає на фінансову стабільність компанії.

Загалом динаміка змін у структурі активів ПрАТ СК «Універсальна» свідчить про підвищення ліквідності компанії, орієнтацію на короткострокові фінансові вкладення та зменшення довгострокових інвестиційних ризиків. Така стратегія дозволяє компанії швидко адаптуватися до змін ринку та підтримувати стабільний фінансовий стан.

Структура майна страхової компанії ПрАТ «СК "Універсальна» показана на рис. 2.4.

У структурі майна страхової компанії ПрАТ СК «Універсальна» найбільша частка за оборотними активами, яка за роками складає 77,89% у 2021 р. до 82,06% у 2022 р., та до 87,75% у 2023 році. Частка необоротних активів поступово зменшується, та складає 22,11%, 17,94% та 12,24% відповідно у 2021-2023 рр..

**Рис. 2.4. Структура майна ПрАТ СК «Універсальна»
в 2021-2023 рр., %**

Примітка. Сформовано автором на основі [38]

Зменшення частки необоротних активів і збільшення частки оборотних активів у структурі майна страхової компанії ПрАТ СК «Універсальна» свідчить про підвищення ліквідності компанії, що вказує на більшу здатність швидко мобілізувати кошти для покриття поточних зобов'язань. Це також може означати, що компанія зменшує інвестиції в довгострокові проекти або об'єкти, що потребують великих капіталовкладень, з метою зниження ризиків або через зміну стратегії. Такий перерозподіл активів може бути спрямований на досягнення кращих короткострокових фінансових результатів і підвищення фінансової гнучкості.

В табл. 2.4 представлено аналіз складу джерел формування майна ПрАТ СК «Універсальна».

Аналіз табл. 2.4 показує, що загальний власний капітал компанії зріс з 399150 тис. грн у 2021 році до 755312 тис. грн у 2023 році, що становить збільшення на 89,23%.

**Аналіз звітності в частині джерел формування майна
ПрАТ СК «Універсальна» за 2021-2023 рр., тис. грн.**

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення (+,-)		Відхилення, %	
				2023/ 2021	2023/ 2022	2023/ 2021	2023/ 2022
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	192700	192700	192700	0	0	100	100
Капітал у дооцінках	4244	4244	4244	0	0	100	100
Резервний капітал	4093	4093	4093	0	0	100	100
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	198113	373179	554275	356162	181096	279,78	148,53
Інші резерви	-	-	-	-	0	0	0
Усього за розділом I	399150	574216	755312	356162	181096	189,23	131,54
II. Довгострокові зобов'язання							
Відстроч. податкові зобов'язання	-	-	-	-	-	0	0
Інші довгострокові зобов'язання	7161	7266	11146	3985	3880	155,65	153,4
Страхові резерви	741549	955264	599947	-141602	-355317	80,90	62,80
Усього за розділом II	751389	973315	643623	-107766	-329692	85,65	66,12
III. Поточні зобов'язання і забезпечення							
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	3877	3501	4727	850	1226	121,92	135,01
за товари, роботи, послуги	682	445	404	-278	-41	59,23	90,78
за розрахунками з бюджетом	12485	17532	10701	-1784	-6831	85,71	61,03
розрахунками зі страхування	11862	35	-	-11862	-35	0	0
розрахунками з оплати праці	140	502	1431	1291	929	1022,14	285,05
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	677	27	15	-662	-12	2,21	55,55
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	130041	251384	6622	-123419	-244762	5,09	2,63
Поточні забезпечення	22291	37591	48116	25825	10525	215,85	127,99
Інші поточні зобов'язання	586	2692	366	-220	-2326	62,45	13,60
Усього за розділом III	173729	313709	72382	-101347	-241327	41,66	23,07
Всього джерел майна	1324268	1861240	1471317	147049	-389923	111,10	79,05

Примітка. Сформовано та обчислено автором на основі [38]

Основний приріст забезпечений зростанням нерозподіленого прибутку, який збільшився більш ніж у 2,8 рази – з 198113 тис. грн до 554275 тис. грн. Водночас зареєстрований капітал, резервний капітал та капітал у дооцінках залишилися незмінними.

Серед довгострокових зобов'язань помітне скорочення страхових резервів – з 741549 тис. грн. у 2021 році до 599947 тис. грн. у 2023 році, що означає зниження на 19,1%. Інші довгострокові зобов'язання, навпаки, зросли з 7161 тис. грн. до 11146 тис. грн., що вказує на збільшення залучених довгострокових фінансових ресурсів.

Поточні зобов'язання за цей період суттєво зменшилися – з 173729 тис. грн. у 2021 році до 72382 тис. грн у 2023 році. Найбільше скорочення спостерігається у кредиторській заборгованості за страховою діяльністю, яка впала з 130041 тис. грн у 2021 році до 6622 тис. грн у 2023 році. Водночас заборгованість за розрахунками з оплати праці зросла з 140 тис. грн до 1431 тис. грн, що може свідчити про збільшення фонду оплати праці або затримки у виплатах.

Загальний баланс компанії за три роки змінювався нерівномірно. У 2022 році активи зросли на 40,5% у порівнянні з 2021 роком, але у 2023 році знизилися на 21% відносно попереднього року, що може бути наслідком перегляду фінансової стратегії компанії або впливу зовнішніх економічних чинників.

Аналіз фінансових змін ПрАТ СК «Універсальна» за 2021-2023 роки демонструє загальну позитивну динаміку. Компанія нарощує власний капітал, що забезпечує їй фінансову стійкість. Зменшення довгострокових зобов'язань і скорочення поточних боргів свідчать про ефективне управління фінансами. Підвищення частки оборотних активів та зниження частки необоротних активів вказують на прагнення компанії до підвищення ліквідності та фінансової гнучкості. Ці фактори дозволяють компанії ефективно адаптуватися до ринкових змін і підтримувати конкурентоспроможність у страховому секторі.

У сучасних умовах господарювання фінансові результати та ефективність діяльності страхових компаній є ключовими індикаторами їх стійкості, конкурентоспроможності та здатності виконувати зобов'язання перед клієнтами. Оцінка фінансово-господарської діяльності дозволяє виявити сильні й слабкі сторони компанії, своєчасно реагувати на негативні тенденції та приймати обґрунтовані управлінські рішення.

Метою цього розділу є аналіз динаміки основних фінансових показників ПрАТ СК «Універсальна» за 2021–2023 роки з метою оцінки результативності її діяльності. Дослідження охоплює аналіз доходів, витрат, прибутку, рівня виплат та інших фінансових аспектів, що дозволяють зробити висновки про ефективність функціонування компанії та її фінансову стійкість.

В табл. 2.5 представлено аналіз фінансових результатів ПрАТ СК «Універсальна» за 2021-2023 рр.

Таблиця 2.5

**Аналіз фінансових результатів ПрАТ СК «Універсальна»
за 2021-2023 рр., тис. грн.**

Показники	2021 рік	2022 рік	2023 рік	Відхилення, (+, -)		Темп приросту, %	
				2023/2021	2023/2022	2023/2021	2023/2022
1	2	3	4	5	6	7	8
Чисті зароблені страхові премії	968257	1131891	1685249	716992	+553358	+74,1%	+48,9%
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-	-	-	-	-	-	-
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	404101	386196	698678	+294577	+312482	+72,9%	+80,9%
Валовий прибуток	564156	745695	986571	+422415	+240876	+74,9%	+32,3%
Доход (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	-	-	-	-	-	-	-
Інші операційні доходи	36600	98440	20143	-16457	-78297	-45,0%	-79,5%
Адміністративні витрати	86094	99609	136836	+50742	+37227	+58,9%	+37,4%
Витрати та збут	374966	434704	631425	+256459	+196721	+68,4%	+45,3%
Інші операційні витрати	70162	80170	92362	+22200	+12192	+31,6%	+15,2%

Продовження табл. 2.5

1	2	3	4	5	6	7	8
Фінансовий результат від операційної діяльності - прибуток (прибуток)	53001	198289	104890	+51889	-93399	+97,9%	-47,1%
Інші фінансові доходи	34006	53468	86208	+52202	+32740	+153,5%	+61,2%
Інші доходи	1330	1212	9817	+8487	+8605	+638,3%	+709,7%
Фінансові витрати	1112	1374	25514	+24402	+24140	+2195,5%	+1757,3%
Втрати від участі в капіталі	-	-	-	-	-	-	-
Інші витрати	3024	5018	2235	-789	-2783	-26,1%	-55,5%
Фінансовий результат до оподаткування	84201	246577	173219	+89018	-73358	+105,7%	-29,7%
Витрати з податку на прибуток	40419	71511	31179	-9240	-40332	-22,9%	-56,4%
Чистий фінансовий результат	43782	175066	142040	+98258	-33026	+224,4%	-18,9%

Примітка. Обчислено і сформовано автором на основі даних [38]

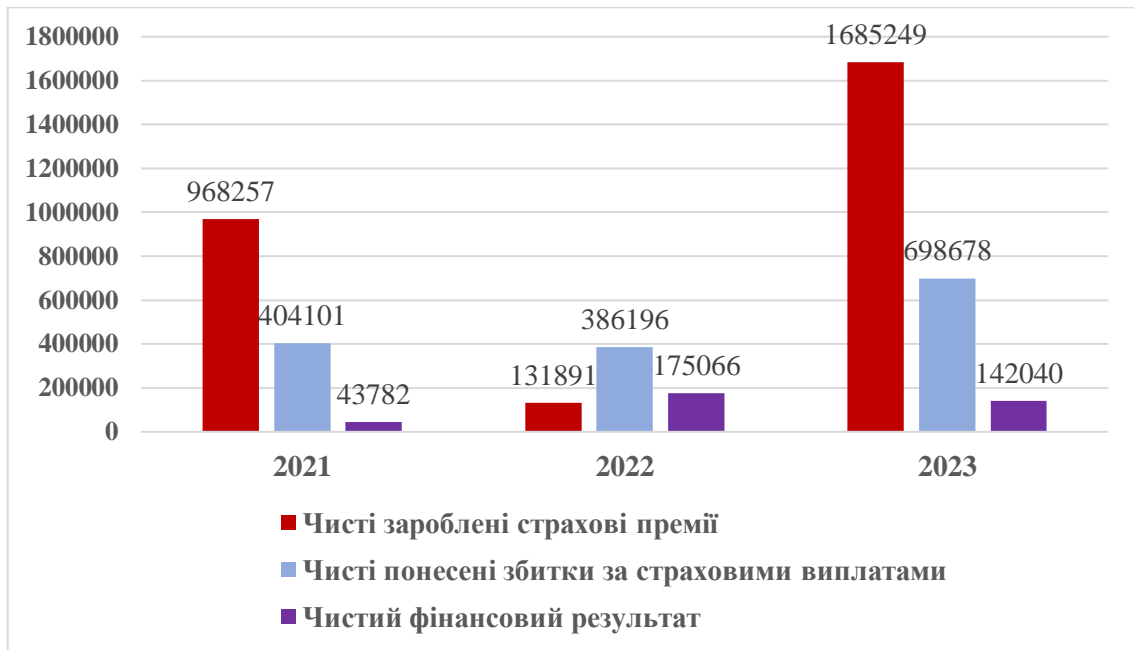
Аналіз динаміки чистих зароблених страхових премій демонструє стійке зростання обсягів діяльності компанії. У 2023 році показник зріс на 74,1% у порівнянні з 2021 роком та на 48,9% відносно 2022 року, що свідчить про активне розширення страхового портфеля.

Чисті понесені збитки за виплатами також істотно зросли, особливо в 2023 році (+80,9% до 2022 року), що, ймовірно, пов'язано з підвищенням кількості страхових випадків або розширенням видів страхування.

Валовий прибуток збільшився на 74,9% за аналізований період, що є позитивною динамікою. Проте операційний прибуток у 2023 році суттєво зменшився порівняно з 2022 роком (на 47,1%), що свідчить про зростання адміністративних та збутових витрат.

Фінансові доходи у 2023 році зросли більш ніж у два рази порівняно з 2021 роком, а от фінансові витрати різко збільшились до 25,5 млн. грн. (+2195%), що могло бути пов'язано з підвищенням кредитного навантаження або знеціненням фінансових інструментів.

У результаті чистий прибуток у 2023 році склав 142 млн. грн., що на 224% більше, ніж у 2021 році, однак на 18,9% менше, ніж у 2022 році. Це свідчить про загальне зростання ефективності за останні три роки, попри деяке погіршення фінансового результату в останньому звітному році. Динаміку показників представлено на рис. 2.5.

**Рис. 2.5. Фінансові результати страхової діяльності
ПрАТ СК «Універсальна» за 2021-2023 рр., тис. грн.**

Примітка. Сформовано автором на основі [38]

У період 2021–2023 років ПрАТ СК «Універсальна» демонструвало позитивну динаміку чистого фінансового результату, хоча у 2023 році зафіксовано деяке його зниження порівняно з попереднім роком. У 2021 році компанія отримала чистий прибуток у розмірі 43782 тис. грн, що можна охарактеризувати як стабільний фінансовий результат на фоні загальної економічної нестабільності. Уже в 2022 році прибуток стрімко зріс до 175066 тис. грн, що на 131284 тис. грн або на 299,8% більше, ніж у 2021 році. Це зростання свідчить про активізацію фінансової діяльності компанії, зростання обсягів страхових премій, зниження рівня збитковості та ефективну реалізацію операційної стратегії.

У 2023 році чистий фінансовий результат зменшився до 142040 тис. грн, що на 33026 тис. грн або на 18,9% менше порівняно з 2022 роком. Основними причинами зниження прибутку стали зростання адміністративних витрат, збільшення витрат на збут, а також суттєве зростання фінансових витрат. Незважаючи на це, рівень чистого прибутку у 2023 році залишився значно вищим за аналогічний показник 2021 року — зростання склало 98258 тис. грн, або 224,4%. На рис. 2.6 показано динаміку чистого фінансового результату страхової компанії.

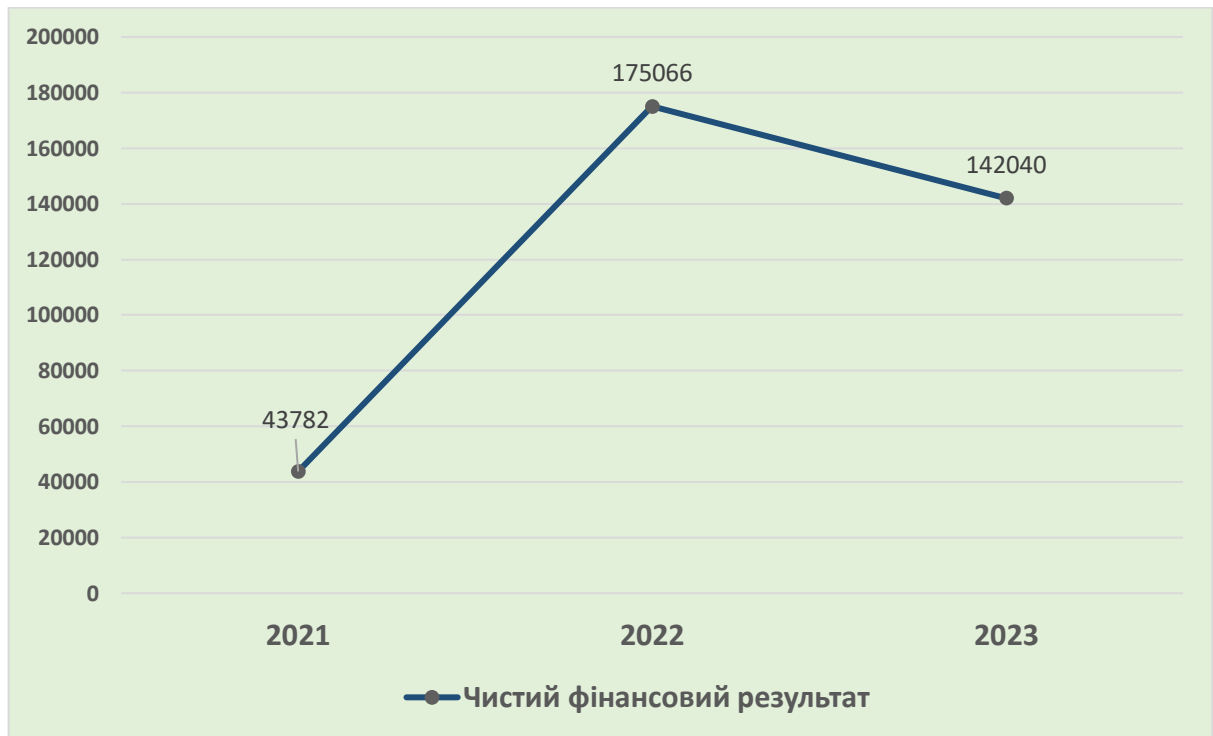

Рис. 2.6. Чистий фінансовий результат ПрАТ СК «Універсальна» за 2021-2023 рр., тис. грн.

Примітка. Побудовано автором на основі [38]

Рентабельність є ключовим показником фінансової ефективності підприємства, який характеризує здатність компанії генерувати прибуток від своєї діяльності. У сфері страхування доцільно аналізувати два основні види рентабельності:

1. Рентабельність операційної діяльності – визначається як відношення операційного прибутку до чистих страхових премій;

2. Рентабельність чистого прибутку – визначається як відношення чистого фінансового результату до чистих страхових премій.

Таблиця 2.6

**Розрахунок рентабельності ПрАТ СК «Універсальна»
за 2021-2023 рр., тис. грн.**

Рік	Рентабельність операційної діяльності	Рентабельність чистого прибутку
2021	$(53001 / 968257) \times 100 \approx 5,5\%$	$(43782 / 968257) \times 100 \approx 4,5\%$
2022	$(198289 / 1131891) \times 100 \approx 17,5\%$	$(175066 / 1131891) \times 100 \approx 15,5\%$
2023	$(104890 / 1685249) \times 100 \approx 6,2\%$	$(142040 / 1685249) \times 100 \approx 8,4\%$

Примітка. Обчислено і сформовано автором на основі додатків А.2, Б.2, В.2

У 2021 році рентабельність операційної діяльності ПрАТ СК «Універсальна» становила 5,5%, а рентабельність чистого прибутку – 4,5%. Це свідчить про помірний рівень прибутковості страхової діяльності на фоні обмежених обсягів страхових премій та помірних операційних витрат.

У 2022 році компанії вдалося суттєво покращити ефективність — рентабельність операційної діяльності зросла до 17,5%, а чистого прибутку — до 15,5%. Такі результати можуть бути пояснені зменшенням рівня страхових виплат (до 34,1%), зростанням доходів та ефективнішим використанням ресурсів.

У 2023 році рентабельність знизилася: операційна — до 6,2%, а чиста — до 8,4%. Попри збільшення обсягу страхових премій, прибутковість зменшилася через зростання витрат на збут, адміністративних і фінансових витрат. Це вказує на наявність проблем у витратній частині та можливу потребу в оптимізації операційної структури.

Загалом, за трирічний період рентабельність компанії зросла порівняно з 2021 роком, проте темпи її зростання сповільнилися у 2023 році. Це є сигналом для перегляду витратної політики та посилення контролю за операційною ефективністю.

У процесі дослідження фінансових результатів та ефективності діяльності ПрАТ СК «Універсальна» за 2021–2023 роки виявлено загалом

позитивну динаміку розвитку компанії. Аналіз основних фінансових показників засвідчив значне зростання обсягу чистих зароблених страхових премій — на 74,% порівняно з 2021 роком. Це свідчить про розширення страхового портфеля та підвищення довіри з боку клієнтів.

Разом з тим у 2023 році спостерігалось суттєве збільшення страхових виплат (+80,9% до 2022 року), що призвело до підвищення рівня збитковості. Операційний прибуток у 2023 році зменшився майже вдвічі, порівняно з 2022 роком, що обумовлено зростанням адміністративних витрат, витрат на збут та фінансових витрат. Незважаючи на це, чистий прибуток компанії у 2023 році становив 142040 тис. грн, що майже в 3,2 рази перевищує показник 2021 року, хоча й поступається результату 2022 року.

Розраховані коефіцієнти рентабельності підтверджують ці тенденції. Найвищий рівень рентабельності було зафіксовано у 2022 році: операційна – 17,5%, чиста – 15,5%. У 2023 році обидва показники знизилися до 6,2% та 8,4% відповідно, що сигналізує про зниження ефективності використання страхових премій та потребу в оптимізації витратної частини.

У цілому ПрАТ СК «Універсальна» демонструє стабільну прибуткову діяльність, проте динаміка останнього звітного року вказує на необхідність удосконалення системи управління витратами, пошуку шляхів підвищення рентабельності та збереження фінансової стійкості в умовах зростання ринкової конкуренції.

Висновки до розділу 2

Страховий ринок України показав достатньо високий поріг фінансової стійкості і роботи в умовах перманентної кризи, викликаної війною. У першому півріччі 2022 року страхові компанії отримали справжній шок, що викликано було стрімким зменшенням клієнтів під час війни.

Страхові компанії вдалися до реалізації антикризових заходів, таких як скорочення витрат і зменшення вихідного перестраховування. Ситуацію вдалося стабілізувати, але за підсумками 2024 року не було ще досягнуто фінансових параметрів довоєнного рівня. Номінально ринок зростав з 2023 року, але у перерахунку з врахуванням рівня інфляції і обмінного курсу ситуація була не такою вже і райдужною.

Паралельно з 2021 року йде реформування страхового ринку, а самий пік прийшовся на 2024 рік – коли компанії мали виконати вимоги до забезпечення платоспроможності. Разом усі вказані фактори призвели до скорочення кількості страховиків і збільшення рівня концентрації на ринку.

У короткостроковій перспективі концентрація ринку може забезпечити більшу надійність страхових послуг, особливо в умовах підвищених ризиків, спричинених війною. Проте у довгостроковому вимірі надмірна концентрація може стримувати розвиток галузі. Важливим завданням для регулятора стане балансування між посиленням нагляду, підтримкою стабільності та стимулюванням здорової конкуренції, яка б сприяла розвитку інновацій, розширенню доступу до страхових продуктів та підвищенню фінансової інклюзії населення.

Дуже значну роль у роботі ринку відіграють міжнародні страхові групи. Деякі з них активно працюють на ринку, конкурують між собою і з компаніями (групами) заснованими на українському капіталі. У перспективі конкурентну боротьбу більше шансів виграти у міжнародних груп, оскільки вони мають більше фінансових ресурсів і технологічних можливостей.

І у довоєнному періоді, і зараз спостерігаємо структурну незбалансованість на ринку. Частка страхування життя не перевищує 10% надходження страхових премій упродовж тривалого часу. Приблизно такі ж обсяги і добровільного медичного страхування. В цілому це ознаки нерозвиненого ринку, з низьким рівнем страхової культури і платоспроможного попиту на страхування. Ця тенденція матиме продовження у 2025-2026 роках через

встановлення вільного ціноутворення на страхування цивільної відповідальності водіїв.

Роль страхових посередників на ринку є високою і залишатиметься такою завжди, але прослідковується початок змін у структурі. Частка страхових агентів фізичних осіб зменшується, через процеси цифровізації. Усе більше страхових послуг продаються онлайн і через мобільні додатки. Змінюється технологія прямого продажу. Кількість офісів страховиків невинно зменшується. Зростає кількість брокерів і вони опановують нові ніші.

У роботі досліджено діяльність ПрАТ СК «Універсальна» на страховому ринку України. Компанія входить до ТОП-10 українських страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя. Упродовж кризи, пов'язаної з коронавірусом і війною, менеджмент компанії спрацював ефективно. Компанія працювала прибутково, нарощувала активи і капітал, збільшила рівень ліквідності.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ РОБОТИ СТРАХОВОГО РИНКУ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ЗМІН

3.1. Трансформаційні процеси та необхідні інституційні зміни на страховому ринку України

Повномасштабна війна з росією почалася у 2022 році. Так, склалося, що реформування страхової галузі, яке виражалось у впровадженні у дію норм нового Закону України «Про страхування» (прийнятий у 2021), також почалося у 2022 році і триває зараз. Реалізація більшості важливих положень закону (головне – впровадження нових підходів до оцінки платоспроможності страхових компаній) почалася у 2024 році. Це потребувало від страхових компаній значних зусиль на опанування нових методик управління платоспроможності (на практиці йдеться про оцінку платоспроможності на основі ризиків діяльності відповідно до системи Solvency 2). Перехід до нової системи оцінки платоспроможності потребував ресурсної підтримки: фінансової; методологічної, кадрової. Саме неможливість провести необхідні заходи в умовах війни і викликаної ним рецесії страхового ринку обумовили зменшення кількості страхових компаній в останні роки.

У 2025 році триває реформа діяльності страхових посередників і реформа страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. Остання забезпечує страховикам необхідний для інших перетворень фінансовий ресурс. Наприклад, СГ «ТАС» за січень-квітень 2025 року збільшила премії на 56,8% до 2 млрд. грн. [39].

Таке безпрецедентне зростання страхових премій обумовлене впровадженням у 2025 році вільного ціноутворення на даний вид страхування. Більшість страхових компаній, які працюють у сегменті страхування цивільної відповідальності водіїв, суттєво покращать свої фінансові результати. Ефект

швидкого приросту страхових премій триватиме увесь 2025 рік, а пік прийдеться на перше півріччя.

Важливим є те, що уряд і НБУ прийняли рішення не згортати реформи страхового сектору у 2025 році під час війни. Це важливо, адже ці реформи спрямовані на повну інтеграцію українського страхового ринку до європейського страхового простору та адаптацію до цього усіх внутрішніх бізнес-процесів.

В своїй діяльності страховики мають враховувати потреби економіки під час війни та потреби своїх діючих і потенційних клієнтів.

У контексті повномасштабної війни Україна стикається з новими викликами в сфері економічного розвитку та залучення інвестицій. Одним із ключових факторів, що впливає на інвестиційну привабливість держави, є забезпечення належного захисту капіталу від воєнних ризиків. У зв'язку з цим Торгово-промислова палата України ініціює впровадження механізму страхування військових ризиків, який розглядається як важливий інструмент підтримки інвесторів та експортерів.

Зміни економічного середовища, спричинені війною, вимагають нових підходів до гарантування безпеки підприємницької діяльності. Впровадження інструментів фінансового захисту має стати відповіддю на головну перешкоду для притоку іноземного капіталу — відсутність ефективного механізму компенсації можливих втрат, пов'язаних з бойовими діями, інфраструктурними руйнуваннями та іншими формами військових загроз.

У міжнародній практиці вже існують успішні приклади застосування подібних механізмів у регіонах з підвищеним ризиком, зокрема в зонах конфліктів або постконфліктної реконструкції. Запровадження державного або державно-приватного страхового механізму в Україні могло б не лише підвищити довіру інвесторів до економіки, а й сприяти активізації ділової активності в умовах воєнного стану.

Український бізнес, попри всі труднощі, демонструє високий рівень адаптивності, зокрема через оптимізацію логістичних маршрутів,

модернізацію виробництва та розширення експортної діяльності. Проте, без комплексної системи підтримки інвестицій, цей потенціал залишається недостатньо реалізованим.

Україна має скористатися історичним шансом для перезапуску економіки на засадах інноваційності, технологічності та інтеграції у глобальні ринки. У цьому контексті виникає багато ризиків, які потребують страхування і це є певним шансом для українських страхових компаній.

Страхування військових ризиків розглядатиметься як невіддільна складова загальної системи інвестиційного захисту, яка має включати правові гарантії та ефективне функціонування інструментів міжнародного комерційного арбітражу. Враховуючи значний інтерес з боку іноземних партнерів до умов ведення бізнесу в Україні, формування чіткої відповіді на запитання про безпеку капіталу є визначальним чинником для майбутніх інвестиційних рішень.

Зараз Торгівельно-промислова палата підготувала відповідні пропозиції щодо страхування інвестицій від військових ризиків і передала їх до уряду. Передбачається, що подальші консультації з міжнародними донорами та фінансовими інституціями можуть сприяти реалізації страхового механізму, який стане новим стандартом захисту інвестицій у сучасних умовах збройних конфліктів [40].

Страхування має значний потенціал і щодо співпраці з іншими фінансово-кредитними установами для реалізації програм функціонування країни в умовах війни.

Після початку повномасштабної військової агресії проти України суттєво зросли ризики, пов'язані із здійсненням зовнішньоекономічної діяльності. Зростаюча нестабільність, порушення логістичних ланцюгів, необхідність виходу на нові ринки збуту та зниження довіри з боку іноземних контрагентів актуалізують потребу в ефективних фінансово-страхових механізмах захисту експортно-імпортних операцій.

У відповідь на виклики воєнного часу держава та банківський сектор розробляють і впроваджують інструменти, які дозволяють страхувати зовнішньоекономічні контракти, забезпечувати платежі за відстроченою схемою, а також гарантувати виконання зобов'язань сторін. Важливу роль у цьому процесі відіграє Експортно-кредитне агентство України (ЕКА), інструментарій якого охоплює як страхування контрактів, так і фінансування експортних операцій через банківські кредити, спрямовані на закупівлю ресурсів.

ЕКА розробляє страхові продукти для підтримки інвестиційних кредитів і прямого інвестування, зокрема через впровадження полісів для мікрооперацій із сумою до 400 тис. гривень. На цей сегмент ринку варто звернути увагу страховим компаніям, оскільки державно-приватне партнерство буд розширюватися і після війни.

Фінансово-страхові інструменти адаптовані до потреб підприємств різного масштабу. Так, портфельне страхування орієнтоване на дрібні кредитні операції, тоді як індивідуальні поліси розраховані на масштабні інвестиційні проекти вартістю понад 20 млн. грн. У межах страхування контрактів ЕКА надає гарантії оплати навіть у випадку відстроченого платежу, а страхові поліси можуть бути використані як альтернатива традиційним формам забезпечення, що спрощує доступ до банківського фінансування.

Інструменти інвестстрахування ЕКА охоплюють політичні та воєнні ризики, що є критично важливим в умовах сучасного збройного конфлікту. Ставки страхування є порівняно низькими: фіксована ставка портфельного страхування становить 0,6%, а середня вартість інших страхових продуктів — приблизно 1,3%. Вартість послуг залежить від надійності контрагента, країни імпорту, фінансового стану експортера та умов контракту.

Комісії за акредитиви та банківські гарантії коливаються в межах 1–3% на рік, а участь у міжнародних програмах, таких як TFP, дозволяє підприємствам оптимізувати витрати. Додатково банки пропонують

кредитування бізнесу за вигідними ставками — зокрема, 3,8% річних у валюті євро.

Водночас існує низка системних обмежень. Одним із них є валютне регулювання, що стримує розвиток експортного факторингу та страхування контрактів. З метою усунення зазначених бар'єрів ЕКА веде переговори з профільними державними органами щодо можливого пом'якшення обмежень. Ще однією проблемою є обмежений перелік покритих ризиків у межах інвестстрахування: наразі покриття передбачено лише для політичних і воєнних загроз, хоча банківський сектор очікує розширення цього переліку. І тут також відкривається ринкова ніша для тих страховиків, які мають ліцензію на страхування фінансових ризиків [41].

Продовження війни супроводжуватиметься збільшенням іноземців у лавах Збройних сил України та інших збройних формувань. Держава фінансуватиме з бюджету видатки на страхування таких осіб, відповідно до №509 від 2 травня 2025 року [42]

До таких видатків належить і страхування і це є додатковою можливістю для страхових компаній.

Дуже значний потенціал несе у собі страхування військових ризиків зараз (це ми розглянемо на прикладі ПрАТ СК «Універсальна») і у майбутньому, коли проходитиме масштабна відбудова України.

Зараз триває реформа страхових посередників і результатом її стане формування прошарку кваліфікованих посередників. Основу їх становитимуть банки, страхові і перестрахові брокери. Роль страхових посередників агентів-фізичних осіб зменшуватиметься. Менше ставатиме і фінансових консультантів. Для розуміння ситуації розглянемо цифровий матеріал (табл. 3.1).

ТОВ «СтарЛайф №1» є найбільшим в Україні брокером зі страхування життя. На його показниках можна відслідкувати певні тенденції страхового ринку України, зокрема у сфері страхування життя.

**Основні показники діяльності страхового брокера
ТОВ «СтарЛайф №1»**

№	Показник	2020	2021	2022	2023	2024
1	Дохід	406958	638765	432170	488489	550247
2	Чистий прибуток	1131	12625	11220	18062	20718
3	Активи	86231	136471	128176	204607	295128
4	Зобов'язання	67821	105396	85881	144250	214055
5	Кількість працівників	1123	1004	934	739	23
6	Продуктивність, ряд1/ряд.5	362,4	636,2	462,7	661,0	23923,8
7	Рентабельність продаж, %, ряд.2/ряд.1*100	0,3	2,0	2,6	3,7	3,8
8	Рентабельність активів, %, ряд2/ряд3*100	1,3	9,3	8,8	8,8	7,0

Примітка. Складено і обчислено за [43]

Перше, що привертає увагу, – різке і швидке скорочення кількості працівників у компанії і відповідно зростання показника продуктивності праці. При цьому це не позначилося так суттєво на рентабельності активів і продаж. Період 2020-2024 років є найбільш складним для страхування життя, оскільки він припав на пандемію коронавірусу і війну. ТОВ «СтарЛайф №1» під час пандемії суттєво збільшило доходи, а найбільші втрати понесло через війну (2022 рік). У 2024 році не вдалося досягнути довоєнних показників і це відображає загальну ситуацію у сегменті страхування життя. Причина цього – фінансова нестабільність країни, її фінансових інституцій, грошової одиниці. В таких умовах розвивати страхування життя надзвичайно важко. Менеджмент застосував надзвичайно ефективну стратегію – максимальну цифровізацію усіх бізнес-процесів. У 2024 році 23 співробітника заробляли більше доходу, ніж 739 осіб у 2023 та 934 у 2022 роках. Звісно, що тут не обійшлося і без податкового планування. Напевне немало осіб перейшли до статусу ФОП. Тут ми маємо справу з елементами комерційної таємниці. Втім приклад показовий і менеджмент називає саме цифровізацію головним фактором успіху.

Наступним фактором трансформаційних перетворень є виконання вимог забезпечення платоспроможності передбачених новим страховим законодавством. На сьогодні страхові компанії здали перші звіти про платоспроможність і у більшості випадків вони є позитивними. Але зі зростанням обсягів діяльності у багатьох можуть виникнути питання відповідності SCR чинним нормативам. Взагалі питання капіталізації є дуже серйозним. Усі українські компанії мають низький розмір капіталізації порівняно з європейськими страховиками (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Капіталізація страховиків України з ризикового страхування
у 2024 році***

Назва компанії	Власний капітал, тис. грн.	Власний капітал, тис. євро.	Корпоративна власність
1	2	3	4
ТАС	998630	21112,7	Український капітал, частка фінансово-промислової групи «ТАС» Частка страхових премій – 8,83% Частка капіталу – 5,55%
АРХ	2633335	55673	Fairfax Financial Holdings (Канада) Частка страхових премій – 13,85% Частка капіталу – 23,52%
УНІВЕРСАЛЬНА	974238	20597	
Colonnade Україна	627314	13262,5	
Σ	4234887	89532,5	
УНІКА	2161121	45689,7	UNIQA Insurance Group (Австрія) Частка страхових премій – 6,69% Частка капіталу – 12,00%
ВУСО	755839	15980	Український капітал, група фізичних осіб Частка страхових премій – 5,86% Частка капіталу – 4,2%
АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	835297	17660	Український капітал, група фізичних осіб Частка страхових премій – 5,69% Частка капіталу – 4,64%
ІНГО	1244728	26315,6	Український капітал, DCH, група фізичних та юридичних осіб
ОРАНТА	768536	16248,1	
Σ	2013264	42563,7	
УСГ	622670	13164,3	Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe (VIG) - Австрія
КНЯЖА	449832	9510,2	
Σ	1072502	22674,5	

Продовження табл. 3.2

1	2	3	4
ПЗУ	967212	20342,7	PZU SA (Польща)
Allianz Україна	105558	2231,7	Allianz Holding Eins GmbH (Австрія), кінцевий бенефіціар — Allianz SE (Німеччина)

*курс гривні до євро станом на 25.05.2025 року / 47,3 грн. за євро

Примітка. Складено за даними [36]

Зараз розмір капіталу українських страховиків відповідає обсягам ринку, але низька капіталізація обмежує конкурентоспроможність страховиків на майбутнє. Загроза є у першу чергу для компаній, які сформовані за рахунок українського капіталу. Ці компанії не мають серйозних фінансових ресурсів для того щоб конкурувати з такими групами як Vienna Insurance Group AG Wiener Versicherung Gruppe (VIG) або Fairfax Financial Holdings (Канада), або з більшістю інших міжнародних страхових груп. Для прикладу наведені дані про компанію Allianz Україна. Ця компанія має низький рівень капіталізації, надходжень страхових премій навіть за українськими мірками. Але у випадку потреби власник компанії – Allianz Holding Eins GmbH (Австрія) може наростити капітал миттєво і до такого рівня, що перевищить усю капіталізацію українського страхового ринку. Коли почнетися відбудова України і попит на страхування зросте, то за рахунок фінансових можливостей іноземні групи отримають великі конкурентні переваги.

Питання концентрації розглянемо на прикладі сегмента страхування життя (табл. 3.3)

Ступінь концентрації у сегменті страхування життя є надзвичайно високою. Майже половину ринку займає ПрАТ СК «Метлайф» - компанія з материнською структурою MetLife, Inc., США (є найбільшою компанією з надання послуг страхування життя у світі). Фінансові ресурси материнської організації за українськими мірками неосяжні. Така компанія реально може монополізувати ринок – формально вона вже порушує антимонопольне законодавство.

**Рейтинг компаній зі страхування життя за розміром страхових премій
(підсумки 2024 року)**

№	Компанія	Акціонерна належність	Сума страхових премій, тис. грн.	Темп росту, %
1	МЕТЛАЙФ	MetLife, Inc., США	2791800	12,18
2	ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	Grazer Wechselseitige Versicherung AG (GRAWE) - Австрія	688023	18,55
3	УНІКА ЖИТТЯ	UNIQA Insurance Group (Австрія)	398217	11,47
4	PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	PZU SA (Польща)	394685	-1,63
5	ARX LIFE	Fairfax Financial Holdings (Канада)	327210	6,15
6	ФОРТЕ ЛАЙФ	н/д	95671	-5,94
7	КД-ЖИТТЯ	KD Group (Словенія)	67012	16,23

Примітка. Складено та обчислено за [36]

Такі компанії як ФОРТЕ ЛАЙФ та КД-ЖИТТЯ скоріше за усе не мають перспектив в Україні. У рейтинг не попала компанія зі страхування життя групи «ТАС», але з позицій фінансів ця компанія також не може конкурувати ні з MetLife, Inc., ні з Grazer Wechselseitige Versicherung AG (GRAWE).

Сектор страхування життя потребує інституційної підтримки. На сьогодні у інфраструктурі цього сегменту страхового ринку не закладено захисту вкладів страхувальників на кшталт банківської системи страхування вкладів фізичних осіб. Обсяг ринку є невеликим і страхові компанії вже давно пропонують створити фонд захисту. Початковий внесок до фонду має становити 10% від отриманих страхових премій. Кошти фонду необхідно розмістити у воєнних облігація України і тим самим допомогти уряду у фінансуванні воєнних витрат. Після першого внеску страховиків фонд може фінансуватися за рахунок відсотків (доходність воєнних облігацій України складає 16% річних). У цифровому вираженні це матиме вигляд (табл. 3.4).

**Обчислення фінансових параметрів фонду захисту вкладів
страхувальників зі страхування життя**

Компанія	Сума страхових премій, тис. грн.	Початкові відрахування до фонду, тис. грн. (кол.2*0,1)	Доходи фонду, тис. грн. (кол.3*0,16)
1	2	3	4
МЕТЛАЙФ	2791800	279180	44668,8
ГРАВЕ УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	688023	68802	11008,32
УНІКА ЖИТТЯ	398217	39822	6371,52
PZU УКРАЇНА СТРАХУВАННЯ ЖИТТЯ	394685	39469	6315,04
ARX LIFE	327210	32721	5235,36
ФОРТЕ ЛАЙФ	95671	9567	1530,72
КД-ЖИТТЯ	67012	67012	10721,92
Усього	4762618	536573	85851,68

Примітка. Складено і обчислено автором за [36]

Зважаючи на достатньо невеликі обсяги ринку зробити такий фонд зараз нескладно. У фінансовій звітності компаній зі страхування життя він відобразатиметься за спеціальною статтею так як зараз відображаються кошти, що відраховуються до МТСБУ при проведенні страхування відповідальності водіїв. Але цей захід дозволить суттєво прискорити розвиток цього соціально значущого страхування в Україні в умовах фінансової нестабільності викликані війною.

3.2 Поглиблення процесів цифровізації: можливості і ризики для учасників страхового ринку

Дослідження матеріалів відкритого доступу показують, що цифровізація забезпечила найбільше конкурентних переваг для страховиків і взагалі багато в чому змінила парадигму комерційного страхування. Пік

фінансування впровадження цифрових технологій у страховий бізнес прийшовся на 2020-2021 роки, що було викликано пандемією коронавірусу. У 2024-2025 роках почалося відродження інвестиційної активності у сегменті

Станом на кінець 2024 року InsurTech-сектор демонструє ознаки поступової стабілізації після періоду значних коливань, зумовлених макроекономічною невизначеністю та спадом венчурного фінансування у 2022–2023 роках. Очікується, що загальний обсяг інвестицій сягне \$4,2 млрд., що відповідає рівням 2018 року та свідчить про відновлення довіри інвесторів, особливо до компаній на стадії прориву (Серія В і С). Попри 7% спад у третьому кварталі 2024 року порівняно з аналогічним періодом минулого року, ринок демонструє обережний оптимізм, зокрема завдяки B2B SaaS-рішенням у сферах андеррайтингу, управління ризиками та платіжних систем, що активно використовують штучний інтелект. Основні регіони фінансування залишаються концентрованими в США та Європі, тоді як країни, що розвиваються, зазнають значного скорочення інвестицій. Поточна трансформація сектору відображає перехід від базової цифровізації (етап 1.0) до інтелектуалізованих, підключених екосистем (етап 2.0), що інтегрують IoT, AI та динамічне ціноутворення. Такий розвиток підкреслює потребу у сталих бізнес-моделях та технологічній адаптивності як ключових умов подальшого зростання InsurTech-індустрії.

Через глобальну кризу в IT-секторі інвестиції у фінансування IT-проектів у страховому бізнесі (визначимо їх як InsurTech) мали тенденцію до зменшення (рис. 3.1).

У першому кварталі 2024 року загальний обсяг залученого капіталу у секторі InsurTech склав 913 млн. доларів США. Із цієї суми приблизно 25% були спрямовані на підтримку компаній на ранніх етапах розвитку, причому значна частка таких інвестицій здійснювалася безпосередньо страховими та перестраховими компаніями. Це свідчить про високий рівень довіри до трансформаційного потенціалу інноваційних технологій у галузі страхування.

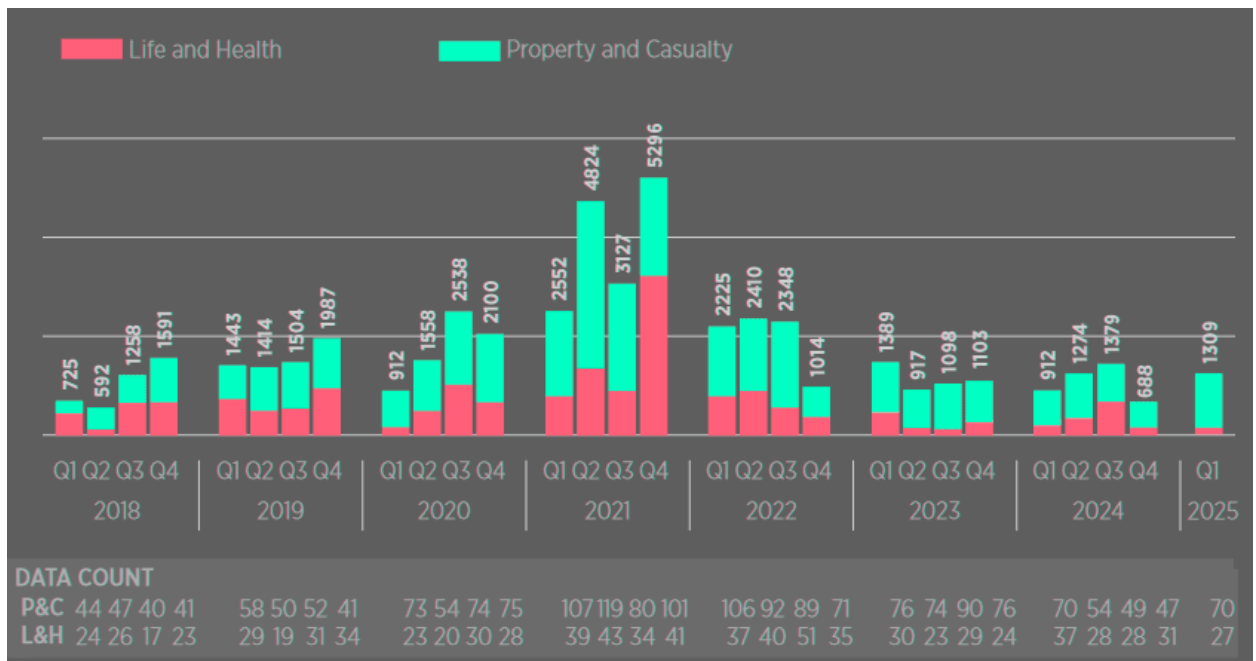

Рис. 3.1. Обсяг фінансування InsurTech у 2018-2025 роках за напрямками

Джерело: [44]

Другий квартал відзначився приростом інвестицій до рівня 1,3 млрд. доларів США. Попри відносно скромний середній розмір угод, загальний обсяг транзакцій залишався стабільним: приблизно 40% усіх угод перебували в межах 10 млн. доларів від середнього показника, що свідчить про рівномірний розподіл інвестиційного потоку.

У третьому кварталі спостерігалася кардинальна зміна динаміки: п'ять так званих «мега-угод» забезпечили понад 50% загального обсягу фінансування, який сягнув 1,4 млрд. доларів США. Особливо помітною була спрямованість інвесторів на технології штучного інтелекту: на рішення, що ґрунтуються на AI, припало 63% усіх залучених коштів.

Натомість у четвертому кварталі відбулося суттєве скорочення обсягів фінансування — до 690 млн доларів США. Основною причиною зниження активності була відсутність нових масштабних інвестиційних угод, які мали б здатність істотно змінити загальну динаміку ринку.

У підсумку, результати 2024 року засвідчують, що, незважаючи на понад десятирічну історію розвитку, сектор InsurTech продовжує демонструвати

риси молодого ринку з високою волатильністю. Окремі великі інвестиції мають потенціал істотно впливати на загальну картину інвестиційної активності, що підкреслює нестабільну природу етапу становлення галузі.

На глобальному рівні пік інвестицій у InsurTech прийшовся на 2021 рік – галузь отримала певне насичення технологіями і тепер займається їх повною адаптацією до своїх бізнес-процесів. У 2025 році намітився новий тренд щодо збільшення інвестицій і пов'язане це з впровадженням AI у бізнес-процеси. Необхідно звернути увагу на переважання у інвестиціях сфери страхування майна та відповідальності над страхуванням життя. Це пояснюється достатньо просто – більшість видів ризикового страхування, особливо у сегменті B2C можуть бути автоматизовані, оскільки там переважають стандартизовані страхові послуги. Страхування життя передбачає цифровізацію бек-офісів, у той час як у фронт-офісі достатньо велика частка припадає на комунікаційний та емоційний аспекти, а їх на сьогодні цифровізувати важко (навіть з використанням технології AI). Аналітики відмічають, що InsurTech відходить від моделей стартапів та венчурного фінансування та переходить усе більше на корпоративний рівень. Зокрема, у 2024 році кількість угод у сфері цифровізації профінансовано безпосередньо страховиками (150 великих угод проти 107 угод у 2021 році). Компанії вимушені вкладати значні кошти у цифровізацію, оскільки це стає визначальним фактором у конкурентній боротьбі. Ці процеси наочно відображені на рисунку (рис. 3.2).

Аналітики також визначають, що сфера InsurTech пройшла стадію становлення і переходить до масштабування та повної реалізації технологічного потенціалу. На цій стадії бачитимемо укрупнення, поглинання і можливо вихід на IPO найбільш вагомих учасників цього бізнес-напряму. У першому кварталі 2025 року найбільш важливою подією стало придбання Munich Re компанії Next Insurance за оцінкою 2,6 млрд. доларів. У березні відбулося ще кілька стратегічних придбань — Guidewire придбала польську InsurTech-компанію Quantee, а SIAA — платформу [DONNA.ai](#).

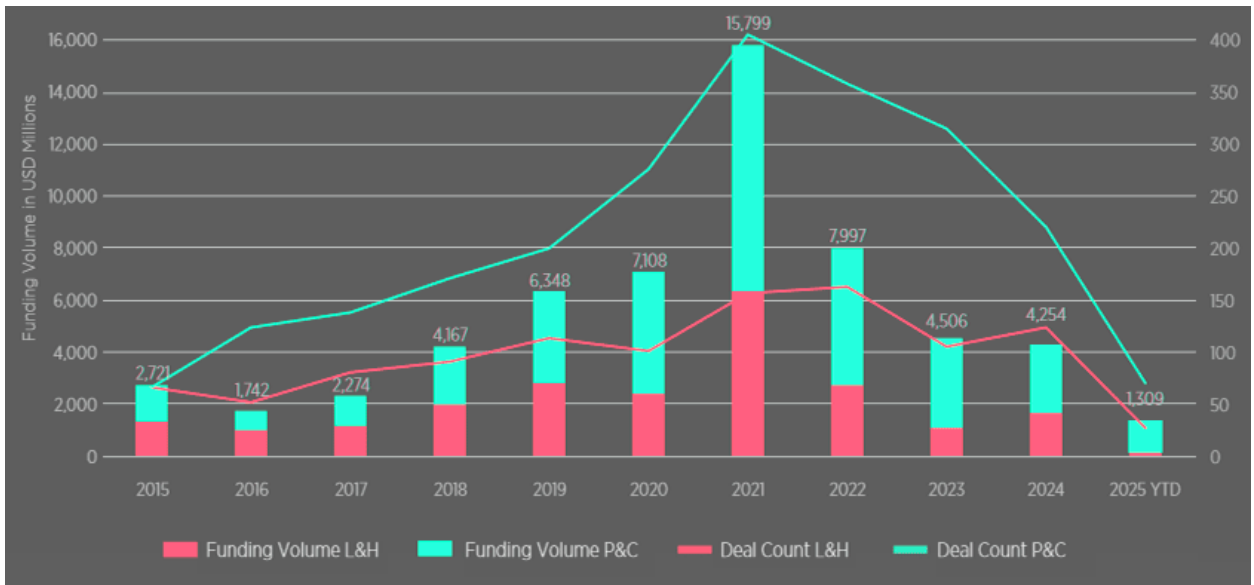

Рис. 3.2. Загальний обсяг фінансування InsurTech у 2018-2025 роках та кількість угод

Джерело: [44]

Компанія Vouch також зміцнила свої позиції на ринку малих і середніх підприємств шляхом придбання StartSure. У січні було оголошено про придбання EvolutionIQ. Поряд з цим, деякі з уже відомих InsurTech-компаній продемонстрували суттєве органічне зростання. Наприклад, Lemonade досягла 1 млрд. доларів валових премій, а Root продемонструвала покращення коефіцієнта збитковості на тлі зростання обсягу страхування.

2025 рік став справжнім періодом ренесансу InsurTech галузі після суттєвого падіння у 2022-2024 роках. У першому кварталі 2025 року світове фінансування InsurTech зросло на 90,2% у порівнянні з попереднім кварталом і досягло 1,31 млрд. доларів. При цьому компанії, орієнтовані на майнове страхування, залучили 1,13 млрд. — найвищий показник з третього кварталу 2022 року.

Частка AI-центричних угод склала 61,2% (710,86 млн. доларів США), тоді як фінансування на ранніх стадіях знизилось до майже п'ятирічного мінімуму.

Класифікація AI-технологій за їхнім функціональним потенціалом у ланцюгу створення цінності в страхуванні була детально представлена у звіті

«Artificial Intelligence in the Insurance Sector», опублікованому навесні 2024 року. Цей документ, підготовлений іспанською страховою асоціацією UNESPA та AEFI, містить розділ «Anatomy of Artificial Intelligence in the Insurance Value Chain», де описано, як AI інтегрується в різні етапи страхового процесу [45]. Класифікація має такий зміст і наповнення (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Класифікація AI у страхуванні за функціональним потенціалом

Сфера застосування	Характеристика, прикладне наповнення
Залучення клієнтів та маркетинг	Персоналізовані пропозиції (на основі поведінкових даних). Чат-боти для первинної комунікації. Аналіз соціальних мереж (sentiment analysis).
Андеррайтинг	Аналіз великих масивів медичних/фінансових/поведінкових даних. Автоматизоване визначення ступеня ризику. Інтеграція з зовнішніми базами (наприклад, КСО в Україні).
Ціноутворення	Динамічне ціноутворення на основі ринку та поведінки. Алгоритмічна адаптація тарифів. Використання IoT-даних (наприклад, з автомобіля).
Обслуговування клієнтів та підтримка	Віртуальні асистенти. Розпізнавання мови/тексту. Natural Language Processing (NLP) для заявок.
Врегулювання збитків	Оцінка збитків з фото/відео. Виявлення шахрайства. Автоматична перевірка відповідності заявок.

Примітка. Складено на основі [44]

У динаміці зростання інвестицій у сектор страхових технологій (InsurTech) особливу роль відіграють компанії, орієнтовані на B2B-сегмент. Зокрема, у напрямі майнового та нещасного страхування (Property & Casualty, P&C) частка таких компаній склала 61,4% від загальної кількості угод — найвищий показник з 2014 року.

Провідні позиції на глобальному ринку InsurTech традиційно займають Сполучені Штати Америки, збільшивши свою частку в загальній кількості угод з 50% до 58,8%. У першому кварталі 2025 року 27 із 97 зафіксованих угод стосувалися компаній, що функціонують у сфері автострахування. Страхова телематика в автострахуванні ще далеко не вичерпала свій потенціал. У період з 2012 року за напрямом автострахування InsurTech (телематика і сукупні

послуги) було інвестовано понад 13 млрд. доларів США та реалізовано 633 інвестиційні угоди.

Сучасним трендом стало посилення стратегічної взаємодії між великими страховими організаціями та технологічними платформами. Серед прикладів такого партнерства: *Generali i Descartes Underwriting*, *Hiscox i Broker Insights*, *MAPFRE RE i CyberCube*, *Nationwide i Bestow*, *Prudential i FIDx*.

Сучасні рішення на основі штучного інтелекту, як зазначають аналітики, вже довели свою ефективність у виконанні рутинних завдань, включаючи аналітичну обробку даних та автоматизацію бізнес-процесів. Найбільший потенціал такі системи демонструють у виявленні аномалій та оптимізації людської участі у процесах прийняття рішень. Це, своєю чергою, забезпечує перерозподіл людських ресурсів на користь реалізації стратегічно важливих функцій, не ставлячи за мету повну заміну творчих аспектів людської діяльності.

Окремим напрямом технологічного страхування стає страхування кіберризиків. Напевне це страхування домінуватиме за рівнем попиту і вартістю наступне десятиріччя.

Щорічне опитування компанії *The Travelers*, присвячене оцінці кіберзагроз, засвідчило посилення тривожних настроїв серед підприємств щодо цифрової безпеки. Основними чинниками занепокоєння є порушення безпеки та несанкціонований доступ до корпоративних систем і фінансових рахунків (57% респондентів), атаки із застосуванням програм-вимагачів (54%), недотримання цифрової гігієни співробітниками (53%) та системні збої (53%).

Загалом 62% учасників опитування визнали кіберризик найсерйознішим викликом для свого бізнесу. Інші значущі проблеми включають інфляцію витрат на медичне обслуговування (59%), збільшення виплат працівникам (59%), економічну невизначеність (59%) та складнощі із залученням і утриманням кваліфікованих кадрів (54%).

Основні висновки дослідження:

1. Зростання значущості кіберстрахування. Частка компаній, що користуються полісами кіберстрахування, зросла до 65% у 2024 році, порівняно з 60% у 2023 році та лише 39% у 2018 році. Цей тренд простежується в усіх розмірах бізнесу: малі підприємства: зростання до 41% (з 34%); середні компанії: з 74% до 77%; великі корпорації: з 72% до 78%.

2. Негативна динаміка кіберінцидентів. Частка компаній, які повідомили про кіберінциденти у 2024 році, досягла 24% (проти 23% у 2023 році), що продовжує сталу тенденцію зростання протягом восьми з останніх дев'яти років. Це зростання безпосередньо впливає на підвищення попиту на кіберстрахування як інструмент мінімізації ризиків.

3. Основні кіберзагрози на найближчу перспективу. Окрім загроз безпеці, значне занепокоєння викликає поширення програм-вимагачів, які піднялися з 9-ї на 2-гу позицію серед ризиків. Також проблемними залишаються небезпечні дії персоналу та технічні збої.

4. Взаємозв'язок цифровізації та кібербезпеки. Результати опитування дозволяють виділити два ключові взаємопов'язані тренди, що формують майбутню архітектуру страхового ринку — це цифровізація процесів і кібербезпека. Паралельно зростає значущість проблеми кваліфікованого кадрового забезпечення. Сучасний працівник страхової компанії має не лише володіти цифровими сервісами, але й мати базові знання в сфері інформаційної безпеки [46].

У цілому можна зазначити, що ті компанії, які вийдуть на ринок кіберстрахування першими і запропонують якісні технологічні рішення, отримають суттєву конкурентну перевагу.

3.3 Розробка фінансової і маркетингової стратегії для ПрАТ СК «Універсальна» з врахуванням ситуації на ринку

На момент написання третього розділу кваліфікаційної роботи бакалавра вийшов фінансовий звіт діяльності ПрАТ СК «Універсальна» за 2024 рік (дод. Д.1, Д.2).

Базуючись на результатах проведеного дослідження і останніх звітних даних компанії, розробимо фінансову і маркетингову стратегію для компанії.

За фінансовими параметрами компанія займає п'яте місце за розміром капіталу і десяте за розміром активів у рейтингу Форіншурер за 2024 рік. На запитання чи потрібно компанії збільшувати розмір капіталу і відповідно активів ми дамо однозначну схвальну відповідь. Усі самі великі українські страхові компанії за європейськими мірками є дрібними і збільшення капіталу та активів ще тривалий час має складати основу фінансової стратегії. Інша справа, що в умовах війни не варто розраховувати на зовнішнє фінансування – ризик країни занадто великий.

ПрАТ СК «Універсальна» має такі зміни у фінансових результатах у 2024 році (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Динаміка формування фінансових результатів ПрАТ СК «Універсальна» у 2023-2024 роках

Показник	2024	2023	Відхилення, тис. грн.	Темп росту, %
1	2	3	4	5
Дохід від страхування	2333816	1839131	494685	126,9
Витрати на страхові послуги	1943022	1538049	404973	126,3
Вартість перестраховання	143056	153883	-10827	93,0
Результат від страхування	267534	162267	105267	164,9
Фінансові витрати від випущених страхових контрактів	42575	34120	8455	124,8
Фінансові доходи від утримуваних контрактів перестраховання	6506	9407	-2901	69,2
Чистий результат страхової діяльності	231465	137554	93911	168,3

Продовження табл. 3.6

1	2	3	4	5
Процентні доходи	86660	92332	-5672	93,9
Чистий результат інвестиційної діяльності	168337	115555	52782	145,7
Прибуток до оподаткування	287286	173219	114067	165,9
Податок на прибуток	53428	31179	22249	171,4
Чистий прибуток	233858	142040	91818	164,6

Примітка. Складено і обчислено за [38]

У 2024 році, порівняно з 2023 роком, компанія суттєво покращила свої фінансові результати. Дохід від страхування збільшився на 494685 тис. грн., або на 26,9%. Приблизно на такий же відсоток збільшилися і витрати, пов'язані зі страховим процесом. Тут треба вказати на зміну формату фінансової звітності, що відбулося у 2024 році. Тепер формат українських звітів страховиків не відрізняється від європейського. У подальшому це стане в нагоді при пошуку європейських інвесторів або виході на IPO (якщо компанія стане публічною). Компанія зменшила вихідне перестраховання на 10827 тис. грн., або на 7% від попереднього рівня. Зменшення вихідного перестраховання є трендом з 2022 року. Дійсно у довоєнному періоді страховики, особливо ті з них, що були пов'язані з міжнародним капіталом, завищували рівень вихідного перестраховання до пов'язаних структур. Це можна було розглядати як приховані дивіденди, що не оподатковуються податком на прибуток. На користь цього твердження свідчать цифрові дані – різке зменшення вихідного перестраховання у 2022 році [32]. Завдяки позитивним зрушенням у 2024 році суттєво збільшився прибуток від страхування – на 105267 тис. грн., або на 64,9%. З врахуванням фінансових витрат від випущених страхових контрактів та фінансових доходів від утримуваних страхових контрактів (за нормативом МСФЗ «Страхові контракти») чистий фінансовий результат від страхової діяльності у 2024 році збільшився на 93911 тис. грн., або на 68,3%.

У 2024 році через певне зниження відсоткових ставок знизилися доходи від інвестицій – на 5672 тис. грн. або на 6,1%. Але з врахуванням коригувань на знецінення/дооцінку фінансових активів чистий результат від інвестиційної діяльності збільшився на 52782 тис. грн., або на 45,7%.

В цілому прибуток до оподаткування збільшився на 114067 тис. грн. або на 65,9%. Чистий прибуток збільшився на 91818 тис. грн., 64,6%.

У 2024 році відбулися такі зміни у балансі компанії (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Агрегований баланс ПрАТ СК «Універсальна» у 2023-2024 роках

Активи	Сума, тис. грн.		Пасиви	Сума, тис. грн.	
	2024	2023		2024	2023
Грошові кошти та їх еквіваленти	575677	172546	Власний капітал	974238	740380
Депозити в банках	716563	636585	в т. ч. нерозподілений прибуток	777445	543587
Інвестиції у боргові цінні папери	298664	358938	Страхові резерви	786608	597821
Інвестиційна нерухомість	13639	9289	Інші зобов'язання	185475	133116
Основні засоби	61209	58751			
Нематеріальні активи	53899	42559			
Інші активи	226670	192649			
Баланс	1946321	1471317	Баланс	1946321	1471317

Примітка. Складено автором за [38]

Активи компанії збільшилися за рік на 475004 тис. грн., або на 32,4%, що набагато перевищує розмір інфляції, і в цілому разом зі зростанням доходів є ознакою високої ділової активності компанії. Для страхових компаній в умовах сьогоденного ринку важливим є фінансова стійкість (відображається на змінах у власному капіталі) і ліквідність (відображається у змінах грошових коштів). Ці зміни є позитивними. Власний капітал за рахунок реінвестування прибутку збільшився на 233858 тис. грн., або на 31,59%. Сума нерозподіленого прибутку збільшилася на 233858 тис. грн., або на 43,02%. В складних умовах війни компанія здатна до самофінансування. Сума грошових

коштів на рахунках компанії збільшилася на 403131 тис. грн., або в 3,33 рази. Сума депозитів в банках збільшилася на 79978 тис. грн., або на 12,56%. Компанія віддала перевагу ліквідності і зменшила інвестиції у боргові цінні папери на 60274 тис. грн., або на 16,79%. Можливості для активізації інвестиційної діяльності у наступних періодах також є – сума страхових резервів збільшилася на 188787 тис. грн., або на 31,58%. Отже, компанія забезпечили собі хороші стартові умови для розробки і впровадження нових видів страхування, а саме у цьому є запорука успіху у наступних періодах. В цілому ми можемо стверджувати що менеджмент компанії спрацював дуже ефективно у 2024 році – за принципом індукції, досягнення успіху у сьогоdnішніх складних умовах ринку є можливим.

Для розробки стратегії діяльності компанії у наступних періодах необхідно враховувати, що ринок став дуже висококонкурентним, страхові компанії активно впроваджують нові підходи до підвищення клієнтської залученості та адаптації своїх продуктів до зростаючих потреб споживачів.

В поточному моменті ПрАТ СК «Універсальна» необхідно активізуватися у страхуванні цивільної відповідальності водіїв. Це завдання номер один на 2025-2026 роки, оскільки після впровадження вільного ціноутворення на даний вид страхування надходження по ринку зростуть на 40%, а можливо і дещо більше. Останні дані по страховому ринку за цим видом страхування (табл. 3.8).

Лідер у цьому сегменті, ПрАТ СГ «ТАС» за січень-квітень 2025 року спромоглася збільшити надходження страхових премій на 58%. Напевне дуже хороші результати отримають і інші страховики у 2025-2026 роках, які будуть активно займатися даним видом страхування. ПрАТ СК «Універсальна» має набагато більше фінансових, організаційних можливостей для досягнення успіху у цій царині, але не докладає зусиль. Якщо їй важко буде наздогнати лідерів, то випередити більшість компаній є можливим. Тут є фактор негайного успіху (приріст страхових премій у 2025-2026 роках) і

довгострокового (ліміти відповідальності будуть збільшуватися роками до досягнення європейських стандартів).

Таблиця 3.8

ТОР 10 компаній зі страхування цивільної відповідальності водіїв

№	Компанія	Страхові премії, тис. грн.	Страхові виплати, тис. грн.	Рівень виплат, %
1	ТАС СГ	1568275	642249	40,95
2	ОРАНТА	1517096	487090	32,11
3	PZU УКРАЇНА	637459	327103	51,31
4	VUSO	487013	209973	43,11
5	ЄВРОІНС	465315	197043	42,35
6	ІНГО	445107	170546	38,32
7	АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ	366020	166774	45,56
8	ARX	352803	164055	46,50
9	УНІКА	331951	158151	47,64
10	ПЕРША	208540	10288	4,93

Примітка. Обчислено автором за [47]

Отже, ПрАТ СК «Універсальна» має терміново запуснути програму збільшення активності у цьому виді страхування. Паралельно з цим необхідно проявити активність у іншому транспортному сегменті – страхуванні відповідальності перевізника при здійсненні перевезень на автомобільному та міському електричному транспорті. Ліміти відповідальності за цим видом страхування, встановлені у 2024 році, відповідають тим, що діють зараз при страхуванні відповідальності водіїв. Отже, компанія і тут може отримати швидкий приріст надходження страхових премій [48].

Необхідно врахувати зростання уваги до розвитку фінансової грамотності у сфері страхування та обізнаності клієнтів щодо можливостей полісів, умов покриття та управління ризиками. Страхові компанії мають інвестувати і вже інвестують значні ресурси у створення цифрових сервісів та інструментів, які не лише відповідають очікуванням споживачів, а й сприяють формуванню навичок свідомого підходу до захисту життя, здоров'я, майна та бізнесу.

На сьогодні в Україні ще не заповнена ніша страхових послуг, які б базувалися на використанні штучного інтелекту. ПрАТ СК «Універсальна» належить до великої міжнародної страхової групи і напевне може отримати досвід до необхідних технологій і це має стати основою стратегії на наступні 3 роки.

Індивідуалізовані рішення на основі ШІ, включно з роботами-консультантами та чат-ботами, дозволять надавати страхові консультації в режимі реального часу, водночас зменшуючи навантаження на контактні центри та персонал компанії. Такі інструменти сприяють оперативній обробці звернень, розрахунку страхових премій і врегулюванню збитків.

Компанія має удосконалити свій мобільний додаток за допомогою штучного інтелекту – зробити його більш «розумним» і функціональним. Варто провести його трансформацію за аналогією з провідними цифровими платформами, як-от Spotify, Uber, Amazon та соціальні мережі. Додаток має стати інформаційно-комунікативною платформою для клієнта і мати функціональність тегів, нотаток, коментарів, лайків, емодзі та геолокації для покращення користувацького досвіду. Це сприятиме підвищенню зручності, персоналізації сервісів і глибшій взаємодії зі страховими клієнтами, особливо в сегментах молодого та цифрово-орієнтованого населення.

Сучасні страхові компанії активно імплементують практики, запозичені з роздрібною торгівлю, зокрема використання QR-кодів для швидкої ідентифікації клієнта, оформлення договорів або подачі заяв на виплату. Також набувають поширення моделі «купи зараз — заплати пізніше» в контексті розтермінування страхових внесків. Це свідчить про еволюцію очікувань клієнтів у напрямку більшої гнучкості, доступності та цифрової зручності. В умовах трансформації споживацької поведінки такі інструменти стають невід'ємним елементом конкурентної переваги страховика. Це також необхідно враховувати при розробці ринкової (маркетингової) стратегії. У цифровізації страхових послуг усе більшу роль відіграє гіперперсоналізований контент: рекомендації щодо оптимального типу полісу, спливаючі підказки

щодо поновлення страхування, нагадування про терміни дії договору — усе це інтегрується безпосередньо в мобільні застосунки або особисті кабінети користувачів. Звернення стають менш формальними, наближеними до комунікації в стилі електронної комерції чи соціальних мереж: із використанням імен клієнтів, емодзі, гнучких форматів візуального подання інформації.

Отже, штучний інтелект відіграє провідну роль у реалізації цієї стратегії — він дозволяє глибше аналізувати поведінку клієнтів, прогнозувати їхні потреби та формувати індивідуалізовані страхові пропозиції. Це означає поступовий відхід від універсальних пакетів до повністю кастомізованого страхового досвіду.

Робота зі штучним інтелектом на рівні стратегії дозволить компанії швидко перейти до персоналізації страхових послуг і у цьому має бути її основна конкурентна перевага.

Штучний інтелект має проходити в усі сфери бізнесу компанії, її бізнес-процеси на рівні фронт і бек офісів, у тому числі і у відносини зі страховими агентами.

У сфері страхування життя, медичного страхування та корпоративного ризик-менеджменту використання штучного інтелекту створює нову модель консультування. ШІ допомагає масштабувати діяльність страхових агентів, надаючи їм аналітичні інструменти для обробки даних, виявлення ризиків і формування персоналізованих рекомендацій. ПрАТ СК «Універсальна» у стратегічному плані повинна створити новий технологічний ланцюг, який будуватиметься на:

- відкритій інтеграції – платформи страхових компаній синхронізуються з іншими цифровими сервісами (наприклад, банками, агрегаторами, медичними платформами), що дозволяє створювати єдину екосистему з безшовним досвідом користувача;

- персоналізації взаємодії – штучний інтелект адаптує формат спілкування між консультантами й клієнтами, враховуючи попередні

звернення, індивідуальні страхові випадки, життєві зміни тощо, забезпечуючи глибший рівень довіри та точності в консультаціях.

Деталізовано можна пропонувати такі напрямки (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Напрями цифровізації для досягнення конкурентних переваг на ринку для страхової компанії ПрАТ СК «Універсальна»

Напрямок	Характеристика
1	2
Онлайн-продажі та самообслуговування	Страхові поліси оформлюються онлайн без потреби фізичного візиту. Особисті кабінети клієнтів, мобільні додатки. Автоматизоване продовження або зміна умов полісу. ПрАТ СК «Універсальна» має продажі через сайт і мобільний додаток. Функціонал їх поки що достатньо обмежений, але перспективи є хорошими – продажі зростають. Компанії необхідно укласти договір з професійними розробниками програмного забезпечення на умовах постійного супроводу.
Цифрові платформи та маркетплейси	Єдині цифрові середовища, де клієнт може порівняти, обрати та купити поліс. Інтеграція з банками, e-commerce, туристичними сайтами тощо. ПрАТ СК «Універсальна» працює лише з одним агрегатором – цю співпрацю необхідно продовжувати.
Big Data та аналітика ризиків	Аналіз великих масивів даних (в т.ч. з соцмереж, IoT-пристроїв). Точніше ціноутворення полісів і прогнозування ризиків. Індивідуалізація страхових продуктів. ПрАТ СК «Універсальна» має закласти у свою стратегію розвиток даної технології для прогнозування попиту і розробки персоналізованих страхових послуг.
Штучний інтелект і машинне навчання	Автоматизовані чат-боти для консультацій. Розпізнавання шахрайства. Прийняття рішень про виплати в реальному часі. Впровадженню у страховий процес технологій AI має стати для ПрАТ СК «Універсальна» основною стратегією у сфері цифровізації і основною конкурентною перевагою у найближчі 5 років.
Інтернет речей (IoT)	Смарт-девайси (наприклад, датчики в авто, «розумні» будинки) передають дані в страхову компанію. Динамічне страхування — тариф залежить від реальної поведінки (наприклад, стиль водіння). У цьому напрямку ПрАТ СК «Універсальна» необхідно розробити якомога більше послуг вбудованого страхування.
Мобільні технології	Повна мобільність клієнта: оформлення, оплата, звітність — зі смартфона. Push-повідомлення про оновлення поліса, нагадування тощо. Якомога більше сервісів має бути представлено в мобільному додатку ПрАТ СК «Універсальна». На сьогодні їх кількість є достатньо обмеженою.

Продовження табл. 3.9

1	2
Автоматизація врегулювання збитків	Фото- та відеоогляд через додаток. Онлайн-фіксація ДТП та автоматичне ухвалення рішення. Використання дронів для оцінки великих збитків (наприклад, у сільському господарстві чи нерухомості). Щодо останнього, то ПрАТ СК «Універсальна» варто вийти у ці перспективні сегменти страхового ринку з вже готовими технологічними рішеннями.
Кіберстрахування	Новий напрям, що реагує на зростання кіберзагроз. Захист бізнесу від втрат, пов'язаних з кібератаками та витоком даних. Разом з реалізацією технологій AI кіберстрахування, його розвиток і реалізація на ринку мають стати довгостроковою конкурентною перевагою для ПрАТ СК «Універсальна».

Примітка. Складено автором

Також компанії необхідно більш активно використовувати співпрацю з агрегаторами страхових послуг. Агрегатор страхових послуг є достатньо новим явищем на українському страховому ринку. Він представляє собою вебсайт або мобільний додаток, який збирає пропозиції від різних страхових компаній, дозволяє порівнювати умови, ціни, покриття, допомагає миттєво придбати поліс; часто пропонує додаткові сервіси (калькулятор, консультації, чат-боти тощо). Зараз в Україні діють такі агрегатори страхових послуг (табл. 3.10).

Таблиця 3.10

Агрегатори страхових послуг в Україні

Агрегатор	Характеристика
1	2
hotline.finance	Один із найвідоміших сервісів в Україні. Пропонує автострахування (ОСЦПВ, КАСКО), медичне, туристичне страхування. Дає можливість купити поліс одразу на сайті
finance.ua (розділ "Страхування")	Зручна платформа для порівняння ОСЦПВ, туристичних та медичних полісів. Доступні фільтри, сортування, онлайн-оформлення.
strahovka.ua	Спеціалізований ресурс для автострахування. Пропонує розширену базу компаній і підтримку клієнтів.

1	2
polis.ua	Агрегатор з широким спектром продуктів. Має партнерства з провідними страховиками України. Підтримує оплату та електронну доставку поліса.
smartpolis.ua	Новіша платформа, що активно розвивається. Спрощений інтерфейс, швидке оформлення.

Примітка. Складено автором за сайтами агрегаторів

Співпрацювати з агрегаторами страхових послуг ПрАТ СК «Універсальна» потрібно, оскільки вона дають великі переваги для споживачів, а саме: швидкість і зручність; прозорість ціноутворення з боку споживача; економія часу і грошей; оформлення полісу без візиту до офісу страхової компанії. На сьогодні ПрАТ СК «Універсальна» представлена тільки в hotline.finance. Для активізації маркетингу необхідно терміново укласти договори з іншими агрегаторами.

Агрегатори тільки почали розкривати свій потенціал на страховому ринку і, безумовно, мають хороші перспективи для розвитку у тренді глобальної цифровізації. Завдяки ним посилюється конкуренція між страховими компаніями; компанії починають більше уваги приділяти UX (зручність користування інтерфейсами для споживачів); відбувається стимул до цифровізації внутрішніх процесів страховиків.

Страхова компанія ПрАТ СК «Універсальна» вдало почала і має продовжувати розробляти напрям страхування військових ризиків. Розглянемо дві страхові послуги компанії, які вона достатньо успішно реалізує через Приватбанк. Перша стосується захисту майна підприємців (табл. 3.11).

До широкомасштабного вторгнення воєнні ризики не страхувалися (класичні страхові обмеження). Початок страхування таких ризиків по суті є зміною страхової парадигми. Цифрові технології зробили можливість швидко збирати і обробляти інформацію про руйнування спричинені військовими діями саме у тилу і на основі цієї статистики розробити страхове покриття.

**Зміст страхування майна підприємців від воєнних ризиків
від ПрАТ СК «Універсальна»**

Вид інформації	Характеристика
1	2
Об'єкт страхування	Об'єктом страхування є майно на праві володіння, користування і розпорядження майном, зазначене в договорі. Страхуванню підлягає нерухоме майно (конструктивні елементи будівель, оздоблення), рухоме майно (обладнання, техніка, товари в обороті, інше рухоме майно)
Страхові ризики та обмеження страхування (за наявності)	Воєнні ризики - прямий та/або опосередкований вплив ракет, безпілотних літальних апаратів будь-яких типів та/або їх уламків, засобів протиповітряної оборони, засобів протиракетної оборони, літальних боєприпасів, за виключенням авіабомб (в тому числі керованих). На страхування не приймається: майно, що знаходиться на територіях, на яких ведуться (велися) бойові дії.
Мінімальний та максимальний розміри страхової суми	До 100 000 000,00 грн. на один об'єкт
Мінімальний та максимальний розміри страхової премії	Страховий тариф: від 0,001% до 25% на один об'єкт
Вид, мінімальний та максимальний розміри франшизи	За договором страхування встановлюється безумовна франшиза від 0 до 30%
Перелік відомостей, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику	<ol style="list-style-type: none"> 1) вид діяльності страхувальника; бажаний спосіб оплати страхової премії; бажаний строк страхування; територія дії договору страхування; 2) вартість майна та страхова сума за вказаною адресою; 3) вид і категорія майна, що підлягає страхуванню; 4) інформацію про земельну ділянку, якщо вона страхується за договором (площа ділянки, розташування, призначення); 5) опис виробничих процесів (якщо підлягає страхуванню виробниче підприємство); 6) опис товарних запасів і умови їх зберігання (у разі страхування); 7) додаткову і важливу інформацію (наявність збитків за останні 3 роки, їх причини, опис і розмір, які об'єкти знаходяться поблизу на відстані до 100м, які об'єкти впритул примикають до місця знаходження майна); 8) інформацію про чинні договори страхування, укладені щодо об'єкта страхування; 9) інформацію про наявність на законних підставах або на підставі інших правовідносин страхового інтересу щодо об'єкта страхування, включаючи наявність такого інтересу у вигодонабувача (у разі визначення такої особи в договорі страхування).

Продовження табл. 3.11

1	2
Територія та строк дії договору страхування	Територія дії договору – адреса місцезнаходження застрахованого майна, вказана в договорі страхування, в межах території України (крім території бойових дій і прилеглих до них територій). Строк дії договору страхування встановлюється за згодою сторін та зазначається в договорі страхування.
Можливі наслідки для споживача в разі невиконання ним обов'язків, визначених договором страхування	Страховик може відмовити у страховій виплаті або зменшити її розмір у випадку якщо страхувальник: <ul style="list-style-type: none"> - несвоєчасно повідомив про настання страхового випадку у передбачені умовами договору строки; - не виконав обов'язки, згідно умов договору страхування; - не сплатив страхову премію (її чергову частину).

Джерело: [49]

В такий самий спосіб страхова компанія пропонує покривати ризик втрати життя, здоров'я, працездатності громадян (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

**Зміст послуги «Страхування на кожен день»
від ПрАТ СК «Універсальна»**

Вид інформації	Характеристика
1	2
Об'єкт страхування	Життя, здоров'я і працездатність застрахованої особи.
Страхові ризики та страхові випадки	<p>Страховим ризиком є нещасний випадок.</p> <p>До нещасних випадків відноситься:</p> <ul style="list-style-type: none"> - травматичне пошкодження, опіки, відмороження, випадкове гостре отруєння отруйними рослинами, хімічними речовинами (промисловими або побутовими), недоброякісними харчовими продуктами (за винятком сальмонельозу, дизентерії), ліками; ботулізм; захворювання кліщовим енцефалітом (енцефаломієлітом), поліомієлітом, сказ внаслідок укусу тварини, правець; - утоплення, ураження блискавкою або електричним струмом, укуси тварин або отруйних комах, змій, проникнення стороннього тіла, протиправні дії третіх осіб. <p>Страхові випадки:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Смерть Застрахованої особи внаслідок нещасного випадку; 2. Травматичні ушкодження організму. <p>Не можуть бути застрахованими: особи, визнані в установленому порядку недієздатними; особа, яка є військовослужбовцем Збройних Сил України, або інших силових структур.</p>
Мінімальний та максимальний розміри страхової суми	<p>Програма “Страхування колективу”: 50 000 – 250 000 грн;</p> <p>Програма “Стандартні умови”: 50 000 – 250 000 грн;</p> <p>Програма “Сімейна”: 50 000 грн.;</p> <p>Програма “Активний спорт”: 50 000 – 250 000 грн;</p> <p>Програма “Воєнні ризики”: 50 000 – 125 000 грн.</p>

Продовження табл. 3.12

1	2
Мінімальний та максимальний розміри страхової премії	<p>Річний страховий тариф, % страхової суми: Програма “Страхування колективу”: 0,48%; Програма “Стандартні умови”: 0,48% - 0,60%; Програма “Сімейна”: 0,48%; Програма “Активний спорт”: 0,96%; Програма “Воєнні ризики”: 1,44%.</p> <p>Страхова премія (річна): Програма “Страхування колективу”: 240 грн. – 1200 грн.; Програма “Стандартні умови”: 300 грн. – 1200 грн.; Програма “Сімейна”: 240 грн.; Програма “Активний спорт”: 480 грн – 2400 грн.; Програма “Воєнні ризики”: 720 грн. – 1800 грн.</p>
Вид, мінімальний та максимальний розміри франшизи	Відсутня
Територія та строк дії договору страхування	<p>Територія дії договору – весь світ. Дія Договору не поширюється: - на території України, що є тимчасово окуповані; території України, на яких органи державної влади України тимчасово не здійснюють свої повноваження, населенні пункти, що розташовані на лінії розмежування; території активних бойових дій, на яких ведуться воєнні (бойові) дії на дату настання події, що має ознаки страхового випадку. - на території поза межами України в зоні воєнних дій будь-якого характеру, незалежно від офіційного визнання війни за нормами права. Строк дії договору страхування встановлюється за згодою сторін та зазначається в договорі страхування.</p>
Можливі наслідки для споживача в разі невиконання ним обов’язків, визначених договором страхування	<p>За невиконання або неналежне виконання умов договору страхувальник несе відповідальність, передбачену законодавством. Невиконання обов’язків страхувальником може бути підставою для відмови у страховій виплаті. У випадку не сплати страхової премії до початку дії договору, договір вважається таким, що не укладений. У випадку несплати страхової премії до початку відповідного періоду страхування, страховий захист в такому періоді не діє.</p>
Перелік відомостей, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику	<p>Перед укладенням Договору страхування страхувальник зобов’язаний надати такі відомості, необхідні для укладення Договору страхування: 1) відомості про об’єкт страхування: - прізвище, ім’я та (за наявності) по батькові, дату народження, номер (та за наявності - серію) паспорта громадянина України (або іншого документа, що посвідчує особу та відповідно до законодавства України), дату видачі та орган, що його видав, відомості про місце проживання або місце перебування, реєстраційний номер облікової картки платника податків; - інформацію про чинні договори страхування, укладені щодо об’єкта страхування;</p>

Продовження табл. 3.12

1	2
	2) обставини, що мають істотне значення для оцінки страхового ризику (визначення імовірності та вірогідності настання страхового випадку і розміру можливих збитків): - чи є Застрахована особа особою, яка визнана в установленому порядку недієздатною; - чи є Застрахована особа особою, яка є військовослужбовцем Збройних Сил України, або інших структурних підрозділів. 3) інформацію про наявність на законних підставах або на підставі інших правовідносин страхового інтересу щодо об'єкта страхування.

Примітка. Складено за [50]

Реалізація вказаних послуг вже зараз дало компанії досвід підготуватися до більш масштабних проєктів напередодні прийняття Закону України «Про систему страхування воєнних ризиків». Законопроект № 12372 «Про систему страхування воєнних ризиків» [51], зареєстрований у Верховній Раді України, має за мету створення комплексної державної системи страхового захисту від шкоди, спричиненої воєнними діями. Основне завдання цього законодавчого акту полягає у формуванні правових засад для страхування об'єктів інфраструктури, життя та здоров'я громадян, а також майнових інтересів юридичних осіб, що перебувають у зоні підвищеного ризику внаслідок бойових дій.

Станом на 2024 рік, законопроект передбачає такі ключові напрями реалізації:

- страхування цивільного населення, зокрема життя та здоров'я осіб, які перебувають у зонах бойових дій;
- страхування нерухомого та рухомого майна, яке потенційно може бути пошкоджене чи знищене внаслідок збройного конфлікту;
- страхування підприємницької діяльності у прифронтових та звільнених територіях;
- створення правових умов для участі міжнародних страхових компаній та гарантійних інституцій у системі страхування воєнних ризиків в Україні.

Мотивацією до розроблення зазначеного законопроекту є необхідність підвищення інвестиційної привабливості територій з високим рівнем загроз. Відсутність належних механізмів страхового захисту фактично унеможлиблює залучення як внутрішнього, так і зовнішнього капіталу в економіку регіонів, які зазнали руйнувань через війну. Таким чином, законопроект виконує функцію інструменту стимулювання післявоєнної економічної активності.

Окрім того, документ спрямований на забезпечення соціальної справедливості шляхом гарантування компенсацій фізичним та юридичним особам, що зазнали збитків внаслідок збройної агресії. Особливої уваги набуває аспект державного фінансового гарантування, коли йдеться про ситуації, у яких приватні страхові компанії не здатні забезпечити повне покриття збитків.

Ініціаторами законопроекту виступили народні депутати за підтримки органів виконавчої влади, зокрема Міністерства економіки України. Останнє активно долучається до формування законодавчих умов для реалізації національної політики у сфері післявоєнного відновлення, з особливим акцентом на залучення іноземних інвестицій.

Важливою складовою законопроекту є створення Державної агенції зі страхування воєнних ризиків, яка матиме функції стратегічного управління системою, формування фондів компенсацій, сертифікації учасників, визначення стандартів, а також міжнародної співпраці у сфері перестраховування. Загалом, запропонована модель передбачає формування збалансованого партнерства між державою та приватними страховими компаніями, відкриваючи нові перспективи для розвитку національного страхового ринку за умов воєнних загроз.

Отже, маючи вже досвід у даному питанні, ПрАТ СК «Універсальна» може швидко виконати умови і стати ключовим учасником проекту страхування воєнних ризиків.

Ще одна новація очікує страховий ринок незабаром і ПрАТ СК «Універсальна» не має залишатися осторонь, оскільки має ліцензію за класом 13 і може страхувати будь-яку відповідальність перед третіми особами. Йдеться про Положення щодо порядку страхування відповідальності надавачів нефінансових платіжних послуг перед користувачами та платіжними установами, які обслуговують рахунки. Цей документ є частиною підготовки до впровадження в Україні відкритого банкінгу, що передбачено Законом України «Про платіжні послуги». Проєктом передбачено, що надавачі таких послуг мають забезпечити безперервність страхового покриття протягом усього періоду своєї діяльності. Також встановлюються види страхових випадків, які можуть включати збитки, завдані внаслідок помилок у здійсненні платіжних операцій або несанкціонованого доступу до інформації з рахунків. Крім цього, документ регламентує види договорів страхування відповідно до типу платіжної послуги, визначає порядок дій сторін у разі настання страхового випадку, а також строки виплати компенсацій потерпілим фізичним особам [52].

Прогноз формування фінансових результатів для компанії ПрАТ СК «Універсальна» з врахуванням стратегічних і тактичних заходів має вигляд (табл. 3.13).

Таблиця 3.13

**Динаміка формування фінансових результатів
ПрАТ СК «Універсальна» у 2023-2024 роках**

Показник	2024	Базис прогнозу	Прогнозне значення, тис. грн.
1	2	3	4
Дохід від страхування	2333816	Збільшення за рахунок впровадження нових видів страхування і активізації маркетингу (+30%)	3033960
Витрати на страхові послуги	1943022	Зменшення за рахунок цифровізації (-15%)	1651570
Вартість перестраховання	143056	Без змін	143056
Результат від страхування	267534	Розрахунково	1239334

Продовження табл. 3.13

1	2	3	4
Процентні доходи	86660	Збільшення на 15% за рахунок розширення бази страхових резервів	99660
Прибуток до оподаткування	287286	Розрахунково	1338994
Податок на прибуток	53428	За ставкою 21% (18% базової + 3% від страхових премій)	281189
Чистий прибуток	233858	Розрахунково	1057805

Примітка. Обчислено автором

Економічний ефект полягатиме у суттєвому підвищенні рівня рентабельності страхової компанії. Так, у 2024 році показники рентабельності активів і капіталу дорівнювали:

$$\text{Рентабельність активів, \%} = 233858 / 1946321 * 100 = 12,0\%$$

$$\text{Рентабельність власного капіталу, \%} = 233858 / 974238 * 100 = 24\%$$

Після реалізації пропонованих на стратегічному і тактичному рівні заходів отримаємо:

$$\text{Рентабельність активів, \%} = 1057805 / 1946321 * 100 = 54,35\%$$

$$\text{Рентабельність власного капіталу, \%} = 1057805 / 974238 * 100 = 108,58\%$$

Показники рентабельності на дуже високому рівні забезпечуватимуть компанії можливість у майбутньому залучати кошти ззовні.

Висновки до розділу 3

Під час повномасштабної війни страховий ринок України зазнав кардинальних змін, ставши не лише інструментом фінансової стабільності, а й стратегічним елементом національної безпеки. Зростання військових, політичних та економічних ризиків зумовило переорієнтацію страхових продуктів на покриття специфічних загроз, таких як руйнування інфраструктури, переривання ланцюгів постачання та втрата активів внаслідок

бойових дій. Водночас ринок демонструє гнучкість і адаптивність: поряд з традиційним майновим і особистим страхуванням зростає попит на спеціалізовані продукти – страхування військових ризиків, інвестстрахування, гарантії для зовнішньоекономічних контрактів. У співпраці з державними інституціями та міжнародними партнерами страховий сектор відіграє дедалі вагомішу роль у збереженні економічної активності та підтримці довіри до України як суб'єкта світової торгівлі.

Важливим є те, що реформування страхового ринку продовжується і зараз є можливості для активізації маркетингових заходів, зменшення витрат страховиків, впровадження нових видів страхування.

В інституційному плані державі необхідно впровадити фонд захисту страхувальників у страхуванні життя, що сприятиме відновленню даного виду страхування і його подальшому розвитку. Одночасно уряд може отримати додаткові кошти для фінансування витрат.

Також є тенденція до зменшення страхових агентів фізичних осіб і збільшення спеціалізованих брокерів. Це потребуватиме методологічного забезпечення і навчання.

Значний фінансовий успіх матимуть компанії зі стійкими позиціями у сегменті страхування відповідальності водіїв. При достатньо стійкому показнику рівня страхових виплат страхові премії постійно зростатимуть через оголошене поступове збільшення лімітів.

Проведений аналіз дозволив розробити ряд рекомендацій щодо стратегії і тактики поведінки компанії в умовах сучасного страхового ринку. Ці рекомендації представлені на прикладі ПрАТ СК «Універсальна», але вони в однаковій мірі підходять для більшості страховиків:

- впроваджувати нові страхові послуги там, де це є доцільним. Перспективними є такі послуги як страхування відповідальності з елементами обов'язковості (наприклад, послуги відповідальності платіжних сервісів або перевізників на автомобільному чи електричному місцевому транспорті);

- максимально цифровізувати усі сервіси для зменшення операційних витрат і комісійну винагороду посередникам;
- закласти у стратегію роботу зі штучним інтелектом для більшості бізнес-процесів;
- активно працювати зі страхуванням воєнних ризиків.

ВИСНОВКИ

Страховий ринок України є явищем багатограним, на якому пересікаються ознаки, по-перше, двоїстості страхової діяльності, по-друге, - складність і відкритість страхового ринку як системи.

У своєму короткому становленні страховий ринок України пройшов ряд серйозних криз, що зробило його стійким до потрясінь. Водночас, кризи 90-х років, 2008-2009 року та кризи, пов'язані з війною, не сприяли формуванню страхової культури населення і напевне це є визначальним фактором того, що страховий ринок не виконує у повній мірі своє інституційної ролі в суспільно-економічних процесах. Зараз ринок функціонує під час війни і глибинної трансформації, пов'язаної з підготовкою повноцінного входу ринку до європейського страхового простору. Найбільш активні учасники ринку адаптувалися до роботи у складних умовах воєнного часу.

Фактор війни зараз є визначальним для усіх суспільно-економічних процесів і інституцій і страховий ринок тут не є винятком. На другому місці за впливом процесів є цифровізація, яка практично змінює парадигму класичного страхування і реформування правового поля. Щодо останнього, то найбільший вплив на ринок матиме реформа оцінки платоспроможності і діяльності страхових посередників. У 2025-2026 роках поштовх розвитку ринку надасть реформа страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів.

Зважаючи на велику кількість факторів впливу на страховий ринок, високий рівень невизначеності і триваюче реформування галузі методологію дослідження страхового ринку України визначено як багатогранну та динамічну. Вона поєднує теоретичні підходи, аналітичні інструменти та нормативно-правову базу. У сучасних умовах особлива увага приділяється адаптації до європейських стандартів, цифровій трансформації та стійкості до зовнішніх викликів.

Страховий ринок України показав достатньо високий поріг фінансової стійкості і роботи в умовах перманентної кризи, викликаній війною. У першому півріччі 2022 року страхові компанії отримали справжній шок, що викликано було стрімким зменшенням клієнтів під час війни.

Страхові компанії вдалися до реалізації антикризових заходів, таких як скорочення витрат і зменшення вихідного перестраховування. Ситуацію вдалося стабілізувати, але за підсумками 2024 року не було ще досягнуто фінансових параметрів довоєнного рівня. Номінально ринок зростав з 2023 року, але у перерахунку з врахуванням рівня інфляції і обмінного курсу ситуація була не такою вже і райдужною.

Паралельно з 2021 року йде реформування страхового ринку, а самий пік прийшовся на 2024 рік – коли компанії мали виконати вимоги до забезпечення платоспроможності. Разом усі вказані фактори призвели до скорочення кількості страховиків і збільшення рівня концентрації на ринку.

У короткостроковій перспективі концентрація ринку може забезпечити більшу надійність страхових послуг, особливо в умовах підвищених ризиків, спричинених війною. Проте у довгостроковому вимірі надмірна концентрація може стримувати розвиток галузі. Важливим завданням для регулятора стане балансування між посиленням нагляду, підтримкою стабільності та стимулюванням здорової конкуренції, яка б сприяла розвитку інновацій, розширенню доступу до страхових продуктів та підвищенню фінансової інклюзії населення.

Дуже значну роль у роботі ринку відіграють міжнародні страхові групи. Деякі з них активно працюють на ринку, конкурують між собою і з компаніями (групами) заснованими на українському капіталі. У перспективі конкурентну боротьбу більше шансів виграти у міжнародних груп, оскільки вони мають більше фінансових ресурсів і технологічних можливостей.

І у довоєнному періоді, і зараз спостерігаємо структурну незбалансованість на ринку. Частка страхування життя не перевищує 10% надходження страхових премій упродовж тривалого часу. Приблизно такі ж

обсяги і добровільного медичного страхування. В цілому це ознаки нерозвиненого ринку, з низьким рівнем страхової культури і платоспроможного попиту на страхування. Зі значним відривом лідирує автострахування. Ця тенденція матиме продовження у 2025-2026 роках через встановлення вільного ціноутворення на страхування цивільної відповідальності водіїв.

Роль страхових посередників на ринку є високою і залишатиметься такою завжди, але прослідковується початок змін у структурі. Частка страхових агентів фізичних осіб зменшується, через процеси цифровізації. Усе більше страхових послуг продаються онлайн і через мобільні додатки. Змінюється технологія прямого продажу. Кількість офісів страховиків невпинно зменшується. Зростає кількість брокерів і вони опановують нові ніші.

У роботі досліджено діяльність ПрАТ СК «Універсальна» на страховому ринку України. Компанія входить до ТОП-10 українських страховиків, що здійснюють страхування інше, ніж страхування життя. Упродовж кризи, пов'язаної з коронавірусом і війною, менеджмент компанії спрацював ефективно. Компанія працювала прибутково, нарощувала активи і капітал, збільшила рівень ліквідності.

Під час повномасштабної війни страховий ринок України зазнав кардинальних змін, ставши не лише інструментом фінансової стабільності, а й стратегічним елементом національної безпеки. Зростання військових, політичних та економічних ризиків зумовило переорієнтацію страхових продуктів на покриття специфічних загроз, таких як руйнування інфраструктури, переривання ланцюгів постачання та втрата активів внаслідок бойових дій. Водночас ринок демонструє гнучкість і адаптивність: поряд з традиційним майновим і особистим страхуванням зростає попит на спеціалізовані продукти – страхування військових ризиків, інвестстрахування, гарантії для зовнішньоекономічних контрактів. У співпраці з державними інституціями та міжнародними партнерами страховий сектор відіграє дедалі

вагомішу роль у збереженні економічної активності та підтримці довіри до України як суб'єкта світової торгівлі.

Важливим є те, що реформування страхового ринку продовжується і зараз є можливості для активізації маркетингових заходів, зменшення витрат страховиків, впровадження нових видів страхування.

В інституційному плані державі необхідно впровадити фонд захисту страхувальників у страхуванні життя, що сприятиме відновленню даного виду страхування і його подальшому розвитку. Одночасно уряд може отримати додаткові кошти для фінансування витрат.

Також є тенденція до зменшення страхових агентів фізичних осіб і збільшення спеціалізованих брокерів. Це потребуватиме методологічного забезпечення і навчання.

Значний фінансовий успіх матимуть компанії зі стійкими позиціями у сегменті страхування відповідальності водіїв. При достатньо стійкому показнику рівня страхових виплат страхові премії постійно зростатимуть через оголошене поступове збільшення лімітів.

Проведений аналіз дозволив розробити ряд рекомендацій щодо стратегії і тактики поведінки компанії в умовах сучасного страхового ринку. Ці рекомендації представлені на прикладі ПрАТ СК «Універсальна», але вони в однаковій мірі підходять для більшості страховиків:

- впроваджувати нові страхові послуги там, де це є доцільним. Перспективними є такі послуги як страхування відповідальності з елементами обов'язковості (наприклад, послуги відповідальності платіжних сервісів або перевізників на автомобільному чи електричному місцевому транспорті);
- максимально цифровізувати усі сервіси для зменшення операційних витрат і комісійну винагороду посередникам;
- закласти у стратегію роботу зі штучним інтелектом для більшості бізнес-процесів;
- активно працювати зі страхуванням воєнних ризиків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гаманкова О. О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика: монографія. Київ: КНЕУ, 2009. 283 с.
2. Матвеев В. В., Гайдаржийська О. М., Орошко В. П. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Young Scientist*, 2018, № 2 (54), с. 727-733
3. Осадець С.С. Страхування: Підручник. Київ: КНЕУ, 2002. 599 с.
4. Cambridge Dictionary. Insurance market. URL : <https://dictionary.cambridge.org/us/dictionary/english/insurance-market> (дата звернення: 29.03.2025 р.)
5. Key Term – Insurance market. Fiveable (Honors Economics). URL : <https://library.fiveable.me/key-terms/honors-economics/insurance-market>
6. FCT EMIS (навчальний матеріал). URL : https://fctemis.org/notes/12336_Insurance%20Market.pdf (дата звернення: 02.04.2025 р.)
7. Investopedia. A Brief Overview of the Insurance Sector. URL : <https://www.investopedia.com/ask/answers/051915/how-does-insurance-sector-work.asp> (дата звернення: 02.04.2025 р.)
8. Lloyd's of London. Insurance is the main way for businesses and individuals to reduce the financial impact of a risk occurring. URL : <https://www.lloyds.com/about-lloyds/our-market/how-insurance-works> (дата звернення: 02.04.2025 р.)
9. Базилевич В. Д., Балабанов І. Т. Страхування : навч. посіб. Київ : Знання, 2008. 327 с.
10. Мних Є. В., Рогальська Н. В. Страхові послуги: теорія і практика. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2010. 262 с.
11. Кузьменко О. В. Ринок страхових послуг в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Наукові праці НДФІ*, 2020. № 1 (90). С. 102–111

12. Про страхування: Закон України. Редакція від 01.01.2025, підстава - 3720-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text> (дата звернення: 02.04.2025 р.)
13. Національний банк України. Небанківські фінансові установи: звітність, аналітика та регулювання. URL : <https://bank.gov.ua/ua/supervision/insurance> (дата звернення: 08.04.2025 р.)
14. Аналітичні матеріали та статистичні огляди страхового ринку України (архів): Нацкомфінпослуг (архівні копії через Wayback Machine). <https://nfp.gov.ua> (дата звернення: 09.04.2025 р.)
15. Аналітика страхового ринку в умовах війни. *VoxUkraine*. URL : <https://voxukraine.org> (дата звернення: 12.04.2025 р.)
16. Публікації про страхування та ринок фінансових послуг. *Мінфін*. URL : <https://minfin.com.ua> (дата звернення: 12.04.2025 р.)
17. Ліга страхових організацій України (ЛСОУ). URL : <https://uainsur.com> (дата звернення: 12.04.2025 р.)
18. Національна асоціація страховиків України (НАСУ). URL : <https://nasu.com.ua> (дата звернення: 12.04.2025 р.)
19. Моторне (транспортне) страхове бюро України (МТСБУ). URL : <https://www.mtsbu.ua> (дата звернення: 14.04.2025 р.)
20. Слав'юк Н. Р., Глущенко С. В. Ринок фінансових послуг : навчальний посібник. Національний університет "Києво-Могилянська академія". Київ : НаУКМА, 2022. 205 с.
21. Про затвердження Положення про розкриття споживачу інформації про страхового посередника та порядок реалізації страхового продукту як додаткового до інших товарів, робіт або послуг, що не є страховими, та внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: Постанова НБУ від 26 грудня 2024 року №173. URL : https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_26122024_173 (дата звернення: 15.04.2025 р.)

22. Положення про авторизацію страхових посередників та умови здійснення діяльності з реалізації страхових та/або перестрахових продуктів. Постанова Національного Банку України від 03 січня 2025 року № 2. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-25#Text> (дата звернення: 15.04.2025 р.)
23. Федерація страхових посередників України. Офіційна сторінка. URL : <http://fspu.com.ua/> (дата звернення: 15.04.2025 р.)
24. Енциклопедія сучасної України. Методологія. URL : <https://esu.com.ua/article-66724> (дата звернення: 17.04.2025 р.)
25. Супрун А.А., Петрішина Т.О. Методологія дослідження кризових явищ у страховій сфері. *Наукові записки. Серія «Економіка»: збірник наукових праць*. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. Вип.20. С. 213-216
26. Азарова А. О., Біліченко Н. О., Міронова Ю. В., Ткачук Л. М. Методологія і організація наукових досліджень: навчальний посібник. Вінниця: Вінницький національний технічний університет, 2022. 117 с.
27. Гальчинський А.С. Криза і цикли світового розвитку. Київ: «АДЕФ – Україна». 2009. 392 с.
28. Медвідь В. Ю., Данько Ю. І., Коблянська І. І. Методологія та організація наукових досліджень (у структурно-логічних схемах і таблицях): навчальний посібник. Суми: Сумський національний аграрний університет, 2020. 220 с.
29. Євтушенко М., Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 350 с.
30. Азарян А.А., Азарян Р.С. Основи наукових досліджень: [навчальний посібник]. Кривий Ріг: Видавничий центр КТУ, 2010. 230 с.
31. Супрун А. А., Супрун Н. В., Петрішина Т. О. Функціональний фінансовий бенчмаркінг на страховому ринку України. Приазовський економічний вісник. 2023. № 1 (33). С.53-60. DOI:

- <https://doi.org/10.32782/2522-4263/2023-1-9> URL:
<http://pev.kpu.zp.ua/vypusk-33> (дата звернення: 20.04.2025 р.)
32. Global Insurance Market Trends 2024. URL:
https://www.oecd.org/en/publications/global-insurance-market-trends-2024_5b740371-en.html (дата звернення: 20.04.2025 р.)
33. Ліга страхових організацій України. Основні тенденції страхового ринку України у 2024 році. URL: <https://uainsur.com/osnovni-tendentsii-strakhovoho-rynku-u-2024-rotsi> (дата звернення: 20.04.2025 р.)
34. Національний банк України. Офіційна сторінка. Питання дотримання вимог до платоспроможності страховиків. URL:
https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Solvency_and_technical_reserves_of_insurers_pr_resolution_201_2023.pdf?v=8 (дата звернення: 23.04.2025 р.)
35. Офіційна статистика щодо кількості та діяльності страховиків. Національний банк України. Офіційна сторінка. URL:
<https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 23.04.2025 р.)
36. Рейтинг страхових компаній у 2024 році. *Онлайн-журнал «FORINSURER»*. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 23.04.2025 р.)
37. ПрАТ СК «Універсальна». Офіційний сайт. URL:
<https://universalna.com/#slide-1> (дата звернення: 25.04.2025 р.)
38. ПрАТ СК «Універсальна». Звітність і аудити. URL:
<https://universalna.com/vizio/financial-documents/reporting-audits/> (дата звернення: 25.04.2025 р.)
39. СГ «ТАС» за січень-квітень 2025 року збільшила премії на 56,8% до 2 млрд. грн. *Онлайн-журнал «FORINSURER»*. URL:
<https://forinsurer.com/news/25/05/20/44892> (дата звернення: 02.05.2025 р.)

40. ТПП України ініціює впровадження страхування військових ризиків для інвесторів. *Онлайн-журнал «FORINSURER»*. URL: <https://forinsurer.com/news/25/05/08/44861> (дата звернення: 04.05.2025 р.)
41. Як страхування та банківські гарантії відкривають експортерам шлях на зовнішні ринки? *Онлайн-журнал «FORINSURER»*. URL: <https://forinsurer.com/news/25/05/08/44859> (дата звернення: 07.05.2025 р.)
42. Про внесення до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін щодо забезпечення рекрутингу іноземців та осіб без громадянства: Постанова Кабінету Міністрів України №509 від 2 травня 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/509-2025-%D0%BF#Text> (дата звернення: 07.05.2025 р.)
43. ТОВ «СтарЛайф №1». Фінансові показники. *Опендатабот*. URL: <https://opendatabot.ua/c/40304870> (дата звернення: 09.05.2025 р.)
44. Глобальні інвестиції та фінансування InsurTech сектору в 2024 році досягнуть \$4,2 млрд. Підсумки страхового ринку України за 9 місяців 2024 року. Журнал Insurance TOP, №4(100), 2024. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_100 (дата звернення: 12.05.2025 р.)
45. Anatomy of Artificial Intelligence in the Insurance Value Chain. *Artificial Intelligence in the Insurance Sector*. URL: <https://www.conorsegurosdigital.com/almacen/pdf/numero-20-en.pdf> (дата звернення: 12.05.2025 р.)
46. Кіберризика є головною проблемою 62% компаній - опитування щодо кіберзагроз. Підсумки страхового ринку України за 9 місяців 2024 року. Журнал Insurance TOP, №4 (100), 2024. URL: https://forinsurer.com/insurancetop_100 (дата звернення: 14.05.2025 р.)
47. Рейтинг страхових компаній у I кварталі 2025 року. *Онлайн-журнал «FORINSURER»*. URL: <https://forinsurer.com/ratings/nonlife> (дата звернення: 16.05.2025 р.)
48. Про затвердження Порядку та умов страхування на автомобільному та міському електричному транспорті: Наказ Міністерства розвитку

- громад, територій та інфраструктури України № 671 від 22.07.2024 року.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1297-24#Text> (дата звернення: 16.05.2025 р.)
49. ПрАТ СК «Універсальна». Інформація про страховий продукт «Страхування майна підприємств та підприємців від воєнних ризиків».
URL: <https://universalna.com/insurance-products/property-insurance-war/>
(дата звернення: 17.05.2025 р.)
50. ПрАТ СК «Універсальна». Інформація про стандартний страховий продукт «Захист на кожен день». URL: <https://universalna.com/insurance-products/zmkd/> (дата звернення: 18.05.2025 р.)
51. Про систему страхування воєнних ризиків. Законопроект №12372. URL: <https://itd.rada.gov.ua/0a31d8c7-dc1e-4014-81f2-494b03791afd> (дата звернення: 19.03.2025 р.)
52. В Україні з'явиться страхування відповідальності надавачів платіжних послуг. *Онлайн-журнал «FORINSURER».* URL: <https://forinsurer.com/news/25/05/12/44866> (дата звернення: 21.05.2025 р.)

Додаток А.1

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "УНІВЕРСАЛЬНА"** Дата (рік, місяць, день) **2021, грудень, 31**

Територія **м.Київ** за КАТОТТГ **1** UA80000000000624772

Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне товариство** за КОЕІФГ **230**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім страхування життя** за КВЕД **65.12**

Середня кількість працівників **238**

Адреса, телефон **01133, м. Київ, бульвар Лесі Українки, буд. 9** **2816150**

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "x" у відповідній клітинці):
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2021** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	12 624	23 732
первісна вартість	1001	29 879	41 387
накопичена амортизація	1002	17 255	17 655
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	60 049	58 003
первісна вартість	1011	108 272	116 434
знос	1012	48 223	58 431
Інвестиційна нерухомість	1015	11 152	10 368
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	11 152	10 368
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	482
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	149 754	162 701
Залишок кошта у централізованих страхових резервних фондах	1065	27 457	37 499
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	261 036	292 785
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	550	345
виробничі запаси	1101	550	345
незавершені виробництва	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	136 961	169 143
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	64	74
з бюджетом	1135	31	15
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	673	1 173
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6 054	6 791
Поточні фінансові інвестиції	1160	523 025	600 346
Гроші та їх еквіваленти	1165	73 962	94 526
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	73 962	94 526
Витрати майбутніх періодів	1170	290	258
Частина перестрахування у страхових резервах у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1180	100 700	125 056
резервах збитків або резервах належних виплат	1181	-	-
	1182	35 238	45 834

Продовження додатку А.1

резервах незароблених премій	1183	65 462	79 222
інших страхових резервах	1184	-	-
інші оборотні активи	1190	27 530	33 756
Усього за розділом II	1195	869 840	1 031 483
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 130 876	1 324 268

Пасив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пабовий) капітал	1400	192 700	192 700
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	4 244	4 244
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	4 093	4 093
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	154 331	198 113
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Виучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	355 368	399 150
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	6 338	7 161
Довгострокові забезпечення	1520	-	2 679
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	-	2 679
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	619 201	741 549
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	132 660	159 790
резерв незароблених премій	1533	486 541	581 759
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Привласнений фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	625 539	751 389
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	3 495	3 877
товари, роботи, послуги	1615	249	682
розрахунками з бюджетом	1620	9 102	12 485
у тому числі з податку на прибуток	1621	8 595	11 862
розрахунками зі страхування	1625	335	140
розрахунками з оплати праці	1630	2 445	2 950
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	5	677
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	113 965	130 041
Поточні забезпечення	1660	19 716	22 291
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	657	586
Усього за розділом III	1695	149 969	173 729
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
V. Часта власних акцій в державного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	1 130 876	1 324 268

ЕП Музичко
Олександра
Васильовна
ЕП Галицька
Наталія
Вікторівна

Музичко Олександр Васильович

Галицька Наталія Вікторівна

Кодифікатор адміністративно-територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Визначений в порядку, затвердженому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток А.2

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "УНІВЕРСАЛЬНА" (найменування)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДИ		
			2022	01	01
			20113829		
			ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО		
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за Рік 2021 р.		Форма № 2 Код за ДКУД	1801003		

І. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	2010	968 257	781 291
премії підписані, валова сума	2011	1 242 697	953 829
премії, передані у перестраховання	2012	192 980	140 645
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	95 219	31 861
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	13 759	(32)
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	404 101	281 884
Валовий:			
прибуток	2090	564 156	499 407
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(16 533)	867
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(27 130)	10 968
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	10 597	(10 101)
Інші операційні доходи	2120	36 600	32 121
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(86 094)	(79 054)
Витрати на збут	2150	(374 966)	(303 329)
Інші операційні витрати	2180	(70 162)	(83 493)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	53 001	66 519
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	34 006	46 327
Інші доходи	2240	1 330	3 306
у тому числі:	2241	-	-
дохід від благодійної допомоги			
Фінансові витрати	2250	(1 112)	(1 031)
Втрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(3 024)	(3 084)
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку А.2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	84 201	112 037
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(40 419)	(39 960)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	43 782	72 077
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	43 782	72 077

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 495	1 111
Витрати на оплату праці	2505	78 483	68 851
Відрахування на соціальні заходи	2510	12 025	11 328
Амортизація	2515	16 275	16 507
Інші операційні витрати	2520	422 944	368 079
Разом	2550	531 222	465 876

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	192700000	192700000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	192700000	192700000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,22720	0,37404
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,22720	0,37404
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Олексій
Васильович
ЕП Галицька
Наталія
Вікторівна

Музичко Олексій Васильович

Галицька Наталія Вікторівна

Додаток Б.1

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "УНІВЕРСАЛЬНА"** за ЄДРПОУ **302270000** КОД ПІДПРИЄМСТВА **302270000**

Територія **м. Київ** за КАТОТТГ **1** КОД ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ **UA80000000000624772**

Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне товариство** за КОПФГ **230**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім страхування життя** за КВЕД **65.12**

Середня кількість працівників **249**

Адреса, телефон **01133, м. Київ, бульвар Лесі Українки, буд. 9** **2816150**

Однінця виміру тис. грн. без десятичного знаку (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "у" у відповідній клітинці):
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2022** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	23 732	38 607
первісна вартість	1001	41 387	63 363
накопичена амортизація	1002	17 655	24 756
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	58 003	54 412
первісна вартість	1011	116 434	123 795
знос	1012	58 431	69 383
Інвестиційна нерухомість	1015	10 368	9 277
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	10 368	9 277
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	482	1 941
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	162 701	182 076
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	37 499	47 541
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	292 785	333 854
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	345	417
виробничі запаси	1101	345	417
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестрахування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	169 143	299 982
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	74	422
з бюджетом	1135	15	35
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	1 173	1 264
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	6 791	13 218
Поточні фінансові інвестиції	1160	600 346	708 276
Гроші та їх еквіваленти	1165	94 526	235 914
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	94 526	235 914
Витрати майбутніх періодів	1170	258	334
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	125 056	229 253
у тому числі в: резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	45 834	108 528

Продовження додатку Б.1

резервах незароблених премій	1183	79 222	120 725
інших страхових резервах	1184	-	-
інші оборотні активи	1190	33 756	38 271
Усього за розділом II	1195	1 031 483	1 527 386
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 324 268	1 861 240

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (щойновий) капітал	1400	192 700	192 700
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	4 244	4 244
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
авансовані курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	4 093	4 093
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	198 113	373 179
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	399 150	574 216
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
інші довгострокові зобов'язання	1515	7 161	7 266
Довгострокові забезпечення	1520	2 679	10 785
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	2 679	10 785
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	741 549	955 264
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	159 790	253 847
резерв незароблених премій	1533	581 759	701 417
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Привласний фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	751 389	973 315
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	3 877	3 501
товари, роботи, послуги	1615	682	445
розрахунками з бюджетом	1620	12 485	17 532
у тому числі з податку на прибуток	1621	11 862	17 505
розрахунками зі страхування	1625	140	35
розрахунками з оплати праці	1630	2 950	502
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	677	27
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	130 041	251 384
Поточні забезпечення	1660	22 291	37 591
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
інші поточні зобов'язання	1690	586	2 692
Усього за розділом III	1695	173 729	313 709
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
V. Чиста вартість акцій недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	1 324 268	1 861 240

Головний бухгалтер

ЕП Музичко
Олексій
Васильович
ЕП Галицька
Наталія
Вікторівна

Музичко Олексій Васильович

Галицька Наталія Вікторівна

1 Статистичний адміністративний орган територіальних одиниць та територій територіальних громад.

2 Виконавчий орган державного управління, визначеного центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток Б.2

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "УНІВЕРСАЛЬНА"** (найменування)
 Дата (рік, місяць, число) **2023 01 01** за ЄДРПОУ **20113829**
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
 за **Рік 2022** р.
 Форма № 2 Код за ДКУД **1801003**

КОДИ
 2023 01 01
 20113829

ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-
Чисті зароблені страхові премії	2010	1 131 891	968 257
премії підписані, валова сума	2011	1 403 371	1 242 697
премії, передані у перестрахування	2012	193 326	192 980
зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	119 657	95 219
зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	41 503	13 759
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	386 196	404 101
Валовий:			
прибуток	2090	745 695	564 156
збиток	2095	(-)	(-)
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(31 363)	(16 533)
зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	(94 057)	(27 130)
зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	62 694	10 597
Інші операційні доходи	2120	98 440	36 600
у тому числі:	2121	-	-
дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	-	-
дохід від використання коштів, звільнених від оподаткування	2123	-	-
Адміністративні витрати	2130	(99 609)	(86 094)
Витрати на збут	2150	(434 704)	(374 966)
Інші операційні витрати	2180	(80 170)	(70 162)
у тому числі:	2181	-	-
витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю			
витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	198 289	53 001
збиток	2195	(-)	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	53 468	34 006
Інші доходи	2240	1 212	1 330
у тому числі:	2241	-	-
дохід від фінансової допомоги			
Фінансові витрати	2250	(1 374)	(1 112)
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)
Інші витрати	2270	(5 018)	(3 024)
Прибуток (збиток) від впливу валютних курсів на монетарні статті	2275	-	-

Продовження додатку Б.2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	246 577	84 201
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(71 511)	(40 419)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	175 066	43 782
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	175 066	43 782

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 507	1 495
Витрати на оплату праці	2505	81 490	78 483
Відрахування на соціальні заходи	2510	12 594	12 025
Амортизація	2515	19 558	16 275
Інші операційні витрати	2520	499 334	422 944
Разом	2550	614 483	531 222

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	192700000	192700000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	192700000	192700000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,90849	0,22720
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,90849	0,22720
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник

Головний бухгалтер

ЕП Музика
Олексій
Васильович
ЕП Галицька
Наталія
Вікторівна

Музика Олексій Васильович

Галицька Наталія Вікторівна

Додаток В.1

Додаток 1
до Національного положення (стандарту)
бухгалтерського обліку 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності"

Підприємство **ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "УНІВЕРСАЛЬНА"** за ЄДРПОУ **30234207** Дата (рік, місяць, число) **31 грудня 2023**

Територія **м. Київ** за КАТОТГГ **1** UA00000000000624772

Організаційно-правова форма господарювання **Акціонерне товариство** за КОІФГ **230**

Вид економічної діяльності **Інші види страхування, крім страхування життя** за КВЕД **65.12**

Середня кількість працівників **2** **301**

Адреса, телефон **01153, м. Київ, бульвар Лесі Українки, буд. 9** **2816150**

Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форма №2), грошові показники якого виводяться в гривнях з копійками)

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
за національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку
за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на **31 грудня 2023** р.

Форма №1 Код за ДКУД **1801001**

А К Т И В	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	38 608	42 558
первісна вартість	1001	63 364	77 715
накопичена амортизація	1002	24 756	35 157
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	54 412	58 751
первісна вартість	1011	123 795	135 042
знос	1012	69 383	76 291
Інвестиційна нерухомість	1015	9 277	9 289
первісна вартість інвестиційної нерухомості	1016	9 277	9 289
знос інвестиційної нерухомості	1017	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
первісна вартість довгострокових біологічних активів	1021	-	-
накопичена амортизація довгострокових біологічних активів	1022	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	-	-
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	1 941	7 209
Гудвіл	1050	-	-
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	-	-
Залишок коштів у централізованих страхових резервних фондах	1065	47 541	62 348
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	151 779	180 155
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	417	392
виробничі запаси	1101	417	392
незавершене виробництво	1102	-	-
готова продукція	1103	-	-
товари	1104	-	-
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Депозити перестраховування	1115	-	-
Векселі одержані	1120	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	422	379
з бюджетом	1135	35	161
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
Дебіторська заборгованість за розрахунками з нарахованих доходів	1140	1 264	2 868
Дебіторська заборгованість за розрахунками із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	12 388	14 502
Поточні фінансові інвестиції	1160	705 281	996 237
Гроші та їх еквіваленти	1165	235 853	172 546
готівка	1166	-	-
рахунки в банках	1167	235 853	172 546
Витрати майбутніх періодів	1170	334	929
Частина перестраховки у страхових резервах	1180	102 363	103 148
у тому числі в:			
резервах довгострокових зобов'язань	1181	-	-
резервах збитків або резервах належних виплат	1182	87 179	95 207

Продовження додатку В.1

резервних незароблених премій	1183	15 184	7 941
інших страхових резервах	1184	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	1 058 357	1 291 162
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	1 210 136	1 471 317

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (паіюний) капітал	1400	192 700	192 700
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	-	-
Капітал у дооцінках	1405	4 244	4 244
Додатковий капітал	1410	-	-
емісійний дохід	1411	-	-
накопичені курсові різниці	1412	-	-
Резервний капітал	1415	4 093	4 093
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	412 235	554 275
Неоплачений капітал	1425	(-)	(-)
Вилучений капітал	1430	(-)	(-)
Інші резерви	1435	-	-
Усього за розділом I	1495	613 272	755 312
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	-
Пенсійні зобов'язання	1505	-	-
Довгострокові кредити банків	1510	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	1515	7 266	11 146
Довгострокові забезпечення	1520	10 785	32 530
довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	10 785	32 530
Цільове фінансування	1525	-	-
благодійна допомога	1526	-	-
Страхові резерви	1530	514 458	599 947
у тому числі:	1531	-	-
резерв довгострокових зобов'язань			
резерв збитків або резерв належних виплат	1532	207 898	272 684
резерв незароблених премій	1533	306 560	327 263
інші страхові резерви	1534	-	-
Інвестиційні контракти	1535	-	-
Призовий фонд	1540	-	-
Резерв на виплату джек-поту	1545	-	-
Усього за розділом II	1595	532 509	643 623
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	-	-
Векселі видані	1605	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	3 501	4 727
товари, роботи, послуги	1615	446	404
розрахунками з бюджетом	1620	6 216	10 701
у тому числі з податку на прибуток	1621	6 188	10 428
розрахунками зі страхування	1625	35	-
розрахунками з оплати праці	1630	503	1 431
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635	27	13
Поточна кредиторська заборгованість за розрахунками з учасниками	1640	-	-
Поточна кредиторська заборгованість із внутрішніх розрахунків	1645	-	-
Поточна кредиторська заборгованість за страховою діяльністю	1650	13 344	6 622
Поточні забезпечення	1660	37 591	48 116
Доходи майбутніх періодів	1665	-	-
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	-	-
Інші поточні зобов'язання	1690	2 692	366
Усього за розділом III	1695	64 355	72 382
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	-	-
V. Чиста заборгованість недержавного пенсійного фонду	1800	-	-
Баланс	1900	1 210 136	1 471 317

Серія: _____

Головний бухгалтер _____

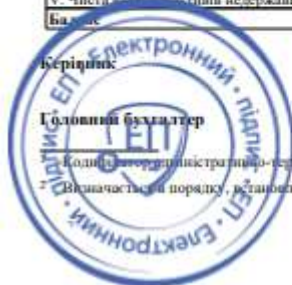
Кодифікатор територіальних одиниць та територій територіальних громад.

Відомості складено в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

ЕП Музичко
Олексій
Васильович
ГП Галицька
Наталія
Вікторівна

Музичко Олексій Васильович

Галицька Наталія Вікторівна

Додаток В.2

Підприємство	ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО "СТРАХОВА КОМПАНІЯ "УНІВЕРСАЛЬНА" (назва/назви)	Дата (рік, місяць, число) за ЄДРПОУ	КОДН		
			2024	01	01
			20113829		
			ДОКУМЕНТ ПРИЙНЯТО		
			Форма № 2 Код за ДКУД 1801003		
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ					
Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року		
1	2	3	4		
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	-	-		
Чисті зароблені страхові премії	2010	1 685 249	1 131 891		
<i>премії підписані, валова сума</i>	2011	2 005 025	1 403 371		
<i>премії, передані у перестраховання</i>	2012	114 046	193 326		
<i>зміна резерву незароблених премій, валова сума</i>	2013	165 893	119 657		
<i>зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій</i>	2014	(39 837)	41 503		
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(-)	(-)		
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	698 678	362 669		
Валовий:					
прибуток	2090	986 571	769 222		
збиток	2095	(-)	(-)		
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	-	-		
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	(41 201)	(13 183)		
<i>зміна інших страхових резервів, валова сума</i>	2111	(25 865)	(68 061)		
<i>зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах</i>	2112	(15 336)	54 878		
Інші операційні доходи	2120	20 143	74 913		
у тому числі:	2121	-	-		
<i>дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>					
<i>дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2122	-	-		
<i>дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування</i>	2123	-	-		
Адміністративні витрати	2130	(136 836)	(99 609)		
Витрати на збут	2150	(631 425)	(463 530)		
Інші операційні витрати	2180	(92 362)	(80 170)		
у тому числі:	2181	-	-		
<i>витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю</i>					
<i>витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції</i>	2182	-	-		
Фінансовий результат від операційної діяльності:					
прибуток	2190	104 890	187 643		
збиток	2195	(-)	(-)		
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-		
Інші фінансові доходи	2220	86 208	57 488		
Інші доходи	2240	9 870	1 212		
у тому числі:	2241	-	-		
<i>дохід від благодійної допомоги</i>					
Фінансові витрати	2250	(25 514)	(14 031)		
Витрати від участі в капіталі	2255	(-)	(-)		
Інші витрати	2270	(2 235)	(5 018)		
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	-	-		

Продовження додатку В.2

Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	173 219	227 294
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(31 179)	(37 801)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	142 040	189 493
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	142 040	189 493

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	1 644	1 507
Витрати на оплату праці	2505	96 860	81 490
Відрахування на соціальні заходи	2510	14 585	12 594
Амортизація	2515	27 666	19 558
Інші операційні витрати	2520	719 868	499 334
Разом	2550	860 623	614 483

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	192700000	192700000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	192700000	192700000
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	0,74	0,98
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	0,74	0,98
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Олексій
Васильович
Музичко
Наталія
Вікторівна

Музичко Олексій Васильович

Галущак Наталія Вікторівна

Додаток Д.1

ПрАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»
Звіт про фінансовий стан

<i>У тисячах гривень</i>	Прим.	31 грудня 2024 р.	31 грудня 2023 р.
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	7	575 677	172 546
Депозити в банках	8	716 563	636 585
Інвестиції у боргові цінні папери	9	298 664	358 938
Активи за страховими контрактами	19	4 324	2 545
Активи за контрактами перестраховування	20	120 089	100 603
Інша дебіторська заборгованість	10	74 987	65 216
Інвестиційна нерухомість	11	13 639	9 289
Обладнання та інші основні засоби	12	61 209	58 751
Нематеріальні активи	13	53 899	42 559
Відстрочений податковий актив	26	16 165	7 209
Інші активи	14	11 105	17 076
ВСЬОГО АКТИВІВ		1 946 321	1 471 317
КАПІТАЛ			
Зареєстрований капітал	21	192 700	192 700
Резервний капітал		4 093	4 093
Нерозподілений прибуток		777 445	543 587
ВСЬОГО КАПІТАЛУ		974 238	740 380
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Зобов'язання за страховими контрактами	19	786 608	597 821
Зобов'язання за контрактами перестраховування	20	1 925	17 058
Інша кредиторська заборгованість	16	4 105	6 622
Орендні зобов'язання	17	16 712	15 873
Поточне зобов'язання з податку на прибуток	15	14 219	10 428
Нарахування, забезпечення та інші зобов'язання	18	148 514	83 135
ВСЬОГО ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		972 083	730 937
ВСЬОГО КАПІТАЛУ І ЗОБОВ'ЯЗАНЬ		1 946 321	1 471 317

Затверджено до випуску керівництвом 28 квітня 2025 року.

Музичко О.В.
Голова правління

Галицька Н.В.
Головний бухгалтер

Додаток Д.2

ПрАТ «СК «УНІВЕРСАЛЬНА»
Звіт про прибуток чи збиток та інший сукупний дохід

<i>У тисячах гривень</i>	Прим.	2024 рік	2023 рік
Дохід від страхування	22	2 333 816	1 839 131
Витрати на страхові послуги	22	(1 943 022)	(1 538 049)
Вартість перестраховування	22	(143 056)	(153 883)
Відшкодування витрат на страхові послуги перестраховиками	22	19 796	15 068
Результат страхових послуг		267 534	162 267
Фінансові витрати від випущених страхових контрактів	25	(42 575)	(34 120)
Фінансові доходи від утримуваних контрактів перестраховування	25	6 506	9 407
Чистий результат страхової діяльності		231 465	137 554
Процентні доходи від фінансових активів, які не оцінюються за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	24	86 660	92 332
Процентні доходи від фінансових активів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	24	19 910	10 835
Прибуток/(збиток) від переоцінки фінансових активів за справедливою вартістю через прибуток чи збиток	24	42 299	21 602
Інвестиційні витрати	24	(13 418)	(9 441)
Чисті (витрати)/ доходи за очікуваними кредитними збитками від фінансових активів	24	540	(7 519)
Чистий дохід від інвестиційної нерухомості	24	5 226	750
Прибуток за вирахуванням збитку від курсових різниць від інвестицій	24	27 120	6 996
Чистий результат інвестиційної діяльності		168 337	115 555
Інші страхові операційні витрати	22, 23	(102 895)	(73 896)
Фінансові витрати		(2 781)	(2 156)
Чисті інші (витрати)/доходи		(6 840)	(3 838)
Прибуток до оподаткування		287 286	173 219
Витрати з податку на прибуток	26	(53 428)	(31 179)
ПРИБУТОК ЗА РІК		233 858	142 040
ВСЬОГО СУКУПНОГО ДОХОДУ ЗА РІК		233 858	142 040